

ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

# PRAVNA MISAO

---

**7 – 8**

srpanj – kolovoz / juli – august  
Sarajevo 2011.

**Izdaje:**

BOSNA I HERCEGOVINA  
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE  
FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE  
ZAVOD ZA JAVNU UPRAVU  
*www.fmp.gov.ba*

Časopis "PРАВNA MISAO" upisan je u evidenciju javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta, pod brojem 727 od 23.10.1997. godine.

**Redakcija časopisa:**

prof.dr.sc. Hajrija SIJERČIĆ ČOLIĆ, Malik HADŽIOMERAGIĆ, Feliks VIDOVIĆ,  
Anto ČAVAR, dr.sc. Almir MALJEVIĆ, Amir AVDAGIĆ

**Glavni i odgovorni urednik:** mr. sc. Goran ŠIMIĆ

**Izvršna urednica:** Mirjana BAŠIĆ

**Lektorica:** Anita LAŠTRO

**Produkcija:** Federalno ministarstvo pravde

**Štampa:** "Štamparija Fojnica" d.d.

**Za štampariju:** Šehzija Buljina

**DTP:** Federalno ministarstvo pravde

**Grafičko rješenje:** Ice-net d.o.o. Sarajevo

**Tiraž:** 300 primjeraka

Časopis izlazi dvomjesečno.

ISSN 0555-0092
----------------

<b>GODIŠNJA PRETPLATA:</b>	Za organe i organizacije na teritoriji BiH	120,00 KM
	Za pojedince	100,00 KM
	Za studente i neposlene	50,00 KM
	Za inostranstvo	200,00 KM

**UPLATU UPUTITI NA:** Federalno ministarstvo financija/finansija  
UniCredit Banka dd  
Transakcijski račun: 338-900-22115294-91  
Budžetska organizacija: 1501001  
Vrsta prihoda: 722597  
Općina: 077

**ADRESA REDAKCIJE:** Federalno ministarstvo pravde  
Zavod za javnu upravu  
Sarajevo, Ul. Valtera Perića 15  
Tel.: +387 33 203 918, fax: 668 956  
Email: Pravna.Misao@fmp.gov.ba

ID 4200785450004
------------------

Časopis "Pravna misao" indeksiran je u EBSCO bazi podataka  
i uvršten je u Ulrichsweb Global Serials Directory.

## SADRŽAJ

---

**Uvodna riječ glavnog urednika** 5

### **PREGLEDNI ZNANSTVENI RAD**

---

mr.sci. Elis Musić                      Prikriveni istražitelj u krivičnoprocесnom  
pravu Bosne i Hercegovine 7

dipl.iur. Veljko Turanjanin              Sporazum o priznanju krivice u pravu  
evropskih zemalja: primjer Italije 30

### **STRUČNI ČLANAK**

---

mr.sc. Mirela Perić                      Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva  
građana Bosne i Hercegovine Europskom  
sudu za ljudska prava u Strasbourg 52

dipl.iur. Muharem Selimović              Opći pravni akti privrednih subjekata 80

### **SUDSKA PRAKSA**

---

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine  
(Pripremio prof. dr. Miodrag N. Simović, predsjednik Ustavnog suda  
Bosne i Hercegovine i redovni profesor Pravnog fakulteta u Banja Luci) 104

Suda Bosne i Hercegovine  
(Pripremio prof.dr. Branko Morait, sudija Suda Bosne i Hercegovine) 113

(Pripremila Vesna Trifunović, sudija Suda Bosne i Hercegovine) 115

Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine  
(Pripremio Sead Bahtijarević, sudac Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine) 117

Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine  
(Pripremila mr. Ljiljana Filipović, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine) 125

Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine  
(Pripremili Damjan Kaurinović, predsjednik Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i  
Hercegovine i Admir Salihović, stručni saradnik Apelacionog suda Brčko distrikta BiH) 129

**Upute za autore** 132

## CONTENTS

---

<b>Foreword of the Editor-in-Chief</b>		5
<b>ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER</b>		
Elis Musić, M.S.	Undercover Investigator in Criminal Procedure Law of Bosnia and Herzegovina	7
Veljko Turanjanin, L.L.B	Plea Bargaining in the Law of European Countries: the Example of Italy	30
<b>SCIENTIFIC REVIEW</b>		
Mirela Perić, M.S.	Conditions of Admissibility of the Application of the Citizens of Bosnia and Herzegovina to the European Court of Human Rights in Strasbourg	52
Muharem Selimović, L.L.B	General Legal Acts of Commercial Companies	80
<b>CASE LAW</b>		
Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Professor Miodrag N. Simović, L.L.D., Chair of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina and Full Professor of the Faculty of Law in Banja Luka)		104
Court of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Professor Branko Morait D.sc, Judge of the Court of Bosnia and Herzegovina) (Prepared by Vesna Trifunović, Judge of the Court of Bosnia and Herzegovina)		113 115
Constitutional Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Sead Bahtijarević, Judge of the Constitutional Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina)		117
Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Ljiljana Filipović, M.S., Judge of the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina)		125
Appellate Court of the Brčko District of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Damjan Kaurinović, Chair of the Appellate Court of the Brčko District of Bosnia and Herzegovina and Admir Salihović, legal associate of the Appellate Court of the Brčko District of Bosnia and Herzegovina)		129
<b>Instructions for authors</b>		132

## UVODNA RIJEČ GLAVNOG UREDNIKA

Poštovani čitatelji,

Časopis "Pravna misao" u ovom broju piše o sljedećim temama:

Kroz usporedni pregled rješenja u nekoliko europskih zemalja analiziramo zakonodavni okvir korištenja prikriivenog istražitelja u Bosni i Hercegovini. Osim što se ukazuje na značaj uvođenja posebnih istražnih radnji u kazneno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, te vrstu i uslove pod kojima se primjenjuju, sa praktičnog aspekta ukazuje se i na nedostatke koji se odnose na njihovo korištenje. Ovom analizom se nastoji ukazati na potrebu izmjene i dopune postojećih odredbi u Bosni i Hercegovini, s ciljem osiguranja zakonitog i efikasnog rada organa kaznenog progona i maksimalnog poštivanja ljudskih prava i sloboda u kaznenom postupku.

Kroz primjer Italije prikazujemo sporazum o priznanju krivnje kao institut anglo-američkog pravnog sustava koji posljednjih trideset godina zauzima značajno mjesto i u kazneno-procesnim zakonodavstvima europskih zemalja, približavajući na taj način dva različita pravna sustava. Italija je bila prva europska država koja je u svoje zakonodavstvo uvela sporazum o priznanju krivnje, odnosno, dogovaranje o kazni. Učinila je to zbog porasta stope kriminaliteta i nemoći zakonodavnih rješenja da spriječe ili makar poboljšaju suzbijanje te pojave. Osobito se obrazlažu posebni postupci u talijanskom kaznenom procesnom pravu, a detaljno obrađuje institut sporazuma o priznanju krivnje. Kroz analizu ovih odredaba uočavaju se sličnosti i razlike sa američkim sporazumom o priznanju krivnje, te implementacija pregovaračke pravde kao karakteristike adversarnog sustava u tradicionalni inkvizicijski sustav Italije. Članak je tim prije značajan jer se ovaj institut u posljednje vrijeme počeo primjenjivati u sve značajnijem broju i kod nas, kako pokazuju neke analize i izvještaji, ne bez poteškoća i nedostataka.

Obrađujemo uvjete dopuštenosti podnošenja zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava s navođenjem pojedinih primjera, odnosno odluka o dopuštenosti koje je donio taj usud, kako bi se pomoglo podnositeljima zahtjeva u našoj zemlji da, zbog formalnih propusta prilikom pokretanja postupka, ne izgube mogućnost ostvarivanja svojih prava pred ovim sudom. Koristeći se različitim metodama te

studijem slučaja, nastojimo ukazati na značaj mogućnosti pokretanja postupka pred ovim sudom za ostvarivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda građana Bosne i Hercegovine, ali i drugih koji su ovlašteni na podnošenje zahtjeva. Ovaj sud je strogo formalni sud koji vrlo temeljito ispituje uvjete dopuštenosti. Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva propisani su čl. 33., 34. i 35. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a većina zahtjeva se odbacuje upravo radi neispunjavanja tih uvjeta. Uvjeti dopuštenosti služe sudu kao filter kojim se nastoji zaštititi od toga da postane neka vrsta suda četvrtog stupnja. Upravo zato faza ispitivanja dopuštenosti često je odlučujuća za sudbinu zahtjeva, tim više što se odluka o nedopuštenosti ne može ni na koji način pobijati.

Pišemo o općim pravnim aktima privrednih subjekata u Bosni i Hercegovini. Tražeći odgovor na pitanje kojim propisima su uređena opća pravna akta privrednih subjekata u BiH, pronalazimo ga u Zakonu o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakonu o privrednim društvima Republike Srpske Bosne i Hercegovine i Zakonu o preduzećima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Navedeni zakoni, zajedno sa Zakonom o radu i Zakonom o inspekciji rada na entitetskom nivou i na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine temeljni su zakoni iz kojih se može odrediti smisao postojanja općih akata privrednih subjekata. Rad je fokusiran na privredna društva u Federaciji Bosne i Hercegovine, društva u Republici Srpskoj te poduzeća u Brčko distriktu BiH. Sadrži osnovne informacije o općim pravnim aktima, nadležnostima za njihovo donošenje, objavljivanje i stupanje na pravnu snagu kao obavezujući zakonski postupak privrednih društava. Ukazuje se i na statut kao obavezujući akt svakog privrednog društva.

Objavljujemo sudsku praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Pišite, radujemo se vašim radovima.

*E-mail: Goran.Simic@fmp.gov.ba*

*Facebook: Pravna Misao*

*Twitter: gsimic*

mr.sc. Goran Šimić  
glavni i odgovorni urednik

# PRIKRIVENI ISTRAŽITELJ U KRIVIČNOPROCESNOM PRAVU BOSNE I HERCEGOVINE

pregledni znanstveni rad

UDK: 343.1:351.746.2  
343.9.02:351.746.2

mr.sci. Elis Musić\*

## Sažetak

Autor u radu, analizira zakonodavni okvir korištenja prikrivenog istražitelja u Bosni i Hercegovini, kroz uporedni pregled rješenja, Italije, Hrvatske i Slovenije. Nakon što ukaže na značaj uvođenja posebnih istražnih radnji u krivičnoprocesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, vrstu i uslove pod kojima se primjenjuju, autor sa praktičnog aspekta ukazuje na nedostatke u krivičnoprocesnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini koji se odnose na korištenje prikrivenog istražitelja. Analizom odredbi koje se odnose na korištenje prikrivenog istražitelja u uporednom pravu, nastoji ukazati na potrebu dopune postojećih i uvođenja novih odredbi u Bosni i Hercegovini, s ciljem osiguranja zakonitog i efikasnog rada organa gonjenja i maksimalnog poštivanja ljudskih prava i sloboda.

## Ključne riječi

prikriveni istražitelj, posebne istražne radnje, Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

---

\* *Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona;*  
*musicelis08@gmail.com*

## 1. Značaj posebnih istražnih radnji u borbi protiv organiziranog kriminaliteta

Posebne istražne radnje kojima se privremeno ograničavaju ustavna prava i slobode radi pribavljanja saznanja i dokaza važnih za krivični postupak, koristan su instrument u borbi protiv najtežih oblika kriminaliteta, posebno organiziranog. Razlog je to što se u svijetu prihvataju i koriste pa su tako i u Bosni i Hercegovini u posljednjih sedam godina našle svoje mjesto, kako u zakonskim odredbama, tako i u kriminalističkoj praksi. Posebne istražne radnje su prihvaćene kao iznimno sredstvo koje se može koristiti samo ako se dokazi ne mogu prikupiti na drugi način ili bi njihovo prikupljanje bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama. Ispunjenjem jednog od navedenih uslova, te da se mogu odrediti prema tačno određenim osobama i za zakonom propisana krivična djela, otvorilo je niz pitanja koja je neophodno pravno urediti, kako bi se u praksi propusti i greške kod primjene posebnih istražnih radnji sveli na minimum.

Obzirom na izazove koje sa sobom nosi organizirani kriminalitet, borba protiv njegovih pojavnih oblika u dobroj je mjeri "revolucionirala" krivično materijalno i krivično procesno pravo u posljednjih nekoliko godina. Kao polaznu osnovu za uspješnu borbu protiv organiziranog kriminaliteta, potrebno je u uzorku kriminaliteta razlikovati činjenje krivičnih djela kao poslovnih poduhvata zločinačkih organizacija, od krivičnih djela koja čine pojedinci kao izolirano odstupanje od socijalno prihvatljivog ponašanja u društvu.<sup>1</sup> Potrebno je diferencirati postupanje organa gonjenja, ovisno o specifičnostima pojedine kategorije krivičnih djela, kako u samom postupku prikupljanja saznanja i dokaza, tako i tokom dokazivanja krivičnog djela i krivice izvršioca i njegovih saučesnika.<sup>2</sup>

Suočene s izazovom organiziranog kriminaliteta, države moraju, u planiranju politike suzbijanja kriminaliteta, prekoračiti sudbonosnu razdjelnicu između tradicionalnih načela krivičnog prava i prihvatanja novih ciljeva i sredstva kriminalne politike koja će, možda, u budućnosti mijenjati temeljne postavke o krivnji i kažnjivosti. Najveći problem sastoji se u činjenici da za državu ne postoji jasno prepoznatljiv "protivnik", na temelju kojeg se može adekvatno odgovoriti ciljevima politike suzbijanja kriminaliteta, posebno organiziranog.<sup>3</sup> Načini pri-

---

<sup>1</sup> Krapac, D. (2008) "Pogled na neke važnije odredbe novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva", Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 5 - broj 2/1998, str. 511.-543.

<sup>2</sup> Orlović, A., Pajčić, M. (2007) Policijski izvidi kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, HLJKPP, Zagreb, vol. 14 - br. 2/2007.

<sup>3</sup> Up. Sačić, Ž. (2001) Organizirani kriminal, Metode suzbijanja, Zagreb: Informator.



kupljanja dokaza koji ni izbliza više nisu tako očiti i dostupni, zahtijevaju posebne metode kojima mora odgovoriti savremena kriminalistička taktika i metodika otkrivanja i dokumentovanja krivičnih djela.

Posebne istražne radnje<sup>4</sup>, predviđene su međunarodnim dokumentima kao što su Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom, Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci, Krivičnopravna konvencija o korupciji, Konvencija o Evropolu, Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, Napuljska politička deklaracija i globalni akcioni plan u borbi protiv organiziranog transnacionalnog kriminaliteta, te više dokumenata Vijeća Evrope, kao što su npr. Preporuka R (96) 8 o suzbijanju organiziranog kriminaliteta, Plan akcije za borbu protiv organiziranog kriminaliteta iz 1997. godine te drugi dokumenti.<sup>5</sup> Postojanje odredbi o posebnim istražnim radnjama koje obavezuju potpisnice o ugradnji u nacionalna zakonodavstva, nalaže da se nacionalni propisi zemalja potpisnica, u mjeri u kojoj je to moguće, međusobno usklade sa međunarodnim dokumentima. Budući da su posebne istražne radnje prije svega vezane uz takva krivična djela čije je suzbijanje zajednička obaveza međunarodne zajednice, primjereno je postojanje zajedničkih provedbenih pravila koja bi morala. ne samo postojati u nacionalnim sistemima, nego biti u što je moguće većoj mjeri usklađena i prilagođena nacionalnom sistemu jedne zemlje, kako bi ih mogla provoditi u praksi.<sup>6</sup>

## **2. Vrste posebnih istražnih radnji i uslovi za njihovu primjenu u Bosni i Hercegovini**

Prema krivičnoprocesnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini, organima je gonjenja na raspolaganju sedam posebnih istražnih radnji i to: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje

---

<sup>4</sup> Nazivaju se još posebni izvodi kaznenih djela (Hrvatska), prikrivene istražne tehnike, (usp. Pavišić, B., Krapac, D., i dr), te u stranoj literaturi, special investigation techniques, special investigation measures. U Sloveniji tajno policijsko v sodelovanje (Meško, G., et. al).

<sup>5</sup> Up. Sijerčić-Čolić H. i dr. (2005) Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini. Vijeće/Vijeće Evrope, Sarajevo, str. 348.-351.

<sup>6</sup> Vidi šire: Stajališta Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Klass v. Germany*, 6.9.1978., Series A, Vol. 28., *Malone v. United Kingdom*, 2.8.1984., Series A, Vol. 82. i *Kruslin v. France*, 24.4.1990., Series A, Vol. 176-A.

i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora<sup>7</sup>, simulirani i kontrolirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine i nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.<sup>8</sup> Odgovor je ovo pozitivnog krivičnoprocesnog prava u Bosni i Hercegovini ( u "dva koraka", 2003. i 2008. godine op.a.) na pojavu organiziranog kriminaliteta što su i razumljivi koraci u pravcu prihvatanja, u međunarodnim razmjerama preporučene kombinovane kriminalnopolitičke akcije i akcije državnih organa gonjenja.<sup>9</sup> Pomenute mjere u borbi protiv organiziranog kriminaliteta označavaju se kao privremeno ograničavanje osnovnih ljudskih prava i sloboda u postupku prikupljanja podataka i dokaza neophodnih za provođenje krivičnog postupka. Posebnim istražnim radnjama povećava se efikasnost organa krivičnog postupka u otkrivanju specifičnih krivičnih djela, ali se njima u isto vrijeme narušavaju prava i slobode građanina, naročito pravo na privatnost i zaštitu porodičnog života.

U skladu sa stavom da se ljudska prava i slobode mogu ograničiti samo u slučaju zaštite legitimnih društvenih interesa i vrijednosti,<sup>10</sup> u krivičnoprocesnom pravu u Bosni i Hercegovini, moraju biti ispoštovana određena načela prilikom odobravanja i primjene posebnih istražnih radnji. Posebne istražne radnje su predviđene zakonom za krivična djela čiji je katalog takođe propisan zakonom (*načelo legaliteta*).<sup>11</sup> Mora postojati određen stepen sumnje da je osoba izvršila krivično djelo propisane težine, odnosno da je zajedno sa drugom osobom (ili osobama) učestvovala u izvršenju takvog krivičnog djela (*načelo srazmjernosti*),<sup>12</sup> te da ne postoji mogućnost da se na drugi način prikupe dokazi ili da postoje nesrazmjerne teškoće u njihovu prikupljanju (*načelo supsidijariteta*).<sup>13</sup> Isključiva

---

<sup>7</sup> Korištenje informatora ZKP RS-a predviđa tek izmjenama iz 2008. godine.

<sup>8</sup> Čl. 116. st. 2. tač. a)-g) ZKP BIH, čl. 130. st. 2. tač. a)-g) ZKP FBiH, čl. 116. st. 2. tač. a)-g) ZKP BD BIH, čl. 226. st. 2. tač. a)-e) ZKP RS-a.

<sup>9</sup> VII. i VIII. Kongres UN za sprečavanje kriminaliteta i krivično pravosuđe koji su održani 1985. i 1990. godine, ili preporuka Vijeća Evrope R (87) 19 o suzbijanju organiziranog kriminaliteta. Izvor: Sijerčić-Čolić, H. (2008). Krivično procesno pravo (knjiga I.), drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str.449.

<sup>10</sup> Up. čl. 8. st. 2. EKLJP.

<sup>11</sup> Up. čl. 116. i 117. ZKP BIH, čl. 130. i 131. ZKP FBiH, čl. 116. i 117. ZKP BD BIH, i čl. 226. i 227. ZKP RS.

<sup>12</sup> Up. čl. 116. st. 1. ZKP BIH, čl. 130. st. 1. ZKP FBiH, čl. 116. st. 1. ZKP BD BIH i čl. 226. st. 1. ZKP RS.

<sup>13</sup> Up. čl. 116. st. 1. ZKP BIH, čl. 130. st. 1. ZKP FBiH, čl. 116. st. 1. ZKP BD BIH i čl. 226. st. 1. ZKP RS.

nadležnost sudske instance za određivanje posebnih istražnih radnji je princip koji istovremeno zadržava i kontrolu zakonitosti postupka kod primjene posebnih istražnih radnji (*načelo sudskog nazora*),<sup>14</sup> čime se nadležnost o odlučivanju o primjeni pomenutih mjera nalazi isključivo u rukama sudije za prethodni postupak. Pored navedenih načela, uz mjere prikrivenog istraživanja veže se i upozorenje da trajanje mjera mora biti *vremenski ograničeno* kao i da moraju postojati posebno opravdani razlozi za produženje naložene mjere,<sup>15</sup> kao i *procesna sankcija* o neupotrebljivosti prikupljenog materijala, u dokazne svrhe tokom krivičnog postupka, ako je postupljeno izvan okvira sudske naredbe.<sup>16</sup>

Krivična djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje, a koja su u nadležnosti Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu KZ BiH), krivična su djela protiv integriteta, (Glava XVI.), krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, (Glava XVII.) i terorizma. Posebne istražne radnje se mogu odrediti i za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.<sup>17</sup>

---

<sup>14</sup> Up. čl. 118. st. 1. ZKP BiH, čl. 132. st. 1. ZKP FBiH, čl. 118. st. 1. ZKP BD BiH i čl. 228. st. 1. ZKP RS.

<sup>15</sup> Up. čl. 118. st. 3. ZKP BiH, čl. 132. st. 3. ZKP FBiH, čl. 118. st. 3. ZKP BD BiH i čl. 228. st. 3. ZKP RS. Zakon ne određuje koji su to razlozi, ali imajući u vidu specifičnost ovih mjera kao i njihov uticaj na osnovna prava i slobode čovjeka, opravdanim se smatra da razlozi moraju biti po svom značaju izuzetni i odnositi se na cilj koji se želi postići primjenom mjera, te oduzimanjem ili ograničavanjem zagarantovanih prava i sloboda čovjeka. Konkretno, naređena mjera može trajati u okviru zakonom propisanog maksimalnog trajanja sve dok se redovni načini prikupljanja dokaza pokazuju neefikasnim zbog prirode izvršenog krivičnog djela.

<sup>16</sup> Up. čl. 121. ZKP BiH, čl. 135. ZKP FBiH, čl. 121. ZKP BD i čl. 231. ZKP RS. Vidi šire: Sijerčić-Čolić, H. (2008). Krivično procesno pravo (knjiga I.), drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 448.-460. i Sijerčić-Čolić, H. (2006) Reforma krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini, Ljudska prava-časopis za sve pravno političke probleme, Godina 7., broj 1-2, Sarajevo, str. 103.-104.

<sup>17</sup> Izmjene i dopune ZKP BiH objavljene u Službenom glasniku broj 58/08. Tumačenjem odredbe ovog člana može se zaključiti da je zakonodavac odabrao veći broj krivičnih djela kod kojih je moguće ograničiti navedena prava čovjeka. To dalje znači da je posljedica ovog načela u tome da se primjena posebnih istražnih radnji iz člana 116. stav 2. ZKP BiH (isto važi za odredbe ostalih ZKP-a) ne može proširiti na krivična djela koja nisu navedena u ovom "katalogu" i koja nisu na spisku ovog propisa. Dakle, ograničenja opisanog prava čovjeka ne mogu se širiti i na neka druga krivična djela, ni pod kakvim uslovima i ni iz kakvih razloga. Zato, ukoliko se primjenom naređene posebne istražne radnje otkriju informacije i podaci koji upućuju na neko drugo krivično djelo, dobiveni rezultati ne mogu se koristiti za potrebe krivičnog postupka.

U pogledu krivičnih djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje, prema Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu ZKP FBiH), u članu 131., ovom odredbom je određeno da se posebne istražne radnje mogu odrediti za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

U Glavi XIX. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske (u daljem tekstu ZKP RS), u članu 227. ZKP RS predviđena su krivična djela za koja se mogu narediti posebne istražne radnje. To su krivična djela protiv ustavnog uređenja Republike Srpske, krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava,<sup>18</sup> terorizam, iz člana 299. KZ RS, te krivična djela za koja se prema Krivičnom zakonu Republike Srpske može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Primjena posebnih istražnih radnji u Zakonu o krivičnom postupku Brčko Distrikta (u daljem tekstu ZKP BDBiH) uređena je u Glavi XI., u članovima od 116.-122. U članu 117. ovog zakona propisano je da se posebne istražne radnje mogu narediti za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Nakon kraćeg pregleda značaja uvođenja posebnih istražnih radnji u krivičnoprocesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, te vrste i uslova za njihovu primjenu, dalje će se ukazati na procesna rješenja u Bosni i Hercegovini u kome "egzistira" prikriveni istražitelj. Potom će se teorijskog i praktičnog aspekta analizom, kroz uporedna rješenja, ukazati na potrebu uvođenja novih i dopune postojećih odredbi u Zakonu o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, kod korištenje prikrivenog istražitelja.<sup>19</sup>

### **3. Korištenje prikrivenog istražitelja prema Zakonu o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine**

*„Samo izuzetan vladar i mudar general, koji umiju da upotrijebe najinteligentnije ljude kao špijune, mogu ostvariti velike uspjehe.“*

*Sun Tzu*

Policijska infiltracija i agenturni rad u kriminalnom okruženju, prvi puta se veže uz ime francuskog detektiva *Eugene Fracois Vidocqa* (1775.-1857.) koji se u

---

<sup>18</sup> S obzirom da su ova krivična djela u nadležnosti Suda BiH, odnosno da su predviđena u KZ BiH, u pogledu njih bi se mogle odrediti posebne istražne radnje prema ZKP RS ukoliko bi došlo do prenošenja vođenja postupka sa Suda BiH na sud, na čijem je području krivično djelo izvršeno ili pokušano (v. čl. 27. ZKP BiH).

<sup>19</sup> Obzirom da su identična rješenja i u ostalim Zakonima o krivičnom postupku u BiH (Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu), to će se u analizi rješenja isključivo citirati odredbe ZKP BiH.

periodu od 1810. do 1827. godine, nalazio na čelu odjela za krivične istrage Pariške tajne policije. Maksimalna koja je vodila njegov rad glasila je da se "*protiv kriminalaca može boriti jedino kriminalcima*".<sup>20</sup> Prema dostupnim istraživanjima, kolijevka prikrivenog istraživanja je Amerika, a na evropskom tlu se primjenjuju s kraja sedamdesetih godina prošlog vijeka.

Prikriveni istražitelj je, kao i druge posebne istražne radnje, prošao trnovit put u procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine kako bi u zakonskim odredbama pronašao današnje mjesto. Naime, do 2003. godine, mogao se koristiti na temelju odredbi člana 205.-212. ZKP FBiH, i to u kontekstu "poduzimanja drugih mjera i radnji".<sup>21</sup> U Zakonu o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, prikriveni istražitelj dobija svoje mjesto sa pomenutim nazivom, uz vezivanje sa informatorom. Zakonska odredba prikriveni istražitelj i informator iz 2003. godine, osim Komentara Vijeća Evrope, koji su objavljeni nešto kasnije,<sup>22</sup> nije pružala nikakva dodatna objašnjenja koja bi s pravne, ali i kriminalističke strane, otklonila brojne nedoumice. Da je to bilo potrebno, ukazali su nam primjeri iz strane krivičnoprocesne i kriminalističke teorije i prakse, u prvom redu iz Republike Hrvatske,<sup>23</sup> a nakon toga i radovi iz Bosne i Hercegovine, u manjem obimu, ali značajno.<sup>24</sup>

Prema dostupnim istraživanjima u Bosni i Hercegovini, sami početak korištenja prikrivenog istražitelja, uvođenjem novog krivičnoprocesnog zakonodavstva 2003. godine, ukazao je na nekoliko ključnih preporuka, općeg karaktera, koje je trebalo ugraditi u odredbe o prikrivenom istražitelju. Među prvim preporukama stoji da je prikriveni istražitelj mlad institut i da ne treba požurivati sa

---

<sup>20</sup> O ranim oblicima policijskog ubacivanja u kriminalne sredine vidi: Halilović, H. (2003) Prikriveni istražitelj-kriminalistički i pravni pristup, FKN Sarajevo, str. 32.

<sup>21</sup> Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. "Službene novine Federacije BiH" br. 43/1998.

<sup>22</sup> Up. Sijerčić-Čolić H. i dr. (2005) Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini. Vijeće Evrope, Sarajevo, str 348.-351.

<sup>23</sup> Za detaljnije elaboracije upućuje se na radove: Sačić, Ž. Organizirani kriminal-metode suzbijanja, Informator Zagreb, str. 229. i Krapac, D. (2003) str. 249., Sačić, Z. Suzbijanje organiziranog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj-kriminalistička stajališta, HLJKPP (Zagreb), vol.5, broj 2/1998, str. 859. Tomašević, G., Gluščić, S. "Neka pitanja primjene posebnih istražnih radnji predviđenih čl. 180.-182. ZKP", Hrvatska pravna revija, Kolovoz 2001., str. 101., Krapac, D. (2003) HLJKPP, Zagreb, vol.5, broj 2/1998, str. 256. i druge.

<sup>24</sup> Urađeno je nekoliko magistarskih radova u kojima se posredno ili neposredno autori dotiču navedene teme. Pomenut ćemo magistarski rad doc. dr. Halilović Harisa i magistarski rad mr. sci. Musić Elis, odbranjeni pri Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u Sarajevu.

njegovim korištenjem. Druga, ne manje bitna, preporuka je da se prikriveni istražitelj mora koristiti kao *ultima ratio*, a ne odmah na početku primjene posebnih istražnih radnji. Treće, prikriveni istražitelj mora biti posebno obučeni policijski službenik sa dugogodišnjim iskustvom na poslovima istražitelja, a ne mlad i neiskusni kadar.<sup>25</sup> Četvrto, budući da je nedovoljno zakonski uređen ovaj institut, neophodno je rapidno pristupiti izmjenama i dopunama postojećih odredbi o prikrivenom istražitelju u Bosni i Hercegovini te izradi odgovarajućih podzakonskih propisa.<sup>26</sup>

Nakon izmjena i dopuna odredbi o posebnim istražnim radnjama, iz 2008. godine i prikriveni istražitelj je dodatno uređen. Pored riječi istražitelj, dodana je riječ "korištenje". Takođe je propisano da je prikriveni istražitelj: "*posebno obučeno ovlašteno službeno lice koje istražuje pod izmijenjenim identitetom. Prikriveni istražitelj smije pod svojim izmijenjenim identitetom učestvovati u pravnom prometu. Ukoliko je to neophodno za formiranje i održavanje tog identiteta, mogu se izraditi, izmijeniti ili koristiti odgovarajuća dokumenta.*"<sup>27</sup>

Ranija odredba da policijski organi ili druge osobe ne smiju poduzimati aktivnosti koje predstavljaju podstrekavanje na učinjenje krivičnog djela, te ako su takve aktivnosti poduzete, ta okolnost isključuje krivično gonjenje, ostala je neizmijenjena u odnosu na rješenje iz 2003. godine.

Takođe, dodatno je uređena i odredba o korištenju dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama, a koja se odnosi na svjedočenje prikrivenog istražitelja, gdje se kaže da se prikriveni istražitelj i informator, kao i osobe koje su provele istražne radnje... "*mogu saslušati kao svjedoci ili kao zaštićeni svjedoci o toku provođenja radnji ili o drugim važnim okolnostima*".

Da li su navedene zakonske odredbe dovoljne da ovlaštenim službenim osobama pruže siguran osnov i omogućće efikasno i zakonito korištenje iste. Odgovore valja potražiti komparacijom u uporednim rješenjima, kako u evropskom kontinentalnom, tako i američkom zakonodavstvu.

---

<sup>25</sup> Up: Simović, M., Simović, V., Todorović Lj. (2009) Krivični postupak Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske: kompilirani i prečišćeni zakoni, komentari, sudska praksa, praktični primjeri akata, registar pojmova, Sarajevo, str. 134.

<sup>26</sup> Vidi u: Musić, E. (2008) Posebne istražne radnje kod otkrivanja i dokazivanja trgovine ljudima kao oblika organiziranog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini, Magistarski rad (neobjavljeno), Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

<sup>27</sup> Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, sa izmjenama i dopunama. (Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08 i 58/08)

## 4. Uporedni aspekt

U uporednom dijelu, analizirana su rješenja o korištenju prikrivenog istražitelja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Italije, Slovenije i Hrvatske. Cilj analize, prevashodno je bio da se prikaže način primjene ovog instituta kako u zemljama, za koje se još uvijek smatra da su kolijevka "borbe protiv organiziranog kriminala i mafije" kao što je Italija, tako i u zemljama koje su nakon raspada ex Jugoslavije, rapidno pristupile izmjenama i dopunama svog krivično procesnog zakonodavstva i na zadovoljavajući način zakonski "uredile" primjenu posebnih istražnih radnji - u Sloveniji i Hrvatskoj.

### 4.1. Italija

U Italiji preovladava mišljenje da je djelotvorna borba protiv mafije moguća samo ako se bitno poznaje fenomen organiziranog kriminala jer se tek tada mogu predvidjeti tendencije njegova razvoja, a samim tim i načini njegova suzbijanja. Očito se u Italiji polazi od stajališta da je zaštita od organiziranog kriminala efikasnija, što se dalje proteže *ante delictum*, no to i otvara niz novih pravnih pitanja u vezi sa zaštitom ljudskih prava i sloboda, o čemu rječito govori broj i sadržaj presuda Evropskog suda za ljudska prava.<sup>28</sup> Opće je mišljenje da je Italija kolijevka organiziranog kriminala,<sup>29</sup> odnosno mafije, koja se smatra klasičnim fenomenom organiziranog kriminala.<sup>30</sup> Pod pojmom mafije podrazumijeva se tradicionalno, konspirativno, profesionalizirano i hijerarhijski ustrojeno kriminalno zločinačko udruženje koje, planirano pomoću nasilja, zastrašivanja ili potkupljivanja ostvaruje veliku finansijsku dobit.<sup>31</sup> Godine 1956. italijanski Parlament donio je prvi antimafijaški zakon (br. 575.) pod nazivom "Zakon protiv mafije", u kojem se ujedno i po prvi puta spominje riječ - mafija. Do polovine devedesetih godina Zakon se mijenjao ili dopunjavao gotovo deset puta. Ovim zakonom

---

<sup>28</sup> Prema statistici tog suda, Italija premoćno drži prvo mjesto u kršenju odredbi EKZLJP-a, sa sto jednom osuđujućom presudom u razdoblju od 1973. do 1998. godine, nasuprot drugih evropskih država (npr. u Francuskoj su u istom razdoblju izrečene 63 osuđujuće presude, a u Velikoj Britaniji 56 osuđujućih presuda. (O tome šire: Pavišić, B. i Veić, P., str. 240.-241.).

<sup>29</sup> Up., Mayerhofer, C. und Jehle, J. M. mit Tarfusser C. str. 259.

<sup>30</sup> O tome šire: Sačić, Ž. (2001) Organizirani kriminal, Metode suzbijanja, Zagreb: Informator, str.25.-28.

<sup>31</sup> Up., Moehn, J.: Ist der Begriff "Organisierte Kriminalität" definiertbar" Kriminalistik, 8-9/94. str. 534.-535.



ponajviše su se uređivali uslovi za preduzimanje određenih preventivnih mjera protiv pripadnika različitih zločinačkih, mafijaških organizacija, prema motu: "Bolje preventivno djelovati, nego kažnjavati", ali u praksi odredbe tog zakona nisu bile često primjenjivane.

U Italiji se za suzbijanje organiziranog kriminala mogu koristiti različite posebne istražne radnje u preventivne ili represivne svrhe: elektronski nadzor telekomunikacija, policijska prisмотра, tajna pratnja i tehničko snimanje osoba i predmeta, simulirano davanje potkupnine, simulirani otkup predmeta krivičnog djela u vezi s krijumčarenjem oružja, eksploziva i droge, simulirano pranje novca i ulaganja opranog novca u redovite finansijske tokove, nadzirana isporuka predmeta krivičnog djela. Neke od gore pomenutih mjera nisu posebno zakonski uređene, nego su prepuštene policijskoj praksi i uglavnom se poduzimaju u preventivne svrhe.<sup>32</sup> Nedostatak pravnoteorijskog uređenja problema konkretne upotrebe prikrivenih istražitelja, njihovih stvarnih ovlasti, kao i načina i vrste odgovornosti za moguće činjenje različitih krivičnih djela tokom njihove misije, ni u Italiji nisu bili pravno uređeni na odgovarajući način do 2001. godine.<sup>33</sup> Tajne ili prikrivene aktivnosti, posebno o prikrivenom istražitelju uređene su dodatno odredbama noveliranog Zakona o krivičnom postupku, tačnije odjeljkom 4., 438 /2001. U skladu sa odredbama, prikriveni istražitelj se može koristiti za potrebe istrage seksualne eksploatacije djece i trgovine ljudskim bićima na način da se osiguraju dokazi neophodni za otkrivanje "makroa" i njihove kriminalne aktivnosti.<sup>34</sup> U Italijanskoj kriminalističkoj praksi, preovladava mišljenje da se ta istražna metoda ne može primjenjivati s istim uspjehom i djelotvornošću protiv mafije, prije svega zbog njezine zatvorenosti te raznovrsnih i opsežnih provjera "kandidata" za njezino članstvo, čime se mafija nastoji odbraniti od infiltracije nepoželjnih pripadnika policije. Vjerojatno je takvo mišljenje i pridonijelo nedostatku generalnih propisa koji bi omogućavali upotrebu prikrivenih istražitelja, osim u slučajevima istraživanja krivičnih djela u vezi sa zloupotrebom droge, što uređuje

---

<sup>32</sup> Up.: Council of Europe Publishing (2005) *Terrorism: Special investigation techniques*, April 2005. str.179.

<sup>33</sup> Uvažavajući te okolnosti, italijansko je zakonodavstvo omogućilo istražnim vlastima korištenje puno efikasnijeg sredstva za borbu protiv mafije, a to je svjedočenje tzv. krunskih svjedoka, svjedoka pokajnika te suradnika pravosuđa, odnosno, "pentita". O tome šire: Fassone, E.: "Pentitismo" e Cassazione "pentita" Cassazione penale, 1986.

<sup>34</sup> Član 14. ZKP od 3. Augusta 1998., broj 269 i člana 10. ZKP od 11. Augusta 2001., broj 228. Izvor: Council of Europe Publishing (2005) *Terrorism: Special investigation techniques*, April 2005. str.195.

<sup>35</sup> Up. De Malie, C.: *L'agente provocatore*, Milano, 1991.



posebni Zakon o opojnim drogama (broj: 309/90.) u članu 97. Tim zakonom se kriminalističkoj policiji dopušta simulirati namjeru kupnje droge kako bi se skupili podaci i dokazi koji bi tokom kasnijeg krivičnog postupka teretili osobu prodavača droge pred nadležnim sudom. U takvim slučajevima se ne dopušta provokacija-podstrekavanje na činjenje krivičnog djela,<sup>35</sup> već se policija mora usredotočiti na djelatnost koja je na granici između planiranja i činjenja krivičnog djela, odnosno na samo sprječavanje krivičnog djela. Također, antimafijaškim zakonom broj: 306/92., članom 4., omogućava se specijaliziranim policijskim službenicima simulirani otkup predmeta pojedinih krivičnih djela, bolje rečeno, kupovanje krivotvorenog novca, droge, oružja, kao i prihvaćanje, skrivanje ili bilo koja druga intervencija u tu trgovinu i promet, sa svrhom pronalaska i osiguranja dokaza korisnih za uspješnu provedbu krivičnog postupka.<sup>36</sup>

## 4.2. Slovenija

Posljednjih nekoliko godina na području Republike Slovenije uočava se trend porasta kriminala kao i promjena njegove strukture, na način da u ukupnoj masi prijavljenih krivičnih djela sve veći udjel imaju krivična djela u vezi s organiziranim i ekonomskim kriminalom.<sup>37</sup> Nasilje, brutalnost, profesionalizacija, specijalizacija i međunarodna kriminalna organiziranost i sticanje ekonomske dobiti, karakteristike su izvršilaca savremenog organiziranog kriminala na području Slovenije. Organizatori i izvršioc i organiziranog kriminala u Sloveniji usredotočili su se na činjenje krivičnih djela u vezi sa zloupotrebom droga, krijumčarenja oružja i eksploziva, organiziranje ilegalnih migracija, prostitucije, krijumčarenja svih vrsta visokotarifne robe (npr. kafe, duhana i duhanskih prerađevina, alkohola i dr.), krađa i krijumčarenja automobila, krivotvorenje novca, organiziranje prijevara u financijskom i gospodarskom poslovanju, pranje prljavog novca, ali i na izvršenje naručenih ubojstava, iznuda i drugih teških krivičnih djela.<sup>38</sup> Zasigurno da u tim činjenicama treba tražiti i razloge promjene policijskog i sigurnosno-obavještajnog zakonodavstva koje, pored reformiranog slovenskog krivičnoprocesnog prava iz sredine 90-tih godina, predstavlja dio

---

<sup>36</sup> Simulirano nabavljanje oružja: čl. 12., Zakona od 7.8.1992., br. 356. Simulirano pranje novca, čl. 12., Zakona od 7.8.1992., br. 356. Simulirani otkup droge, čl. 97., donešen predsjedničkim dekretom od 9.10.1990., br. 309. Izvor: Council of Europe Publishing (2005) *Terrorism: Special investigation techniques*, April 2005. str.197.

<sup>37</sup> Up. Sačić, Ž. op. cit.

<sup>38</sup> Vidi šire : Izvještaj dostupan na [www.europol.org/statistics](http://www.europol.org/statistics)

sistemskog odgovora slovenskog zakonodavca, na izazov rastućeg organiziranog kriminala na slovenskom području.<sup>39</sup>

Radi sprječavanja teških krivičnih djela, slovenskoj policiji je dopušteno korištenje prikrivenih, preventivnih mjera, ukoliko postoje razlozi za sumnju da određena osoba priprema, započinje ili na drugi način organizira izvršenje krivičnih djela koja se progone po službenoj dužnosti ako se to na drugi način ne bi moglo otkriti i spriječiti.<sup>40</sup> Radi postignuća ove svrhe, slovenska policija može koristiti sljedeće prikrivene preventivne mjere i to: tajno motrenje i praćenje osoba, uz upotrebu optičkih i akustičkih tehničkih sredstava za dokumentiranje, upotreba doušnika i pouzdanika, upotreba prikrivenih istražitelja, izrada i korištenje simuliranih ličnih dokumenata radi prikrivanja identiteta osoba, te kompjutersko sravnjivanje podataka pohranjenih u policijskim evidencijama. Saznanja prikupljena preventivnim mjerama ne mogu se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.<sup>41</sup>

Osim ovih, prikrivenih preventivnih mjera koje se poduzimaju radi sprečavanja činjenja težih krivičnih djela, na području Republike Slovenije je dopušteno poduzimanje i posebnih istražnih radnji (u represivne svrhe) radi otkrivanja i dokazivanja činjenja kataloški određenih (težih) krivičnih djela i njihovih učinilaca. Uslovi za odobravanje njihove primjene propisani su odredbama Zakona o krivičnom postupku iz 2004. godine. Važećim odredbama Zakona o krivičnom postupku,<sup>42</sup> daje se ovlaštenje istražnom sucu da na pisani prijedlog nadležnog državnog tužitelja može odrediti neku od sljedećih posebnih istražnih radnji:

#### 1. tajno posmatranje<sup>43</sup>

<sup>39</sup> Zakon o krivičnom postupku Republike Slovenije, koji je na snazi od 23.5.2004. (Uradni list št. 43/04, od 26.04.2004). Ranije važeći ZKP Republike Slovenije su: 63/94, 70/94, 72/98, 6/99, 66/2000, 111/01, 110/02, 56/03.

<sup>40</sup> Čl. 148. ZKP Slovenije., (Ur. list. 43/04, od 26.04.2004).

<sup>41</sup> Ibid., čl 150. st. 2. tač. 1.-3. Vidi šire: Council of Evrope Publishing (2005) Terrorism: Special investigation techniques, April 2005. str. 381.-386.

<sup>42</sup> U II. dijelu kojim se uređuje Tok postupka, pod tačkom A. Prethodni postupak, u poglavlju IV. pod nazivom predkaznene radnje u čl. 145.-156. Zakona o krivičnom postupku Republike Slovenije, koji je na snazi od 23.5.2004. (Uradni list št. 43/04, od 26.04.2004), uređene je primjena posebnih istražnih radnji u Sloveniji.

<sup>43</sup> Krivična djela za koja se može odrediti mjera tajnog posmatranja su:

1. krivična djela za koja je u zakonu propisana kazna zatvora 5 ili više godina;
2. krivična djela iz tač. 2 st. 2. čl. 150. ovog zakona i krivična djela protivpravnog oduzimanja slobode prema čl. 143., ugrožavanje sigurnosti iz čl. 145., prevara iz čl. 217., prikrivanja iz čl. 221., odavanje i neopravdano pridobivanje poslovnih tajni iz čl. 241., zloupotreba povjerljivih informacija iz čl. 243., falsifikovanje i upotreba falsifikovanih

2. nadzor elektronskih komunikacija s prisluškivanjem i snimanjem te kontrola i osiguranje dokaza o svim oblicima komuniciranja koji se prenose u elektronskoj komunikacijskoj mreži;<sup>44</sup>
3. kontrola pisama i drugih pošiljaka,
4. kontrola kompjuterskog sistema banke ili druge pravne osobe koja obavlja finasijsku ili drugu privrednu djelatnost,
5. prisluškivanje i snimanje, uz saglasnost jednog od učesnika razgovora,
6. praćenje i prisluškivanje razgovora u tuđem stanu ili drugim privatnim prostorijama uz upotrebu tehničkih sredstava za dokumentovanje, što podrazumijeva i tajni ulaz u te privatne prostorije radi njihovog "ozvučenja".<sup>45</sup>
7. tajno djelovanje<sup>46</sup>

Tajno djelovanje se izvodi s uključivanjem tajnih saradnika i neprekinutim ili ponavljajućim prikupljanjem podataka o osobi i njenoj kriminalnoj djelatnosti. Tajno djelovanje izvodi jedan ili više tajnih saradnika koji, pod uslovima iz Zakona, mogu sa priređenim dokumentima učestvovati u pravnom prometu, te za prikupljanje podataka koristiti tehničke instrumente za prenos i snimanje glasa, fotografisanje i video snimanje. U slučaju da tajni saradnik nije policajac ili radnik policije strane države, nego druga osoba, potrebno je u prijedlogu dodatno, obrazložiti osnovanost korištenja takve osobe. Primjena mjere tajnog djelovanja može trajati najduže 36 mjeseci, ovisno za koja se krivična djela traži primjena. Policija i njeni saradnici ne smiju izazivati kriminalne aktivnosti. Na dokazima pribavljenim podsterkavanjem ne može se zasnivati sudska odluka, a na podstrekača će se primijeniti odrede o odgovornosti

---

novčanica ili vrijednosnih papira iz čl. 250., falsifikovanje isprava iz čl. 256., posebni primjeri falsifikovanja isprava iz čl. 257., zloupotreba službenog položaja ili službenih prava po čl. 261., otkrivanje službene tajne iz čl. 266., pomaganje izvršiocu nakon izvršenog krivičnog djela iz čl. 287., prouzrokovanje opšte opasnosti iz čl. 317., zagađivanje i uništavanje okoline i prostora iz čl. 333., unošenje opasnih materija u državu iz čl. 355., zagađivanje pitke vode iz čl. 337., te zagađivanje namirnica ili stočne hrane iz čl. 338. Kaznenog zakonika.

<sup>44</sup> Uvedeno 2004.

<sup>45</sup> Ibid., čl. 150. st. 1. tač. 1.-4. (Ur. list. 43/04, od 26.4.2004).

<sup>46</sup> Članom 155.a, uvedenim 2004. godine, predviđeno je korištenje tajnog saradnika koji može biti policajac, policijski saradnik strane države ili izuzetno, druga osoba.

za podstrekavanje.<sup>47</sup> Notifikacija je obavezna kada prestanu razlozi zbog kojih je odobrena primjena posebnih istražnih radnji.<sup>48</sup>

### 4.3. Hrvatska

Izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Republike Hrvatske od 2009. godine,<sup>49</sup> dodatno je uređeno provođenje "posebnih izvida kaznenih djela" čiji je naziv, pomenutim izmjenama, promijenjen u "posebne dokazne radnje". Izmjena naziva suštinski jasnije odslikavaju njihovu funkciju koju su imali i prema ranijem uređenju Zakona o krivičnom postupku. Navedenim Zakonom predviđene su sljedeće posebne dokazne radnje: nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu, presretanje, prikupljanje i snimanje računarskih podataka, ulazak u prostorije radi provođenja nadzora i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta, upotreba prikrivenih istražitelja i pouzdanika, simulirana prodaja i otkup predmeta te simulirano davanje potkupnine i simulirano primanje potkupnine, pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova i nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela. I Republika Slovenija poznaje gotovo identičan spektar posebnih istražnih radnji, s manjim razlikama u uslovima korištenja.<sup>50</sup>

Činjenica je da su, u odnosu na ranija rješenja iz Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske, odredbe o posebnim dokaznim radnjama prilagođene novom sistemu istrage te su pojedine odredbe dotjerane i dopunjene. Proširen je katalog krivičnih djela i radnji za koje se mogu narediti i detaljnije je uređen postupak njihove primjene.<sup>51</sup>

---

<sup>47</sup> Ibid., čl. 155.a. (Ur. list. 43/04, od 26.04.2004).

<sup>48</sup> Ibid., čl. 156.a. (Ur. list. 43/04, od 26.04.2004).

<sup>49</sup> Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/2008 od 1.1.2009. osim: čl. 1. – 230., 232. – 496. i 509. – 569. koji stupaju na snagu 1. jula 2009. u predmetima za krivična djela iz čl. 21. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (»Narodne novine«, br. 82/01., 12/02., 33/05., 48/05. te čl. 1. – 230., 232. – 496. i 509. – 569. koji stupaju na snagu 1. septembra 2011. uz Izmjene i dopune Narodne novine 076/2009 od 1.7.2009.

<sup>50</sup> Zakon o krivičnom postupku Republike Slovenije. (Uradni list št. 43-1926/04, od 26.04.2004 i (Uradni list RS, št. 101/05 od 11. 11. 2005). Dostupno na: <http://www.uradnolist.si/1/objava.jsp?urlid=20068&stevilka=296>

<sup>51</sup> Pavišić, B. (2008) Novi hrvatski zakon o Kaznenom postupku. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol.15 - broj 2/2008, str. 489.-602.

Korištenje prikrivenog istražitelja, detaljnije je uređeno kao i radnje koje on najčešće provodi. U samom nazivu dodana je riječ "uporaba" prikrivenih istražitelja i pouzdanika.<sup>52</sup> Prikriveni istražitelj, može uz pisani pristanak osobe, djelovati prema sredstvima, prostorijama i predmetima te osobe. Radnja koja se posredno veže uz korištenje prikrivenog istražitelja, simulirana prodaja i otkup predmeta te simulirano davanje potkupnine i simulirano primanje potkupnine, može se odrediti prema predmetu krivičnog djela u slučaju kada se ne raspolaže saznanjima o identitetu učesnika krivičnog djela. Zakonodavac u Republici Hrvatskoj zauzeo je stajalište da su prikriveni istražitelji zaduženi za provođenje navedene dokazne radnje ili za osobu koja mora biti pod nadzorom prikrivenog istražitelja. Posebnu dokaznu radnju, pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova, takođe provode prikriveni istražitelji. Radnje prikrivenog istražitelja ne smiju predstavljati podstrekavanje na izvršenje krivičnog djela. Ako su radnje prikrivenog istražitelja izazvale kriminalnu djelatnost, to je okolnost koja isključuje krivično gonjenje za krivično djelo izvršeno u vezi sa primjenom gore pomenute mjere.<sup>53</sup> Iz sudske prakse izdvajamo odluku u kojoj se kaže da se prikriveni istražitelj mora ograničiti na "pasivno", otkrivanje i prikupljanje saznanja o činjenicama, ali ne smije svojim ponašanjem navoditi na formiranje odluke da osoba ili osobe izvrše krivično djelo. Ispitivanje o sadržaju razgovora koji su vođeni sa osumnjičenim, u načelu, nije dopušteno jer bi se time na zaobilazan način u dokazni materijal uveo i iskaz osumnjičenog koji je dao organima gonjenja bez ikakvog upozorenja i bez prisustva branioca, dakle, bez prava na odbranu.

Podstrekavanje, kao opći institut, poznaje i krivično pravo Bosne i Hercegovine, kao što je već u radu pomenuto, ali nema dodatnih zakonskih odredbi

---

<sup>52</sup> Čl. 332. st. 1. tač. 5. Zakona.

<sup>53</sup> Čl. 180. st. 5. Zakon o kaznenom postupku (NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 115/06) i čl. 332. st. 7. Zakona o kaznenom postupku NN 152/08. Cijeneći ima li elemenata poticanja, prvostepeni sud će voditi računa da poticanje u smislu čl. 180. st. 5 ZKP, mora biti uporno, dugotrajno i kao takvo predstavljati glavni, odlučujući faktor pri stvaranju volje za izvršenje krivičnog djela. Izjava prikrivenog istražitelja da želi kupiti opojnu drogu, pa makar i višekratno ponovljena, nema značaj podstrekavanja, već predstavlja sastavni dio svake kupoprodaje. Isto tako postupak prikrivenog istražitelja kada on konzumira opojnu drogu pred optuženim pozivajući ga da mu se u tome pridruži, ne sadrži elemente podstrekavanja na izvršenje krivičnog djela, već predstavlja taktički manevar u cilju zadobijanja povjerenja i boljeg uklapanja prikrivenog istražitelja u narkomanski milje. Iz presude VSRH, I Kž-1255/04 od 16.2.2006. godine. Citirano prema: Karas, Ž.(2010) Poticanje od strane prikrivenog istražitelja, Policija i sigurnost, Zagreb, godina 19, broj 3, str. 363.-366.

kada se radi o podstrekavanju od strane prikrivenog istražitelja. Zanimljivo rješenje nudi Zakon o krivičnom postupku Republike Slovenije koji je, u odnosu na Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, predvidio način utvrđivanja, odnosno dokazivanja podstrekavanja. Zakonom je propisano da je, pri utvrđivanju da li je od strane onih koji provode radnje bila izazvana kriminalna djelatnost, potrebno prije svega, utvrditi: "da li bi mjera, na način na koji je bila izvedena, navela na izvršenje krivičnog djela osobu koja takvo krivično djelo ustvari ne bi bila spremna izvršiti".<sup>54</sup> Ova odredba se odnosi na policiju i njene saradnike, u kontekstu provođenja simuliranog otkupa, simuliranog primanja odnosno davanja dara ili simuliranog uzimanja, odnosno davanja potkupnine od strane prikrivnog istražitelja.

Zakonom o krivičnom postupku Republike Hrvatske, predviđena je i posebna dokazna radnja pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova. Navedenu radnju, krivičnoprocesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini ne poznaje, ali predviđeno je da prikriveni istražitelj može učestvovati u pravnom prometu. S obzirom na navedeno, valja ukazati na potrebu detaljnijeg uređenja učešća prikrivenog istražitelja u "pravnom prometu", odnosno pod kojim uslovima i na koji način može učestvovati u pravnom prometu, koje poslove sklupati i kako bi se zvalo to "poslovanje". Takođe, može se razmišljati i o dopuni odredbe na način da: "se za potrebe provođenja radnji prikrivenog istražitelja mogu osnivati pravne osobe", čime bi se i formalno-pravno uredilo osnivanje firmi za potrebe provođenja ove radnje.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske u 2009. godini je, na osnovu Zakona o kaznenom postupku, donijelo Pravilnik o načinu provođenja posebnih dokaznih radnji.<sup>55</sup> Pravilnikom je propisan način provođenja posebnih dokaznih radnji kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana. Nakon uvodnih odredbi, u kojima se konstatuje da Pravilnik propisuje način provođenja posebnih dokaznih radnji kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana, reguliran je način provođenja posebnih dokaznih radnji sa organizacionog i funkcionalnog aspekta te bitni segmenti kod njihovog provođenja. Obzirom na predmet rada, analizirat će se pojedine odredbe Pravilnika vezane za korištenje prikrivenog istražitelja, čime se ne želi umanjiti njegova vrijednost u cjelini.

---

<sup>54</sup> Čl. 155. st. 3. Zakona o krivičnom postupku Republike Slovenije. (Uradni list št. 43-1926/04, od 26.4.2004 i (Uradni list RS, št. 101/05 od 11. 11. 2005).

Dostupno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20068&stevilka=296>

<sup>55</sup> Narodne novine broj 152/2008. Dostupno na: [hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009\\_08\\_102\\_2639.html](http://hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_102_2639.html)

U drugom dijelu Pravilnika, pod tačkom e., uređena je upotreba prikrivenih istražitelja i pouzdanika.<sup>56</sup> Pored definicije prikrivenog istražitelja i pouzdanika, propisano je da pouzdanik potpisuje izjavu, prije početka provođenja posebnih dokaznih radnji, u kojoj se konstatuje da pristaje provoditi posebne dokazne radnje, pri čemu će mu biti pojašnjena sva prava i obaveze. Prikriveni istražitelj, tokom provođenja posebnih dokaznih radnji, u svrhu prikrivanja svojstva policijskog službenika, može koristiti mjere prikrivanja ličnog identiteta kao i identiteta policijskog službenika, zatim izrada potrebne lažne dokumentacije o identitetu, kao i učestvovanje u pravnom prometu. Učestvovanje u pravnom prometu je vrlo bitno jer su prikriveni istražitelji, pored pouzdanika, ti koji provode druge posebne dokazne radnje, među kojima i simuliranu prodaju i otkup predmeta te simulirano davanje potkupnine i simulirano primanje potkupnine te pružanje simuliranih pravnih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova. Radi provođenja pružanja simuliranih poslovnih usluga ili sklapanja simuliranih pravnih poslova, mogu se osnivati pravne osobe. Provođenje navedene radnje može se realizirati uz primjenu mjere prikrivanja identiteta osoba, vlasništva nad stvarima i pravnim osobama.<sup>57</sup> Obzirom da se za korištenje navedenih radnji u većini slučajeva javlja nedostatak sredstava, Pravilnik je predvidio i način osiguranja, zadržavanja, korištenja i nadoknade štete kod upotrebe tih sredstava.

Tokom provođenja neke od radnji, prikriveni istražitelji se mogu koristiti prikrivenim audio i video uređajima i drugim tehničkim uređajima radi tehničkog zapisa o provedbi posebnih istražnih radnji. O provedenim radnjama, prikriveni istražitelji sastavljaju izvještaje uz koje se izrađuje potrebna dokumentacija tehničkog zapisa snimaka nastalih korištenjem audio i video uređaja.

O provođenju posebnih dokaznih radnji, prikriveni istražitelj daje iskaz pred sudom u svojstvu ugroženog ili zaštićenog svjedoka. Prikriveni istražitelj, ako to okolnosti zahtijevaju (sigurnosni i zdravstveni razlozi) može svjedočiti posredstvom tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka iz drugih prostorija. Navedene odredbe jasno pokazuju svu složenost provođenja posebnih istražnih radnji, posebno kada je korištenje prikrivenog istražitelja u pitanju. Odredbe ne mogu pokriti sve sfere djelovanja prikrivenog istražitelja, ali u svakom slučaju predstavljaju dobar i koristan dodatak kako Zakonu o krivičnom postupku tako i praktičnoj primjeni.

---

<sup>56</sup> Čl. 20. do 23. Pravilnika.

<sup>57</sup> Čl. 28. do 30. Pravilnika.



Navedenom treba još dodati da je ovakav akt Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske postavilo na web stranicu,<sup>58</sup> čime se dodatno doprinijelo većem stepenu poštivanja ljudskih prava i sloboda svojih građana, a s druge strane, rad organa gonjenja podignut ne više stepen u pogledu transparentnosti i zakonitosti.

## Zaključna razmatranja

Prikrivene metode istraživanja doprinose jasno vidljivom pomicanju težišta krivičnog postupka s glavne rasprave na istragu, budući da je proaktivna orijentacija policije i drugih organa gonjenja danas, itekako prepoznatljiva. Ona dolazi do izražaja u konceptu "strukturnih" istraga i istraživanja "predvorja" kriminaliteta i sastavni je dio politike koja unaprijed vodi brigu o rizicima, koja prije svega vrijedi za organizirani i međunarodni kriminalitet. Prikrivene istražne mjere se još mogu opisati i kao dio "nove kontrole" koja cilja na dijelove stvarnosti koji su do sada ostajali skriveni, a koji, pomoću nove informacijske tehnologije i proaktivnih strategija, postaju vidljivi i dostupni. Rasvjetljavaju se područja života koja su ranije, zbog neprijavlivanja i nepostojanja svjedoka spremnih na saradnju u pogledu svjedočenja, ostajala nedostupna organima gonjenja. U tom svjetlu treba posmatrati i korištenje prikrivenog istražitelja kao neophodnog sredstva u suzbijanju organiziranog kriminaliteta.

U zemljama koje su bile predmet analize, sa stanovišta svrhe, koriste se različite posebne istražne radnje u preventivne i represivne svrhe koje su pravno uređene krivičnoprocesnim, policijskim ili posebnim zakonodavstvom.

Za borbu protiv organiziranog kriminala u Italiji koristi se vrlo širok krug tzv. preventivnih policijskih radnji sa elementima tajnih policijskih radnji kojima se nastoji otkloniti opasnost od mafijaškog kriminalnog djelovanja, uz intenzivno ograničavanje ljudskih prava i sloboda osumnjičenih osoba tokom kriminalističke obrade. Radi ostvarenja represivne svrhe, otkrivanja teških krivičnih djela i krivičnog progona njihovih učinilaca, u Italiji se omogućava korištenje velikog broja posebnih istražnih radnji na osnovu sudskog naloga pa čak i simulirano pranje prljavog novca. Prikrivenom istražitelju u Italiji nije dopušteno učiniti krivično djelo, niti smije djelovati u ulozi tzv. agenta provokatora, ali je njegova upotreba vezana za određena krivična djela.

---

<sup>58</sup>Dostupno na: [hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009\\_08\\_102\\_2639.html](http://hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_102_2639.html)



Krivičnoprocesno zakonodavstvo Republike Slovenije traži ispunjenje vrlo strogih uslova za odobrenje primjene neke od malog broja posebnih istražnih radnji, pri čemu je od posebne važnosti bezuslovno poštivanje načela supsidijarnosti i razmjernosti. No, primjena nekih posebnih istražnih radnji u Sloveniji dopuštena je i u preventivne svrhe radi sprječavanja činjenja teških krivičnih djela u vezi s terorizmom i međunarodnim organiziranim kriminalom, odnosno radi zaštite nacionalne sigurnosti. Tajno djelovanje, u sklopu kojeg se koriste tajni saradnici- policajci, policijski saradnici i druga lica, pruža širok dijapazon mogućnosti korištenja "prikrivenog istražitelja" u odnosu rješenja u krivičnoprocesnom pravu Bosne i Hercegovine. To prije svega mislimo na širok dijapazon osoba koje se mogu koristiti u sklopu tajnog djelovanja te način njihovog angažmana. Dozvoljen obim učešća u pravnom prometu tajnog saradnika mora biti precizirano naredbom, što je još jedna pojedinost važna za korištenje ove tajne mjere.

Prihvaćanjem određenih prijedloga i izmjena policijskog i krivičnoprocesnog zakonodavstva Republika Hrvatska je suzila mogućnosti neopravdanog zahvaćanja u zaštićenu zonu ljudskih prava i sloboda građana, a što je dalje doprinijelo podizanju nivoa djelotvornosti u primjene posebnih istražnih radnji za suzbijanje organiziranog i drugog teškog kriminala u Republici Hrvatskoj, o čemu je već bilo riječi.

U Zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, naspram zemalja koje su bile predmet uporedne analize, nisu u dovoljnoj mjeri uređene posebne istražne radnje pa, samim tim, ni korištenje prikrivenog istražitelja. Preventivno korištenje ne dolazi u obzir. Naziv ili bolje rečeno dio naziva "istražne", potrebno je zamijeniti sa "dokazne", budući da imaju takav karakter. Navedenom izmjenom bi se njihova funkcija diferencirala u odnosu na opšte dokazne radnje ili radnje dokazivanja kako se nazivaju u Zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini. U pogledu vrsta koje su predviđene zakonom, nedostaje posebna istražna radnja-pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova, kao što je to slučaj u Hrvatskoj. U pogledu saradnje tužilaštva i policije s jedne i suda s druge strane, nedostaje odredbi koje bi detaljnije uredile navedeno kao i provedbenih propisa donesenih na temelju krivičnoprocesnih rješenja, kao što se vidjelo u primjeru Republike Hrvatske kod donošenja Pravilnika koji je, uz to, i javno dostupan.

Zakon o krivičnom postupku Republike Slovenije propisuje način dokazivanja podstrekavanja od strane prikrivenog istražitelja tokom provođenja ove radnje. Potrebno je detaljnije urediti učešće prikrivenog istražitelja u "pravnom prometu", pod kojim uslovima, u kojem obimu i koje usluge može pružati i poslove sklupati prikriveni istražitelj i kako će se zvati to "poslovanje", obzirom da

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine ne poznaje posebnu istražnu radnju-pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova. Može se razmišljati o dopuni odredbe na način da: "se za potrebe provođenja radnji prikrivenog istražitelja mogu osnivati pravne osobe", čime bi se i formalno-pravno uredilo osnivanje "firmi" koje bi koristio prikriveni istražitelj.

Ovo su mali dodaci kojim bi se, ako bi našli svoje mjesto u izmjenama i dopunama krivičnoprocesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, u dobroj mjeri osiguralo zakonito i efikasno postupanje prikrivenog istražitelja s jedne, a istovremeno osiguralo dosljedno poštivanje zagarantovanih ljudskih prava i sloboda, s druge strane.

### **Literatura i izvori:**

1. Council of Europe Publishing (2005) Terrorism: Special investigation techniques, April.
2. Colbridge, T.D.(2007) Thermal Imaging - Much Heat but Little Light, FBI Law Enforcement Bulletin, 12/07., str. 18.-24.
3. Gropp, W. (2003) Besondere Ermittlungsmassnahmen zur Bekämpfung der organisierten Kriminalität; Freiburg in Breisgau.
4. Halilović, H. (2003) Prikriveni istražitelj-kriminalistički i pravni pristup, FKN Sarajevo.
5. Karas, Ž. (2010) Poticanje od strane prikrivenog istražitelja, Policija i sigurnost, Zagreb, godina 19, broj 3, str. 363.-366.
6. Krapac, D. (2008) Pogled na neke važnije odredbe novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 5 - broj 2/1998, str. 511.-543.
7. Musić, E. (2008) Posebne istražne radnje kod otkrivanja i dokazivanja trgovine ljudima kao oblika organiziranog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini, Magistarski rad (neobjavljeno), Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
8. MUP Republike Hrvatske (2009) Pravilnik o načinu provođenja posebnih dokaznih radnji (NN 152/2008). Dostupno na: [http://hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009\\_08\\_102\\_2639.html](http://hidra.srce.hr/arhiva/263/55195/narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_102_2639.html)

9. Marošan, Z. (1991) Szun Tzu: The art of War, Thomas Cleary. Boston&London,: (1991) Umijeće ratovanja, sa engleskog prevod Zoran Marošan, Global book.
10. Orlović. A., Pajčić, M. (2007) Policijski izvodi kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, HLJKPP, Zagreb, vol. 14 - br. 2/2007.
11. Pavišić, B. (2008) Novi hrvatski zakon o Kaznenom postupku. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 15 - broj 2/2008, str. 489.-602.
12. Sačić. Ž. (2001) Organizirani kriminal, Metode suzbijanja, Informator, Zagreb.
13. Sačić, Z. Suzbijanje organiziranog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj-kriminalistička stajališta, HLJKPP (Zagreb), vol. 5 - broj 2/1998.
14. Sijerčić-Čolić, H. i dr. (2005) Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini. Vijeće/Vijeće Evrope, Sarajevo, str. 348.-351.
15. Sijerčić-Čolić, H. (2008) Krivično procesno pravo (knjiga I). Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 449.
16. Sijerčić-Čolić, H. (2008) Krivično procesno pravo (knjiga I), Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 448.-460.
17. Sijerčić-Čolić, H. (2006) Reforma krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini, Ljudska prava - časopis za sve pravno političke probleme, Godina 7., broj 1-2, Sarajevo, str. 103.-104.
18. Sijerčić-Čolić, H. (2009) Prikrivene istražne radnje u borbi protiv organiziranog kriminaliteta-primjer Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 46, 4/2009., str. 687.-700.
19. Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija. (2005.) Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini (knj. 1-2). Sarajevo: Autor.
20. Simović, M., Simović, V., Todorović Lj., (2009) Krivični postupak Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske: kompilirani i prečišćeni zakoni, komentari, sudska praksa, praktični primjeri akata, registar pojmova., Sarajevo.
21. Tomašević, G., Gluščić, S.: "Neka pitanja primjene posebnih istražnih radnji predviđenih čl. 180.-182. ZKP", Hrvatska pravna revija, Kolovoz 2001.

22. Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske. (NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 115/06, 152/08).
23. Zakon o krivičnom postupku Republike Slovenije. (Uradni list št. 43-1926/04, od 26.04.2004 i Uradni list RS, št. 101/05 od 11. 11. 2005.).  
D o s t u p n o n a :  
<http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=20068&stevilka=296>
24. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. (“Službene novine Federacije BiH”, broj 43/1998).
25. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, sa izmjenama i dopunama. („Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08 i 58/08, 12/09, 16/09, 93/09).
26. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, sa izmjenama i dopunama. („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10).
27. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske sa izmjenama i dopunama. („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08).
28. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske sa izmjenama i dopunama. („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08).
29. Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine sa izmjenama i dopunama. („Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“ br. 10/03, 48/04, 6/05, 14/07, 21/07).

# **UNDERCOVER INVESTIGATOR IN CRIMINAL PROCEDURE LAW OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

## **Summary**

The author in this work analyses the legal frame of using an undercover investigator in Bosnia and Herzegovina while comparing it with the one of Italy, Croatia and Slovenia. The author points out the need and importance of introducing special investigation processes into criminal procedural legislation of Bosnia and Herzegovina, their type and conditions under which they are to be used as well as the deficiencies of criminal procedure legislations concerning undercover investigator in Bosnia and Herzegovina. In analysis of regulations that deal with the use of undercover investigators in Comparative law the author is pointing out the need for new amendments to the Comparative law of Bosnia and Herzegovina and all this with the goal of ensuring legal and efficient work of prosecuting authorities with maximum respect for human rights and freedom.

## **Key words**

Undercover investigator, Special investigations, Criminal Procedure Law of Bosnia and Herzegovina.

# SPORAZUM O PRIZNANJU KRIVICE U PRAVU EVROPSKIH ZEMALJA: PRIMJER ITALIJE

pregledni znanstveni rad

UDK: 343.144(450)

Veljko Turanjanin, diplomirani pravnik\*

## Sažetak

Sporazum o priznanju krivice je institut anglo-američkog pravnog sistema koji posljednjih trideset godina zauzima značajno mjesto i u krivično-procesnim zakonodavstvima evropskih zemalja, približavajući na taj način dva različita pravna sistema. Prva evropska država koja je u svoje zakonodavstvo uvela sporazum o priznanju krivice, odnosno, dogovaranje o kazni, bila je Italija. To je učinila zbog porasta stope kriminaliteta i nemoći zakonodavnih rješenja da spriječe ili makar pospješe suzbijanje te pojave. Već 1981. godine, u još uvijek važeći Zakonik o krivičnom postupku, tzv. Rokov Zakonik o krivičnom postupku, pokusno je uvedeno dogovaranje o kazni, sa jako uskim poljem primjene. Međutim, godine 1988. u Italiji se donosi novi Zakonik o krivičnom postupku u kojem je, između ostalog, proširena oblast primjene sporazuma o priznanju krivice, poznatijeg kao *patteggiamento*. Nakon toga, došlo je do još jedne promjene odredbi Zakonika, 2003. godine kojom je, za sada, dovršeno proširivanje primjene sporazuma o priznanju krivice. U ovom radu autor obrazlaže posebne postupke u italijanskom krivičnom procesnom pravu, a detaljno obrađuje institut sporazuma o priznanju krivice, odnosno, *patteggiamento*-a. Kroz analizu odredaba koje regulišu *patteggiamento* autor uočava sličnosti i razlike sa američkim sporazumom o priznanju krivice, te implementaciju pregovaračke pravde kao karakteristike adverzijalnog sistema u tradicionalni inkvizicioni sistem Italije.

## Ključne riječi

sporazum o priznanju krivice, Italija, sudske odluke, kazne.

---

\* [turanjaninveljko@gmail.com](mailto:turanjaninveljko@gmail.com)

## Uvod

Posljednjih tridesetak godina u evropsko kontinentalno pravo, zasnovano na mješovitom, inkvizitorsko-akuzatorskom sistemu,<sup>1</sup> počinju da prodiru rješenja anglosaksonskog pravnog sistema. Na taj način se sve više gubi nekada oštra razlika ta dva sistema, te kontinentalno pravo sve više naginje akuzatorskom modelu.<sup>2</sup> Proces presađivanja rješenja iz jednog sistema u drugi je jednosmjernan jer se evropski zakonodavci povode za rješenjima koja potiču iz anglosaksonskog prava, tačnije, iz američkog pravnog sistema. Presađivanje procesnih rješenja, odnosno popularno nazvanih pravnih transplantata,<sup>3</sup> vuče sa sobom i velike teškoće. Među njima, naročito se izdvaja (ne)kompatibilnost stranih procesnih pravila sa domaćom procesnom kulturom. Zbog toga je, prilikom prenošenja i usađivanja stranih procesnih rješenja, neophodna velika opreznost.

Jedan od naročito aktuelnih pravnih transplantata jeste institut sporazuma o priznanju krivice. Institut su preuzele i inkorporisale u svoj pravni sistem gotovo sve evropske zemlje.<sup>4</sup> To su učinile uz određene modifikacije i prilagođavanja pa se i rješenja razlikuju od države do države. Tim pravcem je prvi krenuo italijanski zakonodavac čiji Zakonik o krivičnom postupku iz 1988. godine (*Codice di Procedura Penale*) predstavlja revolucionaran zaokret ka anglo-američkom adverzijalnom sistemu. Donoseći novi Zakonik o krivičnom postupku koji je zamjenio Rokov Zakonik koji je važio još u vrijeme Musolinijevog režima, italijanski zakonodavac je imao pred sobom dva cilja. S jedne strane, nastojao se stvoriti model po kojem se presuda može zasnivati samo na materijalu prikupljenom na glavnom pretresu.<sup>5</sup> S druge strane, nastojao se ubrzati suviše usporen sudski postupak.<sup>6</sup>

---

<sup>1</sup> Nije uvijek jednostavno odrediti da li sistem pripada akuzatorskom ili inkvizitorskom krivično-procesnom sistemu. Evropska krivično-procesna zakonodavstva, pa time i krivično-procesno zakonodavstvo Italije, sadrže rješenja oba tipa, te predstavljaju svojevrsnu mješavinu dvije različite vrste postupaka.

<sup>2</sup> O miješanju akuzatorskog i inkvizitorskog postupka vidi opširnije u: Damaška, M. (1997) „O miješanju inkvizitornih i akuzatorskih procesnih normi“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 4 - broj 2/1997, str. 381-384.

<sup>3</sup> Izraz „pravni transplant“ prvi je upotrijebio u svojoj knjizi Alan Watson, A. (1985) *The Evaluation of law*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

<sup>4</sup> Primjera radi, sporazum o priznanju krivice postoji u krivičnom procesnom zakonodavstvu Rusije, Njemačke, Francuske, Škotske, Norveške, Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske, pri čemu svako zakonodavstvo sadrži određene specifičnosti.

<sup>5</sup> Damaška, M. (2006) „Sudbina anglo-američkih procesnih ideja u Italiji“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 13 - broj 1/2006, str. 5.

<sup>6</sup> Ibidem.

Idući za reformskim ciljevima, italijanski zakonodavac preuzima mehanizme za konsensualno stranačko upravljanje postupkom u koje spada i italijanska varijanta američkog sporazuma o priznanju krivice (*plea bargaining*). Institut je u Italiji uveden pod nazivom *applicazione della pena su richiesta delle parti*, odnosno, primjena kazne na zahtjev stranaka, dok su ovaj naziv pravnici prekrstili u jednostavan naziv *patteggiamento*, što predstavlja prost prevod američkog *plea bargaining*.<sup>7</sup> Na stranicama koje slijede prvo će biti date osnovne karakteristike sporazuma o priznanju krivice u pravu Sjedinjenih Američkih Država. Zatim će biti dat prikaz uvođenja sporazuma o priznanju krivice u italijansko krivično procesno pravo. U nastavku će ukratko biti razmotreni posebni postupci u italijanskom krivičnom procesnom pravu, sa detaljnim izlaganjem odredaba koje regulišu *patteggiamento*. Pred sam kraj biće izložene sličnosti i razlike između američke i italijanske verzije sporazuma o priznanju krivice.

## **Prodor anglo-američkih krivično-procesnih ideja u italijansko zakonodavstvo i sporazum o priznanju krivice**

### **Pojam i vrste sporazuma o priznanju krivice u pravu SAD-a**

Ne postoji jedinstvena niti savršena definicija sporazuma o priznanju krivice. Za početak se možemo osloniti na definiciju iz Blokovog pravničkog rječnika,<sup>8</sup> prema kome je sporazum o priznanju krivice rezultat procesa u kome optuženi i tužilac pregovaraju u cilju iznalaženja krivične sankcije za okrivljenog koja zadovoljava obje strane, a koju sud odobrava. Takođe, sporazum o priznanju krivice je sporazum između državnog tužioca i okrivljenog, odnosno njegovog branioca, kojim se državni tužilac obavezuje da okrivljenom ublaži optužnicu ili da predloži izricanje blaže kazne, dok se okrivljeni za uzvrat obavezuje da prizna krivicu i odrekne prava na porotno suđenje.<sup>9</sup> Obično uključuje optuženikovo priznanje krivice za izvršeno krivično djelo, jedno ili više njih, u zamjenu za manju kaznu ili izmjenu optužnice u korist optuženog. Institut sporazuma o priznanju

---

<sup>7</sup> Fabri, M. (2007) "Criminal procedure and public prosecution reform in Italy: a flesh back" (online), A paper for the European Consortium for Political Research. Dostupno na: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/pisa/papers/LPP14.pdf>

<sup>8</sup> Black's Law Dictionary. Dostupno na: <http://www.blackslawdictionary.com/Home/>

<sup>9</sup> Bajović, V. (2009) Sporazum o priznanju krivice-uporednopravni prikaz, Beograd: Pravni fakultet u Beogradu.



krivice je u američkom pravu poznat kao *plea bargaining* čiji bi bukvalan prevod značio cjenkanje, pogađanje. Iako je institutu sporazumijevanja o krivici do danas upućen veliki broj kritika od strane njegovih protivnika, sporazum o priznanju krivice ne pokazuje znake opadanja u svojoj vrijednosti. Naprotiv, u Sjedinjenim Američkim Državama više od 90% slučajeva se riješi putem ustanove sporazuma o priznanju krivice dok manje od 10% slučajeva ide na redovno, porotno suđenje. Navodi se da u SAD-u svake dvije sekunde riješi neki slučaj putem sporazuma o priznanju krivice.<sup>10</sup>

Sporazum o priznanju krivice u pravu Sjedinjenih Američkih Država nastao je 30-ih godina XIX vijeka, u vrijeme Prohibicije.<sup>11</sup> Sporazum se zaključivao između tužioca i okrivljenog, bez znanja suda o postojanju bilo kakvih pregovora između tužioca i okrivljenog. Predmet početnih sporazuma bila su krivična djela povezana sa prodajom alkohola, u to vrijeme zabranjenog, a potom i krivična djela ubistva.<sup>12</sup> U početku se sporazumijevanje o krivici obavljalo iza zatvorenih vrata. Kada je otkrivena ova praksa, sudovi se reagovali oštro, zabranjujući je. Međutim, bez uspjeha. *Plea bargaining* je uhvatio nagli zalet šireći se nezaustavljivo američkim sudstvom. Prednosti koje je sporazum donosio bile su velike. Tužilac je, s jedne strane, za relativno kratko vrijeme mogao riješiti veliki broj predmeta što mu je donosilo poene neophodne za reizbor. Okrivljeni je, sa druge strane, dobijao privilegiju u kažnjavanju jer bi bio osuđen na kaznu u znatno nižem iznosu, nego što bi to bio slučaj na porotnom suđenju.<sup>13</sup> Naposljetku, Vrhovni sud prihvata ovu praksu kao zakonitu, svjestan pozitivnih efekata koje je donijela.<sup>14</sup>

Da bi sporazum o priznanju krivice u američkom pravu bio validan, neophodno je da ispuni određene uslove. Uslovi koje mora da ispuni priznanje krivice definisani su kroz praksu američkih sudova. Ono mora biti svjesno, razumno i učinjeno sa poznavanjem svih posljedica koje priznanje nosi, dobrovoljno dato i

---

<sup>10</sup> Lynch, T. (2003) "The case against plea bargaining", Regulation, Washington, vol. 26 – no. 3, str. 24.

<sup>11</sup> O'Keefe, K. (2010) „Two wrongs make a wrong: a challenge to plea bargaining and collateral consequence statutes through their interrogation“, The Journal of Criminal Law & Criminology, vol. 100, no. 1, page 249.

<sup>12</sup> Fisher, G. (2000) "Plea Bargaining Triumph", Yale Law Review, vol. 109, page 871.

<sup>13</sup> Ibidem.

<sup>14</sup> Za više o razvoju sporazuma o priznanju krivice u američkom pravu, vidi: Alschuler, A. (1979) "Plea Bargaining and It's History", Columbia Law Review, vol. 79, no. 1; Vogel, M. (1999) "The Social Origins of Plea Bargaining: Conflict and the Law in the Process of State Formation - 1830-1860", Law & Society Review, vol. 33, no. 1 i Langbein, J. (1979) "Understanding the short history of plea bargaining", Law & Society, vol. 13.

potkrijepljeno drugim dokazima.<sup>15</sup> U procesu pregovaranja o krivici učestvuju tužilac i branilac okrivljenog dok je uloga okrivljenog marginalizovana i svedena na

---

<sup>15</sup> Segar, R. (1978) "Plea Bargaining Techniques", American Jurisprudence Trials, vol. 25, pages 59.-63.

sankcije, međutim, nisu bile primjenljive na sve vrste krivičnih djela, poput korupcije ili krivičnih djela prodaje štetnih namirnica.<sup>30</sup> Postavljeno je još jedno veliko ograničenje jer je zaključivanje ovakvog sporazuma bilo moguće samo pod uslovom da se radi o krivičnom djelu za koje je zapriječena kazna zatvora do tri mjeseca. Na otvaranju suđenja, optuženi bi postavio svoj zahtjev koji bi sudija mogao da prihvati ili da odbije. U zamjenu za priznanje, optuženi bi dobio određene beneficije, dok bi se korist za državu sastojala u izbjegavanju glavne rasprave, bržem i ekonomičnijem završetku postupka.<sup>31</sup>

Ovakvo ograničen sporazum o priznanju krivice nije naišao na široku primjenu. Razloge za to možemo tražiti, prije svega, u malom opsegu primjene. S druge strane, redovni krivični postupak je nosio sa sobom rizik osude, ali i mogućnost donošenja oslobađajuće presude ili zastare krivičnog gonjenja zbog preopterećenosti sudova.<sup>32</sup> Iz tih razloga bile su neophodne dalje reforme. Godine 1989. stupa na snagu novi Zakonik o krivičnom postupku,<sup>33</sup> koji uvodi nove

---

page 14. Dostupno na [www.ccsenet.org/journal](http://www.ccsenet.org/journal)

<sup>25</sup> Ovo nas podsjeća na klasičan inkvizitorski postupak s kraja XII i početka XIII vijeka. Postupak se sastojao od istrage i suđenja, s tim što je težište bilo na istrazi, a suđenje se svodilo na okončanje istrage. Suđenje se odvijalo pred sudskim vijećem, koje donosilo presudu isključivo na bazi podataka koje sadrži spis (Quod non est in acts non est in mundo). Za više o ovome, vidi: Bejatović, S. (2008) *Krivično procesno pravo*, Beograd: Službeni glasnik.

<sup>26</sup> Vidi presude: Corte Constitutional no. 190 del 10 dicembre 1970, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, n. 324 del 23 dicembre 1970; Corte Constitutional no. 63 del 13 aprile 1972, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, n. 110 del 26 aprile 1972 i Corte Constitutional no. 64 del 13 aprile 1972, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, n. 110 del 26 aprile 1972.

<sup>27</sup> Pizzi, W., Marafioti, L. (1992) "The New Italian Code of Criminal Procedure: The Difficulties of Building an Adversarial Trial System on a Civil Law Foundation" (online), dostupno na <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/yjil17&div=6&id=&page>

<sup>28</sup> Ibidem.

<sup>29</sup> Langer, M. (2004) "From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure", *Harvard International Law Journal*, vol. 45 - no. 1/2004, page 1.

<sup>30</sup> Van Cleave, R. A. (1997) "An offer you can't refuse? Punishment without trial in Italy and the United States: the search for truth and an efficient criminal justice system", *Emory International Law Review*, vol. 11, page 430.

<sup>31</sup> Ibidem, page 431.

<sup>32</sup> Krstulović, A. *Nav. djelo*, str. 382.

<sup>33</sup> *Codice di procedura penale*, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, n. 250 del 24 ottobre 1988, proglašen: Decreto del Presidente della Repubblica n. 447, del 22

posebne postupke i širi primjenu već uvedenih – čime ispunjava svrhu svog donošenja: stvaranje novih postupaka pored redovnog krivičnog postupka koji bi

---

settembre 1988.

<sup>34</sup>Li, C. Nav. djelo, str. 19.

Direktno suđenje je regulisano članovima 449.-452. Zakonika o krivičnom postupku. Ono se može zatražiti u slučaju da je lice uhapšeno prilikom izvršenja krivičnog djela. U tom slučaju javni tužilac će u roku od 48 časova izvesti okrivljenog pred sudiju. Sudija tom prilikom konvalidira hapšenje, nakon čega se odmah provodi glavna rasprava, što predstavlja veliku teškoću u spremanju odbrane okrivljenog.<sup>39</sup> Dakle, u ovom postupku se sprovodi pravo adverzijalno suđenje, pri čemu se krivična sankcija odmjerava u zakonom predviđenim granicama. Nema predviđenih beneficija za okrivljenog kao u nekim drugim posebnim postupcima. Ovdje je ključni faktor brzina sa kojom se suđenje može izvesti jer je okrivljeni uhvaćen prilikom izvršenja krivičnog djela. Žalba na presudu donesenu u ovom postupku, kao i u redovnom postupku, uvijek je dozvoljena.

Treća vrsta posebnih postupaka je neposredno suđenje, regulisano članovima 453.-458. Zakonika o krivičnom postupku. Sprovodi se kada tužilac raspolaže sa dovoljno dokaza da može odmah da zatraži neposredno suđenje. Uslov za to je da je ispita osumnjičenog. Od ovog pravila, međutim, postoje dva izuzetka: kada se osumnjičeni, uredno pozvan, nije pojavio na saslušanju niti je izostanak opravdao ili kada mu poziv nije bilo moguće uručiti, zbog toga što se ne zna njegova adresa. Uz zahtjev sudiji se dostavlja sav materijal koji je prikupljen u dotadašnjem toku postupka. I ovaj postupak je u svojoj biti klasično adverzijalno suđenje te se donosi presuda na koju je žalba uvijek dozvoljena. Inače, direktno suđenje i neposredno suđenje nisu uvedeni u zakonodavstvo da bi pružili određene beneficije optuženom, već da bi se ubrzalo suđenje, jer u ovim postupcima sud može donijeti odluku na osnovu stanja u spisu.

Postupak za izdavanje kaznenog naloga je regulisan članovima 459.-464. Zakonika o krivičnom postupku. Ovaj postupak može biti primijenjen kada je za izvršeno krivično djelo propisana novčana kazna kao glavna kazna. U tom slučaju tužilac može tražiti od suda da donese kazneni nalog sa osudom. Ne sprovodi se suđenje, niti je dozvoljena žalba na donesenu presudu. Izrečena novčana kazna može biti smanjena do 50% od propisanog iznosa.<sup>40</sup>

---

krivice. Vidi članove 244.-246. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 100/09) i član 282. Zakonika o krivičnom postupku Srbije („Službeni glasnik Republike Srbije“ broj 72/09).

<sup>39</sup> Krstulović, A. Nav. djelo, str. 394.-395.

<sup>51</sup> Ma, Y. (2002) “Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany and Italy: a comparative perspective”, *International Criminal Justice Review*, vol. 12, page 40.

<sup>52</sup> Fabri, M. Nav. djelo, str. 11.

Na kraju treba spomenuti i to da skraćeno suđenje i primjena kazne na zahtjeva stranaka imaju sličnosti sa američkim sistemom *plea bargaining*.

---

<sup>53</sup> Krstulović, A. Nav. djelo, str. 396.

razumno utvrdili državni tužilac i optuženi. Sud bi, nakon što utvrdi da je zahtjev legitiman i da ne postoje okolnosti koje vode oslobađanju optuženog iz člana 129. Zakonika o krivičnom postupku, donosio presudu kojom usvaja sporazum o priznanju krivice. Ovaj stav je proglašen neustavnim. Ustavni sud je u svojoj odluci iz 1990. godine<sup>45</sup> ispravno zauzeo stav da sud mora da procjenjuje adekvatnost dogovorene kazne, iako su strane ispravno odredile pravnu kvalifikaciju krivičnog djela i odsustvo oslobađajućih okolnosti.

Optuženi može svoj pristanak na zaključenje sporazuma o priznanju krivice usloviti primjenom uslovne osude. U ovom slučaju sud, ukoliko smatra da uslovi pod kojima bi izrekao uslovnu osudu ne bi bili ispoštovani, odbiće da prihvati takav sporazum. Ukoliko, međutim, smatra da postoji dovoljno osnova za razumnu vjeru da će uslovi pod kojima bi izrekao uslovnu osudu biti ispoštovani, prihvaćće takav zahtjev optuženog. Dilema je u tome da li je sud ovlašćen da primjeni uslovnu osudu ako u konkretnom slučaju postoje uslovi za njenu primjenu, a stranke nisu postavile zahtjev u tom pravcu. Prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku, sud je ovlašćen samo da sporazum o priznanju krivice prihvati ili da ga odbije. Sud nije ovlašćen da mijenja zahtjev stranaka. Postavlja se pitanje da li izricanje uslovne osude predstavlja mijenjanje zahtjeva stranaka ili dodatnu pogodnost za optuženog?

Vladajuće je mišljenje da uslovna osuda, kao upozoravajuća krivična sankcija, predstavlja beneficiju za optuženog.<sup>46</sup> Iz ovog dalje proizilazi da odluka o uslovnoj osudi ostaje u isključivoj nadležnosti suda. Prilikom isticanja svog zahtjeva stranke mogu samo usloviti zaključivanje sporazuma o priznanju krivice izricanjem uslovne osude, a odluku o primjeni uslovne osude može donijeti samo sud. To što njena primjena ostaje u nadležnosti suda, argument je u prilog tvrdnji da sud može izreći uslovnu osudu i kada je stranke nisu zatražile.<sup>47</sup>

Prema članu 445. Zakonika o krivičnom postupku Italije, osuđujućom presudom optuženi se ne može obavezati na plaćanje troškova postupka, niti je moguća primjena sporednih kazni i sigurnosnih mjera, izuzev ukoliko je u pitanju

---

<sup>54</sup> Za rješenja njemačkog zakonodavca u vezi sa pitanjem sporazuma o priznanju krivice, vidi: Herrmann, J. (1992) „Bargaining Justice – A Bargain for German Criminal Justice?, The University of Pittsburg Law Review, vol. 53; Swenson, T. (1995) „The German „Plea Bargaining“ Debate“, Pace International Law Review, vol. 7 i Ma, Y. (2002) „Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany and Italy: a comparative perspective“, International Criminal Justice Review, vol. 12, pages 35.-39.

obavezna konfiskacija (u pitanju su stvari koje predstavljaju korist pribavljenu krivičnim djelom i stvari čija sama proizvodnja predstavlja krivično djelo). Presu-

---

<sup>55</sup> Bajović, V. Nav. djelo, str. 70.



Prema istom članu, za vrijeme toka roka koji je sud ostavio za očitovanje protivne stranke u postupku, nije dozvoljeno, niti povlačenje, niti izmjena postavljenog zahtjeva. Nakon isteka roka, zahtjev više ne obavezuje tužioca. Tada optuženi može postaviti svoj zahtjev sve do početka glavne rasprave u prvostepenom postupku. S druge strane, zahtjev postavljen od strane optuženog ostaje na snazi, a tužilac ga može i naknadno prihvatiti. Posebna situacija koja otvara nova pregovaranja nastupa kada je zahtjev optuženog i dalje na snazi, a državni tužilac postavi svoj zahtjev. U tom slučaju, na temelju pregovora između tužioca i optuženog, sudu će biti podnesen na odobravanje zahtjev na koji pristanu obje stranke.

### **Sudske odluke u postupku sporazuma o priznanju krivice**

Sud može donijeti više vrsta odluka. Prije svega, sud može:

1. donijeti oslobađajuću presudu ako nađe da postoji neka od okolnosti navedenih u članu 129. Zakonika o krivičnom postupku (ako postoje činjenice koje ukazuju na to da nije izvršeno krivično djelo, da krivično djelo nije izvršilo lice na koje se odnosi *patteggiamento*, da izvršeno djelo nije krivično djelo, da je nastupila zastara gonjenja ili da nedostaje neka od pretpostavki za vođenje postupka);
2. usvojiti zahtjev koji su podnijele stranke u krivičnom postupku i donijeti presudu u kojoj će izreći zatraženu kaznu ili
3. odbiti zahtjev zbog toga što smatra da dogovorena kazna nije pravilno odmjerena, s obzirom na otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, te da takva kazna neće postići potreban efekat resocijalizacije optuženog.

Prema članu 448. Zakonika o krivičnom postupku, ukoliko sud odbije zahtjev optuženog, optuženi zahtjev može ponoviti do otvaranja ročišta za glavnu raspravu. Budući da na glavnoj raspravi odlučuje drugi sudija, a ne sudija koji je

---

<sup>56</sup> Ilić, G. (2008) "Organizacija krivičnog sudstva u SAD", Zbornik „Uvod u pravo SAD“, Beograd, str. 101.

<sup>57</sup> Boari, N., Fiorentini, G. (2001) "An economic analysis of plea bargaining: the incentives of the parties in a mixed penal system", International Review of Law and Economics, vol. 21, 2001, page 216.

<sup>58</sup> Krstulović, A. Nav. djelo, str. 377.

<sup>59</sup> Pizzi, W., Marafioti, L. Nav. djelo, str. 439.

<sup>60</sup> Langer, M. Nav. djelo, str. 51.

<sup>61</sup> Ibidem.

učestvovao u prethodnom postupku, novopodnijeti zahtjev posmatra se kao zahtjev podnijet novom sudu, koji ima pravo na iste odluke. Za veći uspjeh

krivično djelo, da krivično djelo nije izvršilo lice na koje se odnosi *patteggiamento*, da izvršeno djelo nije krivično djelo, da je nastupila zastara gonjenja ili da nedostaje neka od pretpostavki za vođenje postupka. Takođe, ukoliko predviđenu kaznu smatra neprihvatljivom u konkretnom slučaju, sud može odbiti *patteggiamento*. S druge strane, ukoliko ne dođe do sporazuma između tužioca i advokata, odnosno optuženog, iz razloga što tužilac odbija da zaključi sporazum, odbrana na kraju suđenja može tražiti od sudije da istraži razloge zbog kojih tužilac odbija da zaključi isti. Ukoliko sudija nađe da su tužiočevi razlozi neopravdani, može optuženom smanjiti kaznu za 1/3.<sup>60</sup>

Uprkos razlikama, *patteggiamento* od momenta svog uvođenja ima potencijalni efekat amerikanizacije, te posjeduje predispozicije da pomjeri čitav italijanski sistem sa klasičnog inkvizicionog sistema ka adverzijalnom sistemu.<sup>61</sup> Prelaz je vidljiv, prije svega, u tome što je veći dio procesnih aktivnosti prebačen sada sa suda na stranke, što se očituje u pregovaranju o krivici. I u italijanskoj i u američkoj verziji sporazuma o priznanju krivice leži ista činjenica – riječ je modelu pregovaračke pravde. Da bi došlo do sporazuma o priznanju krivice ključni su pregovori. Određena druga pitanja, poput ograničenja za zaključenje sporazuma o priznanju krivice, italijanski zakonodavac može riješiti i na drugačiji način i prilagoditi svojoj procesnom kulturi. Na osnovu izloženog, italijanski zakonodavac tako i postupa.

## Zaključak

Put ka uvođenju sporazuma o priznanju krivice u krivično procesno zakonodavstvo Italije bio je dug. Svjestan nemoći tadašnjeg zakonodavstva pred nastalim problemom rasta stope kriminaliteta, italijanski zakonodavac se okreće

---

<sup>60</sup> Illuminati, G. Nav. djelo, str. 580.

anglo-američkom pravu, tražeći rješenja koja bi se mogla primijeniti i u Italiji, i na taj način pomoći rasterećivanju sudova i efikasnijem krivičnom postupku. Jedno

generalconference/pisa/papers/LPP14.pdf, pages 1.-12.

10. Fisher, G. (2000) "Plea Bargaining Triumph", *Yale Law Review*, vol. 109, pages 857.-1096.
  11. Ilić, G. (2008) "Organizacija krivičnog sudstva u SAD", *Zbornik „Uvod u pravo SAD“*, Beograd, str. 89.-105.
  12. Illuminati, G. (2005) "The frustrated turn to adversarial procedure in Italy (Italian Criminal Procedure Code of 1988)", *Washington University Global Studies Law Review*, vol. 4:567, pages 567.-581.
  13. Krstulović, A. (2002) „Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u talijanskom kaznenom procesnom pravu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 9 - broj 2/2002, str. 373.-399.
  14. Langbein, J. (1978) "Torture and Plea Bargaining", *The University of Chicago Law Review*, vol. 46 - no. 1/1978, pages 3.-22.
  15. Langer, M. (2004) "From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure", *Harvard International Law Journal*, vol. 45 - no. 1/2004, pages 1.-64.
  16. Li, C. (2008) "Adversary System Experiment in Continental Europe: Several Lessons from the Italian Experience" (online). *Journal of Politics and Law*, vol. 1, no. 4/2008, page 14. Dostupno na [www.ccsenet.org/journal](http://www.ccsenet.org/journal), pages 13.-21.
  17. Lynch, T. (2003) "The case against plea bargaining", *Regulation*, Washington, vol. 26 – no. 3, str. 21.-24.
  18. Ma, Y. (2002) "Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany and Italy: a comparative perspective", *International*
-

Criminal Justice Review, vol. 12, pages 22.-52.

19. Maffei, S. (2004) "Negotiations `on Evidence` and Negotiations `on







V. Turanjanin: Sporazum o priznanju krivice u pravu evropskih zemalja: primjer Italije  
**Pravna misao** (Sarajevo), broj 7 – 8 / 2011, str. 30 - 51

V. Turanjanin: Sporazum o priznanju krivice u pravu evropskih zemalja: primjer Italije  
**Pravna misao** (Sarajevo), broj 7 – 8 / 2011, str. 30 - 51

## **PLEA BARGAINING IN THE LAW OF EUROPEAN COUNTRIES: THE EXAMPLE OF ITALY**

### **Summary**

The author in this work elaborates about institute known as plea bargaining. Plea bargaining is the institute from the Anglo-American legal law system which in the last 30-ish years taking a significant place in the Criminal Procedure Codes among the European countries, approaching on that way two different legal law systems. The first European country, who introduces in her legal system plea bargaining, was Italy. The patteggiamento was entered in the Italian criminal procedure in the year 1981, but with very small area of application. The paper brings review of provisions of the new Italian Codice di Procedura Penale from the year of 1988. New Code was very revolutionary and bring much new in the law. The most important news was plea bargaining with bigger areas of appliance. Also, the legislation introduced in some other special procedures, in which author paying attention. The author in this work examines in detail the legal provisions of the patteggiamento, and concludes that it is not in the enough use. The reasons for that we can search in the, for now, and yet, a small area of appliance. At the end, author gives the similarities and differences between American and Italian versions of plea agreements. Through analyses provisions of the law of the patteggiamento, which application was expanded step by step, the author concludes that in the future the plea bargaining is on the good way to be widely exerted.

### **Key words**

Plea Bargaining, Italy, judgments, penalty.

# UVJETI DOPUŠTENOSTI PODNOŠENJA ZAHTJEVA GRAĐANA BOSNE I HERCEGOVINE EUROPSKOM SUDU ZA LJUDSKA PRAVA U STRASBOURGU

stručni članak

UDK: 341.645.5:347.9(4)

mr. sc. Mirela Perić\*

## Sažetak

U ovom radu obrađeni su uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava s navođenjem pojedinih primjera, odnosno odluka o dopuštenosti koje je donio taj sud kako bi se pomoglo podnositeljima zahtjeva da, zbog formalnih propusta prilikom pokretanja postupka, ne izgube mogućnost ostvarivanja svojih prava pred tim sudom. Koristeći se normativnom, povijesnom i komparativnom metodom te studijem slučaja, autorica nastoji ukazati na značaj mogućnosti pokretanja postupka pred tim sudom za ostvarivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda građana Bosne i Hercegovine, ali i drugih koji su ovlašteni na podnošenje zahtjeva.

Sud je strogo formalni sud koji vrlo temeljito ispituje uvjete dopuštenosti. Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva propisani su člankom 33. člankom 34. i člankom 35. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Većina zahtjeva se odbacuje upravo radi neispunjavanja tih uvjeta. Uvjeti dopuštenosti služe Sudu kao filter kojim se nastoji zaštititi od toga da postane neka vrsta suda četvrtog stupnja. Upravo zato faza ispitivanja dopuštenosti često je odlučujuća za sudbinu zahtjeva, tim više što se odluka o nedopuštenosti ne može ni na koji način pobijati.

## Ključne riječi

Europski sud za ljudska prava, uvjeti dopuštenosti, podnošenje zahtjeva.

\* *Pomoćnica ministra za pravne, opće i računovodstvene poslove u Ministarstvu obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona; mirela.peric@tel.net.ba*

## 1. Uvod

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj:6/99) – dalje EK, štiti građanska i politička te neka ekonomska i socijalna prava. Sadrži i mehanizme za zaštitu tih prava i sloboda.<sup>1</sup> Iako se EK u Bosni i Hercegovini, primjenjuje posredstvom Daytonskog mirovnog sporazuma, od 14. prosinca 1995. godine, koji ju je, direktno inkorporirao u domaći pravni sustav i dao joj prioritet nad svim drugim zakonima, prijem Bosne i Hercegovine u Vijeće Europe otvorio je put građanima Bosne i Hercegovine da se obraćaju Europskom sudu za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu (dalje – Sud), ukoliko smatraju da su im prava i slobode zajamčeni EK povrijeđeni ili ugroženi i ukoliko su iscrpili sva domaća pravna sredstva.<sup>2</sup>

Bosna i Hercegovina je 24. travnja 2002. godine postala 44. članica Vijeća Europe. Između ostalog, Bosna i Hercegovina se tada obvezala potpisati i ratificirati EK u prvoj godini nakon prijema. Ova obveza je ispunjena 30. srpnja 2002. godine. Tim se činom Bosna i Hercegovina obvezala da će svakoj osobi pod svojom nadležnošću jamčiti prava i slobode propisane EK. Posljedica toga je da se pred Sudom mogu pokretati postupci protiv Bosne i Hercegovine na temelju EK, ukoliko su ispunjeni određeni uvjeti.<sup>3</sup>

Bosna i Hercegovina se može naći kao tužena strana pred Sudom po predstavi pojedinaca ili skupina koji smatraju da je njihovo pravo zajamčeno EK povrijeđeno odlukom institucija Bosne i Hercegovine. Bitno je napomenuti da se Bosna i Hercegovina može naći pred Sudom kao tužena strana samo za povrede EK počinjene nakon njenog pristupanja EK. Za povrede ljudskih prava učinjene prije pristupanja EK, oštećeni svoja prava može ostvariti samo pred nacionalnim institucijama, na način predviđen domaćim zakonima.

Sud je strogo formalni sud koji vrlo temeljito ispituje uvjete dopuštenosti. Uvjeti i pretpostavke dopuštenosti podnošenja zahtjeva Sudu propisani su u članku 33., članku 34. i članku 35. EK. Statistika suda jasno pokazuje da se većina

---

<sup>1</sup> Vidi: Milivojević-Kruljac, L. (2005) „Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine i mehanizmi njihove zaštite putem Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu“, Hrvatska pravna revija, broj: 12., god. V., str. 18.

<sup>2</sup> Vidi: Mihić, V. (2005) „Pravo na pravično suđenje u razumnom roku“, Zbornik radova pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, broj: XVIII. (dalje - Mihić), str. 225.

<sup>3</sup> Vidi: Miljko, Z. (2007) „Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama i ustavni poredak Bosne i Hercegovine“, Zbornik radova pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, broj: XX. (dalje-Miljko), str. 104.

zahtjeva odbacuje upravo radi neispunjavanja tih uvjeta. Uvjeti dopuštenosti služe Sudu kao filter kojim se nastoji zaštititi od toga da postane neka vrsta suda četvrtog stupnja. Upravo zato, faza ispitivanja dopuštenosti često je i odlučujuća za sudbinu zahtjeva, tim više što se odluka o nedopuštenosti ne može ni na koji način pobijati.<sup>4</sup>

## **2. Nadležnost suda *ratione personae***

### **2.1. Državne predstavke**

Sve države potpisnice EK ovlaštene su na podnošenje predstavki Sudu, u namjeri da ukažu Sudu na povrede ljudskih prava, kako bi ih Sud u propisanom postupku otklonio. Ovdje se radi o novosti, prema kojoj je država pozvana da pokrene postupak za zaštitu ljudskih prava pred Sudom bez obzira o kojoj se državi radi i bez obzira da li se radi o njenim državljanima ili državljanima drugih država.<sup>5</sup> Preduvjet mogućnosti podnošenja tužbi u međudržavnim sporovima je ratifikacija EK od strane svih država koje su u sporu te država ne mora dokazivati niti imati pretpostavljeni posebni interes u sporu koji pokreće.<sup>6</sup>

Predstavke koje podnose države radi zaštite ljudskih prava ne podliježu ocjeni o prihvatljivosti (EK, članak 28.).<sup>7</sup> Državna predstavka mora sadržavati ime države na koju se ukazuje kao prekršitelja određenih ljudskih prava, osnovne činjenice, navedene povrede ljudskih prava, osnovne kriterije prihvatljivosti kao što su iscrpljenost drugih raspoloživih sredstava, dokaz da nije prošao rok od šest mjeseci i smisao i cilj predstavke s gledišta prava.<sup>8</sup>

### **2.2. Pojedinačni zahtjevi**

EK propisuje da Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava

---

<sup>4</sup> Vidi: Maričić, D. (2004) „Odluka Europskog suda za ljudska prava o dopuštenosti zahtjeva“, Informator, broj: 5240 – godina LII., Zagreb (dalje-Maričić, D.), str. 3.

<sup>5</sup> Vidi: Sadiković, Ć. (2001) Evropsko pravo ljudskih prava. Sarajevo: Magistrat (dalje-Sadiković), str. 142.

<sup>6</sup> Vidi: Vincek, D. (2002) „Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda-I. dio“, Međunarodno pravo, Informator broj: 5004. (dalje-Vincek), str. 23.

<sup>7</sup> Vidi: Širić, M. (2006) „Organizacijska struktura i postupak pred Europskim sudom za ljudska prava“, Pravna misao, broj:5-6, Sarajevo (dalje-Širić), str. 93.

<sup>8</sup> Vidi: Sadiković, o.c., str. 142.-144.

priznatih u EK ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka. Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje toga prava (EK, članak 34.). Pravo na pojedinačnu tužbu predstavlja jedno od najučinkovitijih sredstava zaštite ljudskih prava i ujedno je suštinski element nadzornog mehanizma koji je utvrđen EK.<sup>9 10</sup>

Zahtjev je nesukladan *ratione personae* s odredbama EK:

- kad je podnesen protiv države koja nije stranka EK ili protiv privatne osobe ili
- kad podnositelj zahtjeva ne dokaže da bi mogao biti žrtvom povrede prava iz EK.

Nije relevantno je li podnositelj žalbe državljanin države protiv koje se žali (ili pravna osoba koja pripada toj državi).<sup>11</sup> Nedostatak poslovne sposobnosti ne utiče na pravo fizičke osobe da podnese predstavku. To se odnosi i na osobe koje su izgubile poslovnu sposobnost poslije smještaja u psihijatrijske ustanove.<sup>12</sup>

U odnosu na zahtjev da podnositelj bude žrtva prava zajamčenih EK, ne traži se da podnositelj zahtjeva dokaže da je povreda zaista i nastupila. Dovoljno je da iz okolnosti predmeta proizlazi da se radi o situaciji koja bi, ako su navodi podnosioca koji se odnose na činjenično stanje točni, mogla predstavljati povredu njegovih prava zajamčenih EK.

Podnositelj individualnog zahtjeva, za razliku od zahtjeva koji podnosi jedna država protiv druge, nije ovlašten podnijeti tzv. *actio popularis* zahtjev.<sup>13</sup>

Čak i u "skupnim" zahtjevima, svaki pojedinac unutar skupine mora tvrditi da je žrtva. Međutim, pravna osoba, poput, primjerice registrirane udruge, može u odgovarajućim okolnostima podnijeti tužbu u ime svojih članova.<sup>14</sup>

Kroz sudsku praksu razvio se pojam "potencijalne žrtve", koji omogućuje pojedincima podnošenje individualnih zahtjeva i u slučajevima kada nisu osobno pogođeni određenim postupcima ili odredbama koje se primjenjuju u nekoj od

---

<sup>9</sup> Vidi: Gomien, D. (2007) Europska konvencija o ljudskim pravima. Zadar: Naklada d.o.o. i Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci (dalje-Gomien), str. 271.

<sup>10</sup> Na izravno obraćanje su ovlašteni od stupanja na snagu Protokola broj: 11, dok je do tada situacija bila drukčija.

<sup>11</sup> Vidi: Šaula, V. (2002) „Europski sud za ljudska prava-organizacija, nadležnost i postupak“, Pravna misao, broj: 7-8., Sarajevo (dalje-Šaula), str. 13.

<sup>12</sup> Vidi: Paunović, M. - Carić, S. (2007) Europski sud za ljudska prava. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu (dalje: Paunović-Carić), str. 44.

<sup>13</sup> Vidi: Maričić, D. (2001) „Aktivna legitimacija za podnošenje zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava“, Hrvatska pravna revija, god. I., broj: 8. (dalje-Maričić), str. 119.

<sup>14</sup> Vidi: Gomien, o.c., str. 272.

država potpisnica EK. U tim slučajevima potrebno je učiniti vjerojatnim da samo postojanje takvih odredbi ili postupaka može dovesti do povrede zaštićenih

---

<sup>15</sup> Vidi: Maričić, o.c., str. 119.-120.

<sup>16</sup> Vidi: Širić, o.c., str. 100.



ili obveznog rada, pravo na slobodu i sigurnost ličnosti, pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku, sloboda od retroaktivne primjene kaznenog zakonodavstva, pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske, sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti, sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i udruživanja i pravo na sklapanje braka i zasnivanje obitelji. Protokol 1. dodaje sljedeća prava: pravo na mirno uživanje imovine, pravo na obrazovanje i slobodan izbor obrazovanja i pravo na slobodne izbore tajnim glasovanjem. Protokol 4. uključuje sljedeća prava i slobode: zabrana lišavanja slobode po osnovu nemoćnosti ispunjenja ugovornih obveza, sloboda kretanja i sloboda izbora boravišta unutar zemlje, zabrana protjerivanja državljana i pravo državljana da uđu na teritoriju države čiji su državljan i zabrana skupnog protjerivanja stranaca. Protokolom 6. uz EK od 28. travnja 1983. smrtna kazna je ukinuta. Ipak, ostavljena je mogućnost da država zadrži smrtnu kaznu za vrijeme rata ili neposredne ratne opasnosti. Konačno, Protokolom 13. uz EK od 3. svibnja 2002. smrtna kazna je ukinuta u svim okolnostima. Protokol 7. sadrži sljedeća prava i slobode: proceduralna jamstva u slučaju protjerivanja stranaca koji zakonito borave na teritoriji jedne države, pravo na preispitivanje kaznenih predmeta pred višim sudom, pravo na naknadu osobi osuđenoj za kazneno djelo, ako neka nova ili novootkrivena činjenica pokaže da se radilo o sudskoj grešci, zabrana novog kaznenog postupka za djelo za koje je osoba već pravomoćno oslobođena ili osuđena i jednakost supružnika u pravima i obvezama.<sup>23</sup> Osobitu pažnju valja obratiti na članak 6. EK, koji jamči pravo na pošteno suđenje. Sam članak kaže da se odnosi na postupke u kojima se odlučuje o podnositeljevim pravima i obvezama građanske prirode ili ako imaju obilježja kaznenog postupka (npr. neki disciplinski postupci). S druge strane članak 6. EK se ne odnosi npr. na postupke u povodu stjecanja državljanstva, ekstradicijske postupke ili postupke u kojima se odlučuje o boravku stranog državljanina u nekoj zemlji. K tome članak 6. EK se ne odnosi ni na postupke u kojima se odlučuje samo o troškovima nekog postupka, kao o glavnoj stvari te na postupke koji se odnose na procesna pitanja (npr. postupak u kojem je tužba ili žalba odbačena radi procesnih nedostataka, kao što je nedo-

---

<sup>24</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 3.

<sup>25</sup> Vidi: Ofak, L.-Staničić, F. (2007.) „Sudska i upravna praksa, Europski sud za ljudska prava“, Hrvatska javna uprava, god 7. broj: 3., str. 749.-769.

<sup>26</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str.148.

<sup>27</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 3. i 4.

<sup>28</sup> Vidi: Vinček, o.c., str. 23.

<sup>29</sup> Vidi: Vajić, N. (2002) „Djelovanje Europskog suda za ljudska prava s osvrtnom na

statak valjane punomoći za zastupanje ili nepravovremenost podneska, nadalje ne odnosi se na postupak u povodu zahtjeva za ponavljanjem parničnog postupka

---

presude protiv Republike Hrvatske", Informator, broj: 5085-godina L., Zagreb, (dalje-Vajić), str. 2.

pravilo implicira da domaće lijekove moraju iscrpiti oni pojedinci u odnosu na koje je, prema navodima države podnositelja, EK bila prekršena. Pravilo iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova ne vrijedi za međudržavne pritužbe koje se odnose na zakonodavne mjere i/ili administrativnu praksu druge države, a da pritužba nije povezana za jednu ili više osoba koje su žrtve takve zakonodavne ili administrativne prakse (tzv. apstraktne pritužbe). U takvim slučajevima nema pojedinca koji moraju iscrpiti domaće pravne lijekove, dok se od same države ne može očekivati da pokrene postupak pred vlastima odgovorne države.<sup>32</sup> Iscrpljivanje unutarnjih pravnih lijekova se neće postavljati kao neophodan uvjet i u slučaju povrede članka 6. stavak 1. EK, tj. povrede prava na suđenje u razumnom roku.<sup>33</sup>

Pravni lijek mora biti efikasan. Moraju se iscrpiti samo pravni lijekovi koji su djelotvorni i adekvatni. Podnositelj mora iskoristiti lijekove koji su ustanovljeni sve do najviše razine, samo u onoj mjeri u kojoj obraćanje višem sudu još uvijek suštinski može imati utjecaja na odluku o meritumu, i uz to treba uporabiti sva procesna sredstva koja mogu spriječiti kršenje EK.<sup>34</sup>

Teret dokazivanja da nisu iscrpljeni svi unutarnji pravni lijekovi uvijek je na tuženoj državi, tako što će zastupnici te države pred Sudom ukazati točno na pravne lijekove koji nisu korišteni, a mogli su biti korišteni u unutarnjem pravnom poretku. Pri tom je bitno da se radi o dostupnim, djelotvornim i dovoljnim pravnim sredstvima, i to ne samo u teoriji, nego i u praksi. To znači da su ti pravni lijekovi takvog karaktera da mogu osigurati obeštećenje u vezi sa žalbom podnositelja predstavke, tj. da nude razumne izgleda u uspjeh u postupku pred domaćim nadležnim tijelom. Zbog toga će Sud tražiti od tužene države da pruži primjere iz domaće sudske prakse u kojima su se navedeni pravni lijekovi pokazali efikasnim.<sup>35</sup> U skladu s općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, mogu postojati posebne okolnosti u kojima efikasni i adekvatni lijekovi mogu ostati neiskorišteni. Za sada se u sudskoj praksi posebne okolnosti koje opravdavaju ne iscrpljivanje potvrđuju samo izuzetno.<sup>36</sup>

Važno je napomenuti da odbacivanje zahtjeva, zbog toga što domaća pravna sredstva nisu iscrpljena, predstavlja samo privremenu prepreku. Sud mo-

---

<sup>38</sup> Vidi: Mihić, o.c., str. 223.

<sup>39</sup> Vidi: Miljko, Z. (2006) Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine. Zagreb, str. 324.-325.

<sup>40</sup> Vidi: Pehar, S.-Popović, V. (2006) „Sudska zaštita ljudskih prava povrijeđenih pojedinačnim aktima i radnjama tijela uprave“, Zbornik radova Pravnog fakulteta

že ponovno razmotriti isti zahtjev kada ga podnositelj podnese nakon što iscrpi raspoloživa domaća pravna sredstva.<sup>37</sup>

---

Sveučilišta u Mostaru, broj: XIX. (dalje: Pehar-Popović), str. 120.

<sup>41</sup> Usporedi: ZUS Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 19/02), ZUS Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05), ZUS Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj:109/05), ZUS Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BD BiH", broj:4/00 i 1/01).

<sup>42</sup> Vidi: Pehar-Popović, o.c., str. 114.

Općinski sud u Mostaru prihvatio je zahtjev za odštetu, zahtjev za zateznu kamatu i sudske troškove. Kantonalni sud u Mostaru potvrdio je dosuđenu odštetu, izmijenio iznos dosuđenih sudskih troškova, te odbio zahtjev za zateznu kamatu. Općinski sud u Sarajevu odlučio je da ne izvrši naprijed navedenu pravomoćnu presudu u skladu sa Zakonom o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti iz 2001. godine. Kantonalni sud u Sarajevu potvrdio je prvostupanjsku odluku. Podnositelj zahtjeva se nije žalio Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine. Sud je zaključio da je podnositelj zahtjeva imao čist pristup Ustavnom sudu: mogao se žaliti na odluke kojima je odbijeno izvršenje pravomoćne sudske odluke zbog relevantnih zakonskih propisa. Istakao je da Ustavni sud ima moć, kao što je i očigledno iz predmeta na koje se poziva Vlada, narediti izvršenje presuda, bez obzira na bilo koji zakonski propis koji sprječava ovo izvršenje i dosuditi odštetu. Sud je zbog toga smatrao da je žalba Ustavnom sudu, u principu, efikasan domaći lijek u smislu članka 35. stavak 1. EK za ulaganje žalbe zbog zakonskog sprečavanja izvršenja pravomoćnih sudskih odluka. Podnositelj zahtjeva nije koristio taj lijek niti je pokazao da je to iz bilo kojih razloga neadekvatan ili neefikasan lijek u konkretnim okolnostima njegovog slučaja. Sud je zaključio da ne vidi neke posebne okolnosti zbog kojih bi izuzeo aplikanta od obveze korištenja tog lijeka. Zbog toga je zahtjev odbijen u skladu s člankom 35. stavak 1. i 4. EK.

## **6. Zahtjev koji je podnesen izvan roka od šest mjeseci**

Zahtjev Sudu mora biti podnesen unutar šest mjeseci od donošenja konačne odluke, koja je donijeta od strane posljednjeg dostupnog pravnog sredstva.<sup>45</sup>

Obično pismo podnosioca zahtjeva smatrat će se "zahtjevom" u cilju postovanja šestomjesečnog roka kada je svrha zahtjeva dovoljno jasna.<sup>46</sup> Datum od kojeg vremenski ograničenje počinje teći ne odnosi se samo na datum na koji je

---

<sup>43</sup> Vidi: Galić, V. (2006) „Položaj i uloga Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda“, *Pravna misao* broj: 11.-12., Sarajevo, str. 67.-68.

<sup>44</sup> Mirazović protiv Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti broj: 13628/03 od 16. svibnja 2006. godine. Dostupno na: ([http://mhr.gov.ba/ured\\_zastupnika/odluke/?id=170](http://mhr.gov.ba/ured_zastupnika/odluke/?id=170)).

<sup>45</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 64.

odluka domaćih sudova donijeta, nego i na vrijeme od kojeg je podnositelj zahtjeva bio obaviješten o rezultatu postupka i stoga bio u mogućnosti podnijeti

---

<sup>46</sup> Vidi: Gomien, o.c., str. 276.

<sup>47</sup> Vidi: Cvrčić, R. (2003) „Djelovanje Europskog suda za ljudska prava s osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske“, Hrvatska pravna revija, broj: 2, (odalje - Cvrčić), str. 122.

<sup>48</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 6.

<sup>49</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 146.

<sup>50</sup> Vidi: Gomien, o.c., str. 276.

<sup>51</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 65.

gandnih razloga iako se, naravno, mogu zamisliti predmeti u kojima jedan ozbiljan pojedinačni podnositelj želi ostati anoniman iz straha od reperkusija.<sup>58</sup>

Međutim, podnositelj je ovlašten tražiti od Suda da mu dopusti ostati anoniman. U tom slučaju podnositelj će već u samom zahtjevu ili naknadno (ali svakako prije odluke o dopuštenosti zahtjeva, jer nakon što se odluka o dopuštenosti donese i objavi, zahtjev za anonimnošću postaje bespredmetan) podnijeti obrazložen zahtjev kojim traži anonimnost. O tom će zahtjevu odlučiti predsjednik Vijeća. Odluka kojom se zahtjev za anonimnošću odbija ne mora biti obrazložena.<sup>59</sup> Ukoliko Sud usvoji takav zahtjev, taj predmet bit će vođen pod inicijalima podnosioca predstave ili nekim od slova kao što su X, Y, Z.<sup>60</sup>

Dakako, njegov identitet će se morati otkriti državi koju on tuži.<sup>61</sup>

## **8. Zahtjev koji je, u osnovi, isti kao neki predmet što ga je Europski sud za ljudska prava već ispitivao ili koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja, te ako ne sadržava nikakve nove relevantne činjenice**

Pravilo sadržano u pretpostavci, da Sud neće razmatrati isti zahtjev ponovno, sadržano je u načelu ne bis in idem. To načelo, koje vrijedi i u drugim granama prava, prisutno je i na području međunarodne zaštite ljudskih prava. Tako, ne samo što Sud neće razmatrati zahtjev koji je već prije razmotren pred Sudom, već se to pravilo proširuje i na zahtjeve koje je razmotrilo neko drugo međunarodno tijelo. Iznimka od tog pravila su zahtjevi koji sadržavaju nove relevantne činjenice. Tu iznimku potrebno je razmatrati zajedno s pravilom 80. Poslovnika Suda (koje propisuje pretpostavke za podnošenje zahtjeva da se presuda Suda revidira), te s ostalim pretpostavkama dopuštenosti zahtjeva koje će se, dakako, primjenjivati i na novi zahtjev. Nove činjenice moraju biti od takvog značenja da bi mogle biti od utjecaja na odluku Suda o tome je li došlo do povrede

---

<sup>52</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 6.

<sup>53</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 65.

<sup>54</sup> Vidi: Cvrčić, o.c., str. 122.

<sup>55</sup> Vidi: Vajić, o.c., str. 1.

<sup>56</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 6.

EK. Nadalje, mora se raditi o činjenicama koje podnositelju nisu bile poznate u vrijeme kad je Sud prvi put odlučivao o njegovu zahtjevu. Zahtjev treba biti

---

<sup>57</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 67.

<sup>58</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 146.

<sup>59</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 6.

<sup>60</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 67.



tvrdnju da je EK prekršena.<sup>70</sup>

U praksi se predstavke proglašavaju očigledno neosnovanim ako činjenice, u odnosu na koje se podnosi pritužba, očito ne predstavljaju kršenje EK ili ako se te činjenice nisu dokazale ili ako su, očigledno, netočne. Što se tiče ovog drugog, traži se od podnositelja da da *prima facie* dokaz o činjenicama koje predočava. Što se tiče ovog prvog osnova, nije uvijek moguće jasno razlučiti između očigledne neosnovanosti i nekompatibilnosti s EK. Postoji nekompatibilnost *ratione materiae*, ako se predstavka odnosi na kršenje prava koje nije zaštićeno EK. U tom slučaju, predstavka je u potpunosti izvan opsega EK i nije moguće nikakvo ispitivanje merituma. Predstavka je očito neosnovana ako se zaista odnosi na pravo koje jeste zaštićeno EK, ali *prima facie* ispitivanje otkrije da predočene činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje, tako da je ispitivanje merituma nepotrebno.<sup>71</sup>

Nameće se pitanje odnosa članka 35. stavka 1. EK kao procesne pretpostavke dopuštenosti zahtjeva za pokretanje postupka i članka 13. EK. U načelu, o pitanju dopuštenosti Sud odlučuje prvo svojom odlukom. Ako nađe da je zahtjev dopušten, o njegovoj osnovanosti odlučuje svojom presudom. Međutim, ako je pitanje zahtjeva tijesno vezano s pitanjem osnovanosti zahtjeva, Sud može spojiti odlučivanje o oba pitanja te o oba pitanja odlučiti presudom. S jedne strane, upravo tako on može postupiti kada se pitanje pravnih lijekova postavi pred njim kao prigovor države na dopuštenost zahtjeva, a s druge strane, i kao sam zahtjev koji pred njega iznosi pojedinac. Protokolom 14. uz EK od 13. svibnja 2004. godine, koji će stupiti na snagu kada ga ratificiraju sve države ugovornice, Sud je potaknut da, u slučaju individualnih zahtjeva, spaja odlučivanje o dopuštenosti zahtjeva i osnovanosti zahtjeva.<sup>72</sup>

Podrobnija analiza predmeta u kojima je Sud zahtjev našao očito neosnovanim, zahtijevala bi daleko veći prostor od ovog rada, te ćemo se sada ograničiti samo na neke primjere.

U predmetu Višnjevac protiv Bosne i Hercegovine<sup>73</sup> podnositelj zahtjeva se, između ostalog, žalio u skladu s člankom 6. EK zbog neizvršenja konačne i pravomoćne presude koja je donesena u njegovu korist, iako su zakonski troškovi,

---

<sup>61</sup> Vidi: Kazazić, V. (2008) Međunarodni nadzor nad primjenom ljudskih prava. Mostar: Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru (dalje-Kazazić), str. 132.

<sup>62</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 6.

<sup>63</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 105.

<sup>64</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 67.-68.

sudska odluka o dugu i odšteta, dosuđeni od strane Doma za ljudska prava, plaćeni podnosiocu zahtjeva. Sud je istaknuo: "Sukladno ustaljenoj praksi Suda,

---

<sup>65</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 105.-106.

<sup>66</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 68.

<sup>67</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 107.

<sup>68</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 7.

<sup>69</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 151.

<sup>70</sup> Vidi: Kazazić, o.c., str. 133.

takvog zaključka.<sup>84</sup>

## 11. Zaključak

Ratifikacijom EK Bosna i Hercegovina se obvezala da će svakoj osobi pod svojom nadležnošću jamčiti prava i slobode propisane EK. Posljedica toga je da se Sudu mogu podnositi zahtjevi protiv Bosne i Hercegovine na temelju EK.

Zahtjev Sudu može podnijeti bilo koja fizička osoba, nevladina organizacija ili skupina pojedinaca koji tvrde da se žrtve povrede prava priznatih u EK ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna strana. Također, svaka visoka ugovorna stranka može se obratiti Sudu povodom svake navodne povrede prava zajamčenih EK i dodatnim protokolima od strane druge visoke ugovorne stranke. Visoke ugovorne stranke su se obvezale da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje tog prava. Sud je nadležan ispitivati zahtjeve protiv neke države samo ako se zahtjev odnosi na događaje nakon datuma kad je država ratificirala EK.<sup>85</sup> Posebnu situaciju predstavlja kontinuirano kršenje prava zajamčenih EK. Najčešći primjeri takve situacije su zahtjevi koji se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Naime, i postupci koji su započeli prije ratifikacije EK, ako je njihovo trajanje nastavljeno nakon ratifikacije, ulazit će u vremensku nadležnost Suda.<sup>86</sup>

Jedan od uvjeta, da bi se zahtjev mogao podnijeti Sudu, je da su prethodno iscrpljeni svi raspoloživi domaći pravni lijekovi.<sup>87</sup> U pravilu, potrebno je iscrpiti redovita pravna sredstva dok izvanredne pravne lijekove nije potrebno ulagati. Zahtjev treba podnijeti u roku od šest mjeseci od posljednje domaće odluke. U praksi se računa kad je podnositelj, odnosno njegov odvjetnik, primio tu odluku. Ovaj rok ne vrijedi za kontinuirane situacije kršenja prava zajamčenih EK kada se zahtjev može podnijeti sve dok postupak traje pa i kad završi.<sup>88</sup>

Sud ne razmatra niti jedan zahtjev koji je anonimn ili, u osnovi, isti kao neki predmet što ga je Sud već ispitivao, ili koji je podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja, te ako ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice. Sud treba proglašiti nedopuštenim svaki očito neosnovan

---

<sup>71</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 152.

<sup>72</sup> Vidi: Etinski, R. (2004) „Pravo na djelotvoran pravni lijek u svjetlu prakse Europskog suda za ljudska prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, XXXVIII, 2/2004, str. 454.

<sup>73</sup> Višnjevac protiv Bosne i Hercegovine, Odluka o dopuštenosti br. 2333/04 od 22. prosinca 2003. godine. Dostupno na: ([http://mhrr.gov.ba/ured\\_zastupnika/](http://mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/))

zahtjev, odnosno zahtjev u kojem su navodi o povredama EK bez suštine ili nedovoljno objašnjeni i zahtjev koji predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje

---

odluke/?id=170).

<sup>74</sup> Ljubičić protiv Hrvatske, Odluka o dopuštenosti, broj: 17338/05 od 10. svibnja 2007. godine. Dostupno na (<http://www.pravosudje.ba>).

gdje nije moguće drukčije postupanje, odnosno u kojem će svako drugačije postupanje biti efikasno sankcionirano.

Osim toga, smatramo potrebnim domaćim zakonima propisati što s odlukama koje su donijete u postupku u kojem je Sud utvrdio povrede temeljnih ljudskih prava i sloboda. Kada Sud utvrdi da je došlo do povrede temeljnih ljudskih prava i sloboda, on dosuđuje naknadu, ali ne poništava niti mijenja odluke domaćih tijela donesene u postupku u kojem je utvrđena povreda temeljnih ljudskih prava i sloboda. Zato smatramo potrebnim domaćim zakonima propisati što s odlukama koje su donijela domaća tijela u postupcima u kojima je Sud utvrdio povredu temeljnih ljudskih prava i sloboda. Kao jedno od rješenja predlažemo mogućnost ponavljanja postupka u kojem je utvrđena povreda kako bi se i na taj način otklonile njene štetne posljedice.

## Literatura

1. Cvrčić, R. (2003) „Djelovanje Europskog suda za ljudska prava s osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske“, Hrvatska pravna revija, god. III., broj: 2, Zagreb, str.120.-127.
2. Etinski, R. (2004) „Pravo na djelotvoran pravni lijek u svjetlu prakse Evropskog suda za ljudska prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, god. XXXVIII., broj: 2, Novi Sad, str. 63.-71.
3. Galić, V. (2006) „Položaj i uloga Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u primjeni Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“, Pravna misao, broj: 11-12, str. 63.-71.
4. Gomien, D. (2007) Europska konvencija o ljudskim pravima. Zadar: Naklada d.o.o. i Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.
5. Grdinić, E. (2004.-2005) „Pretpostavke dopuštenosti zahtjeva podnesenih Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu“, Informator broj: 5300-5303, Zagreb, 22., 25. i 29. prosinca 2004. i 1. siječnja 2005., str.1.-8.

---

<sup>75</sup>Stromberg protiv Danske, Odluka o dopuštenosti zahtjeva od 20. lipnja 2002. g. br. 57211/00. i Pedersen protiv Danske - odluka o dopuštenosti zahtjeva od 12. lipnja 2003. godine, broj:68693/01., objavljeno kod Grdinić, o.c., str. 8.

<sup>76</sup>Blečić protiv Hrvatske, Odluka o dopuštenosti zahtjeva od 6. prosinca 2001. godine,

6. Kazazić, V. (2008) Međunarodni nadzor nad primjenom ljudskih prava. Mostar: Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru.

---

broj:56773/00. Dostupno na: (<http://www.pravosudje.ba>).

<sup>77</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 71.

<sup>78</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 8.

<sup>79</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 71.-72.

<sup>80</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 101.

<sup>81</sup> Vidi: Nadaždin-Defterdarević, M. (2007) Europska konvencija prema praksi Europskog suda za ljudska prava. Mostar, str. 22.

<sup>82</sup> Vidi: Gomien, o.c., str. 278.

3. Kolarić-Kišur, Vesna protiv Hrvatske, Odluka o dopuštenosti od 17. rujna 2009., broj:17129/05.
4. Ljubičić protiv Hrvatske, Odluka o dopuštenosti od 10. svibnja 2007., broj: 17338/05.
5. Mirazović protiv Bosne i Hercegovine, Odluka o dopuštenosti od 16. svibnja 2006., broj: 13628/03.
6. Multiplex i Smailagić protiv Hrvatske, Djelomična odluka o dopuštenosti od 18. listopada 2001., broj: 58112/00.
7. Stromberg protiv Danske, Odluka o dopuštenosti od 20. lipnja 2002., broj: 57211/00.
8. Pedersen protiv Danske, Odluka o dopuštenosti zahtjeva od 12. lipnja 2003., broj:68693/01.
9. Višnjevac protiv Bosne i Hercegovine, Odluka o dopuštenosti od 22. prosinca 2003., broj: 2333/04.

---

<sup>83</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 72.

<sup>84</sup> Vidi: Van Dijk, o.c., str. 103.

<sup>85</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 3.

<sup>86</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 70.

<sup>87</sup> Vidi: Vincek, o.c., str. 23.

---

<sup>88</sup> Vidi: Paunović-Carić, o.c., str. 64. i 65.

<sup>89</sup> Vidi: Grdinić, o.c., str. 8.

<sup>90</sup> Vidi: Maričić, D., str. 3.

<sup>91</sup> Vidi: Omejec, J. „Primjena Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u radu domaćih sudova, (II. dio)“, Hrvatska pravna revija, rujan 2007., str. 14.-15.



---



M. Perić: Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva građana Bosne i Hercegovine...  
**Pravna misao** (Sarajevo), broj 7 – 8 / 2011, str. 52 - 79

M. Perić: Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva građana Bosne i Hercegovine...  
**Pravna misao** (Sarajevo), broj 7 – 8 / 2011, str. 52 - 79

M. Perić: Uvjeti dopuštenosti podnošenja zahtjeva građana Bosne i Hercegovine...  
**Pravna misao** (Sarajevo), broj 7 – 8 / 2011, str. 52 - 79



## **CONDITIONS OF ADMISSIBILITY OF THE APPLICATION OF THE CITIZENS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA TO THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN STRASBOURG**

### **Summary**

This paper analyzed the conditions of admissibility of the application to the European Court of Human Rights stating the specific examples and decisions about admissibility adopted by the Court that in order to assist applicants that, due to formal flaws in the proceedings, do not lose their ability to realize their rights in the court. Using a normative, historical and comparative method, and case studies, the author seeks to emphasize the importance of possibility of proceedings in the court to realize fundamental human rights and freedoms of the citizens of Bosnia and Herzegovina, but also others who are authorized to make application. The Court is strictly formal court which examines the terms of admissibility. Conditions of admissibility of the application are regulated in Article 33, Article 34 and Article 35 of European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Most requests are rejected due to their failure in those requirements. Conditions of admissibility serve the Court as a filter which attempts to protect it from being some sort of court of the fourth degree. That is why the admissibility stage of testing is often decisive for the fate of the request, the more so as the decision of inadmissibility cannot be disputed in any way.

### **Key words**

European Court of Human Rights, the conditions of admissibility, application.

## OPĆI PRAVNI AKTI PRIVREDNIH SUBJEKATA

stručni članak

UDK: 347.72:340.13

Muharem Selimović, dipl. pravnik\*

### Sažetak

Odgovor na pitanje - kojim propisima su uređena opća pravna akta privrednih subjekata - nalazimo u Zakonu o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakonu o privrednim društvima Republike Srpske Bosne i Hercegovine i Zakonu o preduzećima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Postojeći zakoni sa Zakonom o radu i Zakonom o inspekciji rada na entitetskom nivou i na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine su temeljni zakoni iz kojih se može odrediti smisao postojanja općih akata privrednih subjekata. Nastojat ćemo istaći i ostale pojmove koji ovaj rad čine pravno prihvatljivim.

Statut društva, kao najviši pravni akt u privrednom subjektu, razrađuje ustrojstvo društva, uređuje njegov organizacijski položaj, a ostali akti moraju biti u saglasnosti sa statutom i pobliže odrediti vrstu odnosa u privrednom subjektu.

Rad je fokusiran na privredna društva u Federaciji Bosne i Hercegovine, društva u Republici Srpskoj (isti termin) te preduzeća u Brčko distriktu BiH.

U radu će se dati osnovne informacije o općim pravnim aktima, nadležnostima za njihovo donošenje, objavljivanje i stupanje na pravnu snagu kao obavezujući zakonski postupak privrednih društava. Ukazat će se i na statut kao obavezujući akt svakog privrednog društva, a sve to u cilju boljeg razumijevanja ove materije.

### Ključne riječi

opća pravna akta, nadležnost za donošenje, objavljivanje i stupanje akata na pravnu snagu i statut - obavezujući akt privrednog društva.

\* Ured/Kancelarija gradonačelnika Brčko distrikta Bosne i Hercegovine  
Apelaciona komisija/povjerenstvo, Bulevar Mira 1;  
Muharem.Selimovic@bdcentral.net



## Uvod

U našem pravnom sistemu do pojma "opći pravni akti privrednih subjekata" nije lako doći, jer takvo izričito određenje ne postoji u pravnoj normi. Istina, pojedini pravni akti privrednih subjekata u određenim zakonima određuju da su to opći akti. Naime, oni općom formulacijom ističu da se radi o "drugim općim aktima", a pri tom ne određuju akte kojima daju takvu formulaciju.

Takvim aktima, kojima uređuju pravni položaj privrednih subjekata, izričito ne navode da se radi o općim aktima privrednih subjekata. Međutim, postoji veći broj akata privrednih subjekata za koje u propisima nije određeno da predstavljaju opće pravne akte, te se u praksi u ne malom broju slučajeva, u postupku ocjene ustavnosti i zakonitosti tih akata, susreće kao prethodno pravno pitanje: da li osporeni pravni akt privrednog subjekta ima karakter općeg pravnog akta?

U određenju pravne prirode pojedinog akta privrednog subjekta treba polaziti od predmeta uređivanja i njegove forme. No kad je riječ o njegovom sadržaju, moramo imati u vidu općost normi koje akt određuje, vremensku važnost koja vodi uglavnom neodređenosti, i na koncu, obaveznost akta za subjekte koji su isti usvojili, donijeli i objavili.

Akti se donose u pismenoj formi gdje je priroda svakog akta određena njegovom sadržinom. S obzirom na predmet ovog rada, treba reći da opći akt koji je usvojen od strane nadležnog organa privrednog subjekta po postupku za njegovo donošenje, postaje pravno obavezan ako je na odgovarajući način objavljen i ako je stupio na pravnu snagu. Samo opći pravni akt privrednog subjekta koji je stupio na snagu u skladu s Ustavom i Zakonom BiH, može se primjenjivati i proizvoditi pravno dejstvo *erga omnes*.

Postojeći zakoni: Zakon o privrednim društvima u Federaciji Bosne i Hercegovine,<sup>1</sup> Zakon o privrednim društvima u Republici Srpskoj,<sup>2</sup> te Zakon o preduzećima u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine,<sup>3</sup> regulišu u manjoj mjeri materiju općih akata, ali ne određuju obaveznost akata koji se moraju donijeti.

Jedno je više nego sigurno: svim pomenutim zakonima je regulisano donošenje statuta kao akta koji mora biti u suglasnosti sa osnivačkim aktom subjekta, ugovorom ili odlukom, ovisno o broju osnivača i subjektu koji se osniva.

---

<sup>1</sup> Zakon o privrednim društvima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10).

<sup>2</sup> Zakon o privrednim društvima RS („Službeni glasnik RS, broj 127/08).

<sup>3</sup> Zakon o preduzećima Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br.11/01, 10/02, 14/02, 1/03, 8/03, 04/04, 19/07 i 34/07).

Vrstu akata u društvu određuje nadležni organ društva, skupština ili upravni odbor, uz učešće poslodavca, odnosno vijeća zaposlenika, i naravno, uz učešće sindikalne organizacije, ovisno o tome kako je to regulisano zakonskim odredbama.

## 1. Postupak donošenja općih pravnih akata privrednih subjekata

Postupak donošenja akata privrednih subjekata je regulisan manjim brojem zakonskih propisa. Kao što smo već istakli, u zakonskim normama je precizirano da se statutom utvrđuje koji se opći akti donose u svakom od pojedinih vrsta privrednih subjekata, te koja se pitanja tim aktima uređuju, ko ih donosi i po kojem postupku.

Prema tome, statutom se reguliše koje akte treba da donese privredni subjekt, kao i to kako treba regulisati druga pitanja koja Zakon navodi. Ukoliko statutom nisu obuhvaćena sva pitanja iz zakonskih odredbi, Zakon o privrednim subjektima isto se može dopuniti kroz postupak koji je regulisan općim aktom u društvu, ali koji ne smije biti u suprotnosti sa pozitivnim zakonskim normama.

Pored toga, statutom treba da se utvrde:

- a) pitanja koja, prije svega, određuju vrstu akata;
- b) ko donosi opće akte (skupština, upravni odbor subjekta ili zaposlenici subjekta, odnosno poslodavac);
- c) postupak donošenja općih akata.<sup>4</sup>

U vezi sa postupkom po kome se donose opći akti u subjektu, treba predvidjeti koje se radnje moraju preduzeti unutar subjekta od strane pojedinih organa i službi, da bi se došlo do pravilno uređenog općeg akta. Kao što je cilj svakog postupka da propisivanjem određenih radnji učini akt pravilnim, tako je i cilj svih pravila o postupku, da akt koji donese subjekt bude formalno i materijalno pravno učinkovit, jasan, precizan i nedvosmislen.

Uobičajeno je da se statutom predviđaju osnovna pravila postupka u vezi sa donošenjem općih akata subjekta. Ukoliko su odredbe o postupku donošenja općih akata sadržane u statutu, i kao takve su samo osnovne, potrebno je da se donesu detaljnija pravila o postupku za donošenje općih akata od strane subjekta u vidu odgovarajućeg općeg akta prepoznatljivog u vidu pravilnika ili poslovnika.

---

<sup>4</sup> Oblik i forma pravnog akta označava subjekte koji su nadležni za njegovo donošenje i postupak u kome se donosi akt. Zapravo, postoje tri osnovna elementa koji obilježavaju pravni akt o nadležnosti subjekta za njegovo donošenje, postupak donošenja i materijalizacija akta.

Normama kojima se reguliše postupak za donošenje akata privrednih subjekata, po pravilu, se reguliše pitanje pokretanja postupka za donošenje, pripremanje nacrt, stavljanje nacrt na razmatranje zaposlenicima uz sudjelovanje sindikalne organizacije, utvrđivanje prijedloga, iznošenje akta na raspravljanje pred zaposlenike, i konačno, donošenje općeg akta od strane skupštine društva, zaposlenika ili poslodavca, ovisno o tome kako je regulisano statutom.

Kao što donošenje propisa od strane državnih organa prolazi kroz više etapa, i donošenje akta u privrednom društvu mora da prođe kroz određene etape. U okviru etapa kroz koje prolazi izrada akta obavljaju se određene radnje od strane nadležnih organa, odnosno službi privrednog subjekta.

Uobičajeno je da se razlikuje više etapa kroz koje prolazi izrada jednog akta u društvu, ovisno od vrste društva, s tim što se prilikom donošenja pojedinih akata može da pojavi i specifična etapa koja se sastoji u učešću državnih organa kroz davanje preporuka ili saglasnosti na opći akt, ako se radi o društvu od posebnog interesa za općinu, federaciju ili državu.

## **2. Etape kroz koje prolazi izrada pravnih akata**

Donošenju pravnih akata privrednih subjekata prethode određene etape koje su bitne za pravilnu metodološku izradu određenog akta privrednog subjekta. Globalno posmatrajući, svodimo ih na slijedeće: inicijativu, zaključak, nacrt, prijedlog, raspravu o prijedlogu općeg akta, donošenje i objavljivanje općeg pravnog akta.

### **2.1. Inicijativa za donošenje općeg pravnog akta**

Pod inicijativom se podrazumijeva prijedlog za donošenje akta koji može da potekne od strane pojedinih organa u subjektu, njegovih stručnih službi, poslodavca ili od strane vijeća zaposlenika, ukoliko isto u društvu postoji kao i od sindikalne organizacije. Poželjno je da inicijativa za akta društva bude što obimnija, obzirom da na taj način ovlašteni organi uprave društva svestranije mogu da sagledaju probleme koji postoje i eventualno, način na koji ih treba otklanjati.

Pravilno bi bilo da inicijativa za donošenje određenog akta potekne od pojedinih stručnih organa društva, s obzirom da oni najbolje mogu da sagledaju probleme koje treba regulisati odgovarajućim aktima. U praksi, međutim, inicijativa za donošenje pravnih akata potiče od poslodavca, naročito od pravne službe u društvu, s obzirom da su stručne službe dužne da prate određenu problematiku iz okvira svog djelokruga i da predlažu mjere koje treba preduzeti u cilju regulisanja

određene problematike. Zbog toga na stručnim tijelima u subjektu leži dužnost da uočavaju probleme iz okvira svog djelokruga i da, ukoliko smatraju da određenu

---

<sup>5</sup> Vidjeti član 23. Zakona o vijeću zaposlenika („Službene novine Federacije BiH“, broj 38/04). Prije donošenja odluke značajne za prava i interese zaposlenika poslodavac se obavezno konsultuje sa vijećem zaposlenika o namjeravanoj odluci, a naročito kada se radi o: donošenju pravilnika o radu, namjeri poslodavca da zbog ekonomskih, tehničkih ili organizacijskih razloga otkáže ugovor o radu za više od 10 % zaposlenika, ali najmanje petorici; planu zapošljavanja, premještanja i otkazu; mjerama u vezi sa zaštitom zdravlja i zaštitom na radu; značajnim promjenama ili uvođenju nove tehnologije; planu godišnjih odmora; rasporedu radnog vremena; noćnom radu; naknadama za izume i tehnička unapređenja i drugim odlukama za koje je odgovoran kolektivnim ugovorom vijeća zaposlenika u njihovom donošenju.

no zainteresovani organi u privrednom subjektu.

Razmatranjem o tezama od strane navedenih subjekata rukovodi organ upravljanja društva i od njegove aktivnosti zavisi da li će teze biti svestrano razmotrene.

Razmatranje teza od strane navedenih subjekata mora da prati komisija koja je radila teze i koja će, zasigurno, biti određena za izradu nacrtu akta.

### **2.3. Nacrt općeg pravnog akta**

Kad je ovlaštenu organ uprave zaključkom utvrdio potrebu za donošenjem akta i istovremeno donio smjernice za izradu njegovog nacrtu, on će odrediti i komisiju<sup>9</sup> koja će izraditi nacrt akta ili će izradu nacrtu povjeriti nekoj od stručnih službi izvan tog subjekta. Ukoliko je organ uprave društva imenovao komisiju za izradu nacrtu akta, za članove komisije se, po pravilu, imenuju stručnjaci koji poznaju materiju koja treba da bude regulisana aktom i koji mogu sa uspjehom da izrade nacrt akta. Pravilo je da, kao član, u komisiju za izradu nacrtu akta uđe i šef pravne službe društva.

U okviru datih smjernica i načela od strane uprave ili drugog ovlaštenog organa društva, komisija ili ovlaštena stručna služba izraditi će nacrt akta. Kod izrade nacrtu akta komisija će se služiti materijalima koje pripremaju stručne službe. Ona je ovlaštena da traži i mišljenje od pojedinih stručnih tijela, sindikalne organizacije i drugih organizacija ako joj ta mišljenja mogu koristiti prilikom izrade nacrtu akta. Ako je u pitanju donošenje obaveznog akta kao što je statut, trebalo bi da nadležna komisija neposredno pristupi pripremanju akta.

Pošto je riječ o donošenju obaveznog akta, po pravilu su aktom višeg ranga utvrđeni i predmet i obim regulisanja, a ukoliko to nije učinjeno, komisija će morati da pristupi neposrednoj izradi nacrtu u skladu sa općim ciljem koji treba da se ostvari donošenjem tog akta. Ako je izradi nacrtu akta prethodila faza izrade teza za akt, komisija koja je izradila teze dužna je da sredi i prouči stavljene primjedbe i izražena mišljenja u vezi s razmatranjem istih. Izrađene teze, kao i stavljene primjedbe, mišljenja i prijedlozi poslužiti će komisiji kao osnov za izradu nacrtu akta.

---

<sup>6</sup> Član 246. Zakona o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10) propisuje da Skupština dioničkog društva, između ostalog, odlučuje o donošenju, izmjenama i dopunama statuta u skladu sa zakonom.

<sup>7</sup> Ibidem.

<sup>8</sup> Konstadinović S., Račić M., Ljubojević G. (2006) Poslovodno pravo. Novi Sad, str. 84.

## **2.4. Prijedlog općeg pravnog akta**

U vezi sa utvrđivanjem prijedloga akta mora se voditi računa o tome da li

---

<sup>9</sup> Kako Upravu dioničkog društva čine direktor i izvršni direktori te, kako ona rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja dioničko društvo i odgovara za zakonitost poslovanja, cijenimo da je ona ta koja imenuje članove komisije u ovom tipu društva.

Već je rečeno da zaposlenici u privrednom društvu, zavisno od tipa društva, odlučuju o neotuđivim pravima davanjem posebnih izjava u pismenom obliku i drugim oblicima izjašnjavanja utvrđenim zakonom, statutom ili drugim aktima. Poslodavac je dužan zaposlenike u društvu posebno konsultovati i pribaviti mišljenje te dobiti saglasnost vijeća zaposlenika kada se odlučuje o pitanjima iz člana 21. Zakona o radu Federacije Bosne i Hercegovine, kao i o drugim pitanjima koja budu utvrđena statutom društva, odnosno o kojima odlučuje većina zaposlenika privrednog društva.<sup>14</sup>

Ako se pak radi o aktima koje donosi uprava odnosno drugi odgovarajući organ upravljanja, ti se akti mogu donijeti samo na sjednici uprave, odnosno drugog odgovarajućeg organa upravljanja. Po pravilu, za donošenje akta potrebno je prisustvo većine članova skupštine,<sup>15</sup> odnosno drugog kolegijalnog organa upravljanja, ukoliko statutom društva nije predviđena kvalifikovana većina.

Na sjednici skupštine, odnosno najvišeg organa upravljanja društva, predsjednik najprije daje riječ referentu, koji u ime predlagača uprave ili drugog organa iznosi kratko obrazloženje u vezi s podnijetim prijedlogom akta. Poslije izlaganja izvjestioca, predsjedavajući na sjednici kolegijalnog organa otvara diskusiju.

Prijedlog pravnog akta pretresa se najprije načelno. U toku pretresa, članovi kolegijalnog organa iznose svoja načelna mišljenja o njemu, a izvjestilac daje odgovore i objašnjenja povodom načelnih primjedbi članova kolegijalnog organa.

Poslije izvršenog pretresa prelazi se na pretres u pojedinostima: čita se član po član, pa se o svakom pročitano članu redom raspravlja. U toku pretresa svaki član kolegijalnog organa može da podnosi pismeno formulisane amandmane.

O amandmanu se raspravlja uz član na koji se odnosi. Ako ima dva ili više amandmana uz isti član, o njima se raspravlja redom kojim su podneseni. Po završenom pretresu svakog pojedinog člana, glasa se o tom članu. O amandmanima se glasa prije glasanja o samom članu na koji se amandman odnosi.

Pošto prijedlog bude izglasan u pojedinostima, pristupa se glasanju o prijedlogu kao cjelini. Prilikom pretresa moraju se razmotriti i primjedbe koje su zaposlenici i drugi organi stavili na prijedlog akta, s tim što je uprava dužna da zauzme stav o prijedlozima zaposlenika i da, ukoliko prijedlog ne usvoji, upozna predlagača s razlozima zbog kojih prijedlog nije usvojen.

Po pravilu, glasanje o usvajanju akta je javno. Pošto je usvojen tekst

---

<sup>10</sup> Član 246. Zakona o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10).

pravnog akta, pravna služba treba dati konačnu redakciju teksta. Pored pravne službe, u redakciju treba da se uključi i zaposlenik koji je vodio zapisnik na

---

<sup>11</sup> Član 276. Zakon o privrednim društvima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10).

<sup>12</sup> Član 344. Zakon o privrednim društvima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10).

<sup>13</sup> Član 343. Zakona o privrednim društvima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 01/09 i 63/10) Naime, članovima društva (zaposlenicima) dostavljaju se pismeni prijedlozi s obrazloženjem i ostavlja rok za odgovor najmanje 15 dana, a za člana (zaposlenika) koji se ne izjasni u pismenom obliku, smatra se da je glasao protiv prijedloga.



budu u mogućnosti da se upoznaju na vrijeme sa sadržinom akta i da u svako doba mogu utvrditi autentičan tekst donijetog akta društva. Sve ovo pod pretpostakom da zakon nije propisao obavezan način objavljivanja.

Treba istaći da u praksi postoji više načina za objavljivanje akata društava, tj. u statutima pojedinih društava se nalaze različite odredbe o određivanju načina njihovog objavljivanja.

U praksi se primjenjuju sljedeći načini objavljivanja akata društava:

1. Najčešće se statutima društva predviđa obaveza objavljivanja akata društva na oglasnoj tabli.

Iako za samo društvo ovakav način objavljivanja akata predstavlja najjednostavnije rješenje, on ima i određene nedostatke. Naime, zaposlenici se mogu upoznati sa objavljenim aktom na oglasnoj tabli samo u radno vrijeme dok su u krugu društva, zbog čega su prinuđeni da se duže vremena zadrže pred oglasnom

---

<sup>14</sup> Član 21. Zakona o radu Federacije Bosne i Hercegovine sadrži odredbe zaključenog ugovora poslodavca i zaposlenika.

tablom ako je riječ o obimnijem aktu. Osim toga, objavljeni akt često se ošteti ili se skida s table, zbog toga što mora da ustupi mjesto novom aktu. Sve to otežava

---

(„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 11/01, 10/02, 14/02, 1/03, 8/03, 04/04, 19/07 i 34/07).

U vezi sa primjenom navedenih odredbi Ustava postoje dva gledišta:

a) po jednom gledištu, odredbe Ustava, odnose se samo na zakone, druge opće akte općina, ali ne i na opće akte društava.

b) po drugom gledištu, odgovarajuće odredbe Ustava odnose se i na akte privrednih društava i drugih institucija.

Zapravo, navedene odredbe treba shodno da se primjenjuju i na akte društava. Mišljenja smo da je ovo drugo gledište pravilnije i da bi, stoga, društva, odnosno druge organizacije i zajednice, trebalo da vode računa o tome, da u svojim aktima predvide odredbu kojom opći akti mogu da stupe na snagu najranije osmog dana po objavljivanju, s tim da, samo ukoliko postoje naročiti razlozi, može i drukčije da se postupa.

Radi poređenja navodimo da je u Ustavu SRBiH iz 1963. godine postojala izričita odredba, kojom je bilo regulisano stupanje na snagu normativnih pravnih akata radnih organizacija. Međutim, ovo pitanje bilo je regulisano i posebnim Zakonom o objavljivanju propisa i drugih opštih akata SR Bosne i Hercegovine, prema kome se statuti i drugi akti radnih i drugih organizacija i opći akti radnih zajednica u državnim organima, objavljuju na način i stupaju na snagu u rokovima utvrđenim statutom radne i druge organizacije, odnosno pravilnikom organa i stručne službe.<sup>22</sup> U slučaju kad je zakonom ili na osnovu zakona i drugim propisima, određeno da se u "Službenom listu BiH", odnosno u službenom glasilu općine objavljuju akti samoupravnih organizacija, daljim odredbama ovog zakona (čl. 6.) predviđeno je da se takvi akti objavljuju na način i stupaju na snagu u rokovima u kojima, prema odredbama zakona, stupaju na snagu propisi organa odgovarajuće društveno-političke zajednice.

Savezni sekretarijat za rad u objašnjenju datom pod br. 02-11/65-5 od 1. septembra 1965. godine zauzeo je stav da "s obzirom na čl. 241. stav 2. i čl. 242. stav 1. Ustava SR Hrvatske, statut jednog preduzeća može stupiti na snagu i primjenjivati se u roku određenom tim statutom, ali najranije u roku od osam

---

<sup>22</sup> Zakon o radu Republike Srpske BiH („Službeni glasnik RS“, br. 38/00, 40/00 - odluka 41/00 isp. 47/02, 38/03 i 66/03) Vidjeti čl. 162. stav 1.: Novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac ako ne donese i ne objavi pravilnik o radu na način i u rokovima propisanim.

<sup>29</sup> Zakon o radu Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 70/06, 07/07 i 17/08), Vidjeti čl. 111. tačka 38.: Novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 7000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac – pravno lice ako u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ne uskladi Pravilnik o radu sa članom 113.

dana od dana njegovog objavljivanja, odnosno u roku od osam dana od dana donošenja, ukoliko se istog dana objavi".

nosti i zakonitosti, društva su obavezna nadležnoj inspekciji rada omogućiti da izvrši nadzor nad sprovođenjem zakona. U suprotnom bi pravni subjekt snosio odgovornost predviđenu zakonskim odredbama.

### **3. Pomoć privrednim subjektima kod izrade općih akata**

Stručnu pomoć društvima prilikom izrade akata, prije svega, mogu pružati organi odgovarajućih društava ili organi izvan društva. U praksi je bilo pojava da općine donose zaključke i preporuke za društva na svojoj teritoriji, u vezi sa izradom statuta i drugih akata. Donošenju ovakvih zaključaka i preporuka po pravilu je prethodilo razmatranje stanja i problema opće djelatnosti društava na vijećima općina.

U diskusijama je, npr., općinsko vijeće moglo da uoči određene društveno-političke elemente koji bi se javljali prilikom izrade statuta i drugih akata, zatim potrebu da se obezbijedi demokratski postupak izrade i da se prilikom donošenja akata angažuje sindikat, udruženje pravnika ili neka druga općinska komisija za pružanje pomoći društvima.

U praksi je bilo slučajeva da su vijeća općina davala inicijativu za održavanje zajedničkih sastanaka, u cilju pružanja stručne pomoći društvima iz srodnih oblasti i djelatnosti.

Činjenica je da su zaključci i preporuke općine ovakve vrste pravno neobavezne, s obzirom da su u pitanju nepravni akti koji sadrže društvene norme.

Međutim, ovakve vrste nepravni akata mogu vršiti izvjestan uticaj na organe upravljanja odgovarajućih društava autoritetom organa koji ih je donio. U praksi se, međutim, ovakvi zaključci i preporuke općina malo uzimaju u razmatranje.

Nesumnjivo je da određenu stručnu pomoć pružaju i oni državni organi koji su, prema ustavu i zakonu, obavezni da daju potvrdu ili saglasnost na već donijeti opći pravni akt.

U praksi primjedbe, nekih općinskih komisija su bile veoma korisne jer su ukazivale na teške i očigledne povrede zakona, prilikom izrade akata od strane pojedinih privrednih subjekata. Takođe su pojedine općinske komisije obrazovane za pružanje pomoći privrednim subjektima prilikom izrade statuta i drugih akata, zapažale mnoge nepravilnosti u nacrtima i prijedlozima pojedinih akata privrednih subjekata. Navest ćemo neke:

- 1) u uvodu pojedinih akata se ne navodi pravni osnov na bazi koga se akt

donosi;

- 2) u uvodu pojedinih akata pogrešno se citiraju nazivi propisa na osnovu

od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona, u protivnom slijedi primjena kaznenih odredbi.<sup>27</sup> Isti slučaj je regulisan Zakonom o radu Republike Srpske,<sup>28</sup> kao i Zakonom o radu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.<sup>29</sup>

## 5. Zaključak

U proteklom periodu do donošenja Ustava u Bosni Hercegovini te Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske, Statuta Brčko distrikta BiH i Zakona o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakona o privrednim društvima Republike Srpske i Zakona o preduzećima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kojima je uređen položaj, ovlaštenja, obaveze i odgovornosti privrednih subjekata, postignuti su vidni rezultati u njihovom razvoju i funkcionisanju.

U privrednim subjektima uspješnije se ostvaruju planovi i programi razvoja i postižu pozitivni rezultati poslovanja. U međusobnim odnosima, u privrednim subjektima i njihovom funkcionisanju, svakako važnu ulogu ima dostignuti stepen njihove uređenosti. Tamo gdje su ti odnosi detaljnije razrađeni i gdje se akti dosljednije primjenjuju, rjeđe se javljaju konflikti među poslodavcima i zaposlenicima jer se povjereni poslovi obavljaju kvalitetnije i na vrijeme.

Rezultati analize sadržaja akata i njihove primjene pokazuju da su na ovom planu stečena značajna iskustva koja mogu poslužiti kao putokaz za otklanjanje ispoljenih slabosti i propusta u funkcionisanju svih oblika privrednih subjekata.

Osnovni uzroci tih slabosti i propusta nisu nedostaci Zakona o privrednim društvima i Zakona o radu kako se zna naglasiti, već, u prvom redu, odstupanja od njihove dosljedne primjene. Zato napore svih činilaca društva treba usmjeriti na mijenjanje stanja i ponašanja onih koji, djelujući sa tehnobirokratskih pozicija, sprečavaju dosljednu primjenu zakonskih propisa.

Mijenjanjem prakse koja nije slijedila teorijsku misao i korištenjem nauke, stručnih kadrova u privrednim subjektima uz dogradnju zakonskih rješenja, mogu se prevazići slabosti u odnosima pri donošenju akata u privrednim subjektima.

Takav zaključak sugerišu i rezultati izvršenog istraživanja koje je još

aktuelno i o kojima će autor u dogledno vrijeme iznijeti svoje stajalište, zasigurno modifikovano sa boljim i, prije svega, značajnijim rezultatima.



---



---







## **GENERAL LEGAL ACTS OF COMMERCIAL COMPANIES**

### **Summary**

The answer to the question of which regulations regulate general provisions for businesses can be found in the Law on enterprises of the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Law on enterprises of the Republic of Srpska of Bosnia and Herzegovina and the Law on enterprises of the Brcko District of Bosnia and Herzegovina.

The existing laws, together with the Law on labour and the Law on labour inspection at the entity level and the level of the Brcko District of Bosnia and Herzegovina are the fundamental laws from which one can determine the concept of existence of the general laws of economic entities. We will try to emphasize other concepts that make this paper legally acceptable.

The statute of society as the highest legal act for an economic entity elaborates the structure of society and defines its organizational position. Other acts must be in compliance with the statute and specify the type of relations with the economic entity.

The paper is focused on companies in the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Srpska and in the Brcko District of BH.

The paper will give basic information about general legal regulations, the responsibility for their adoption, publication and coming into legal force as an obligatory legal process of companies. The statute as the legally binding act for any company will be emphasized with the aim of better understanding of this matter.

### **Key words**

General legal act, the responsibility for passing, publishing and coming into legal force of laws, and the statute – obligatory legal act for any company.

## SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremio: **prof. dr. Miodrag N. Simović\***

### Pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu

**Povreda prava na pravično suđenje i prava na imovinu iz člana II/3e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju postoji u situaciji kad je Kantonalni sud arbitrarno protumačio pozitivnopravne propise koji regulišu pravo posjednika na naknadu štete u smislu relevantnih odredbi Zakona o svojinskopравnim odnosima i Zakona o obligacionim odnosima.**

Iz obrazloženja:

Ustavni sud konstatuje da je u postupku koji je okončan osporenom presudom Kantonalnog suda odlučivano o apelantovom tužbenom zahtjevu usmjerenom na naknadu štete, te zaključuje da se radi o predmetu građanskopravne prirode iz čega proizilazi da je član 6. Evropske konvencije primjenljiv na apelantov slučaj. S obzirom na navedeno, Ustavni sud će ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva član II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ustavni sud, dalje, konstatuje da se apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje u cijelosti odnose na pogrešnu primjenu materijalnog prava u sudskom postupku pred Kantonalnim sudom. U vezi s tim, Ustavni sud prije svega podsjeća na svoje stanovište prema kom nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise, osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kad je relevantni zakon sâm po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih

---

*\*predsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine  
i redovni profesor Pravnog fakulteta u Banja Luci*



prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

Budući da se, shodno već navedenom stanovištu, Ustavni sud može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26.), da upusti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, Ustavni sud će u prvom redu provjeriti da li je osporena odluka Kantonalnog suda u Tuzli ovom predmetu zasnovana na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava.

U kontekstu navedenog, Ustavni sud konstatuje da je Kantonalni sud, prilikom odlučivanja o žalbi tuženih, uvažio žalbe te preinačio prvostepenu presudu Opštinskog suda u Tuzli tako da je odbio apelantov tužbeni zahtjev u cijelosti i obavezao ga da prvotuženoj naknadi troškove parničnog postupka. Kantonalni sud je svoju odluku zasnovao na odredbama čl. 48. i 49. Zakona o svojinsko-pravnim odnosima, smatrajući da apelant nema pravo na naknadu štete jer nije ni sopstvenik, ni pretpostavljeni sopstvenik predmetnih nepokretnosti na kojim je nastala šteta prilikom gradnje brane, radi obezbjeđenja pitke vode za naselja Čaklovići i Simin Han, te zaključio da apelant nije aktivno legitimisan u parnici za naknadu štete.

Suprotno zaključku Kantonalnog suda, Opštinski sud je u Presudi od 19. maja 2004. godine, kom su tuženi obavezani da apelantu solidarno isplate naknadu štete sa pripadajućom zakonskom kamatom i troškovima postupka, utvrdio da je neosnovan prigovor o apelantovom nedostatku aktivne legitimacije, budući da je apelant na predmetnoj parceli upisan kao posjednik u katastarskom operatu Opštine Tuzla, te zaključio da se upis mogao da izvrši prema valjanom pravnom osnovu, odnosno da je apelant, kao nosilac prava raspolaganja, navedenu parcelu ekonomski iskorišćavao, te mu, shodno mišljenju suda, pripada pravo na naknadu štete, bez obzira na to što u zemljišnim knjigama nije upisan kao sopstvenik. Ustavni sud, dalje, konstatuje da je Opštinski sud svoju odluku donio nakon sprovedenog postupka u kom je izveo i ocijenio veliki broj dokaza, pri čemu je u obrazloženju dao jasne i precizne razloge na kojima je zasnovao svoju odluku te, primjenjujući odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ (član 172. stav 1.), odnosno odredbe o solidarnoj odgovornosti (čl. 206. i 207.), udovoljio

apelantovom podnesenom tužbenom zahtjevu, čime je Opštinski sud u cijelosti zadovoljio standarde propisane članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

S druge strane, Ustavni sud konstatuje da Kantonalni sud u obrazloženju svoje presude nije naveo jasne i precizne razloge za pozivanje na odredbe čl. 48. i 49. Zakona o svojinskopравnim odnosima. Naime, sud nije obrazložio razloge koji su ga opredijelili da donese navedenu odluku koju ni Kantonalni sud ne dovodi u sumnju, osobito imajući u vidu činjenicu da je apelant u katastarskom operatu Opštine Tuzla upisan kao posjednik predmetnih nepokretnosti. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da su, shodno praksi Evropskog suda za ljudska prava, domaći sudovi dužni da obrazlože svoje presude, pri čemu ne moraju da daju detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je pravno pitanje suštinski važno za ishod predmeta, sud u tom slučaju mora posebno da obrazloži razloge na kojima zasniva svoju odluku. U suprotnom, postoji povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Van der Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61.).

Ustavni sud, dakle, smatra da Kantonalni sud u žalbenom postupku nije dovoljno jasno obrazložio svoju odluku, odnosno nije odgovorio na argumente prvostepenog suda da ne samo sopstvenici i pretpostavljeni sopstvenici, nego i posjednici, imaju pravo na naknadu štete. S obzirom na navedeno, a posebno na nespornu činjenicu da je apelant u katastarskom operatu evidentiran kao dugogodišnji posjednik predmetnog zemljišta, Ustavni sud zaključuje da je Kantonalni sud relevantne odredbe Zakona o svojinskopравnim odnosima (čl. 48. i 49.) preusko tumačio, te da je proizvoljnom primjenom materijalnog prava prekršio apelantovo pravo na pravično suđenje. Ovakvim postupanjem suda povrijeđeno je i pravo na pristup sudu, budući da je apelant imao samo formalni, ali ne i suštinski pristup sudu, jer Kantonalni sud nije pažljivo razmotrio sve aspekte apelantovog slučaja.

Imajući u vidu navedene razloge, Ustavni sud smatra da je način na koji je Kantonalni sud u osporenoj presudi primijenio pozitivnopravne propise arbitraran i da predstavlja kršenje apelantovog ustavnog prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Dalje, budući da apelant ukazuje na povredu prava na imovinu, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj jurisprudenciji prihvatio stanovište da pojam «imovina», u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne uključuje samo pokretnu i nepokretnu imovinu, već podrazumijeva i širok spektar imovinskih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 14/00* od 4. aprila 2001. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i

Hercegovine" broj 33/01). Pojmovi "imovina" i "svojina" koji se javljaju u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne treba da se tumače na restriktivan način, nego ih treba shvatiti tako da imaju autonomno značenje pa je nekada dovoljno pokazati da postoji utvrđen ekonomski interes kako bi se utvrdilo da je riječ o pravu iz navedenog člana. Budući da je u apelantovom slučaju Kantonalni sud smatrao da je status sopstvenika, odnosno pretpostavljenog sopstvenika, jedini relevantan osnov da bi apelant mogao da pokrene parnički postupak i zahtijeva naknadu štete, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju Kantonalni sud suviše usko, odnosno restriktivno, tumačio odredbe relevantnog materijalnog prava, što nije u skladu sa članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, shodno kojoj je pojam imovine mnogo širi i podrazumijeva i zaštitu posjeda.

S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je Kantonalni sud proizvoljnom primjenom materijalnog prava u osporenoj presudi povrijedio i apelantovo ustavno pravo na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,  
broj AP 1908/06 od 25. januara 2008. godine)*

## **Pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu**

**Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, u situaciji kada je Kantonalni sud u osporenoj odluci propustio da navede jasne razloge zbog kojih je preinačio prvostepeno rješenje, odnosno kada osporena odluka ne sadrži obrazloženje koje zadovoljava standarde prava na pravično suđenje. Takođe, postoji povreda apelantovog prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, u situaciji kada je redovni sud u izvršnom postupku naložio apelantu da vrati novčani iznos dobiven javnom prodajom stvari na kojima apelant ima konstituisano založno pravo, a nije naložio kupcu povraćaj stvari koje su bile predmet prodaje.**

Iz obrazloženja:

Ustavni sud prvenstveno zapaža da su predmet apelacije rješenja donesena u izvršnom postupku u kom se neophodno ne određuju građanska prava i obaveze. Međutim, pravo na izvršenje pravosnažnih i izvršnih presuda čini sastavni dio prava na pravično suđenje. Postoji izgrađena praksa Ustavnog suda o tome da neizvršavanje pravosnažnih sudskih odluka predstavlja povredu prava na pravično suđenje (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 288/03* od 17. decembra 2004. godine).

U konkretnom slučaju, pred nadležnim sudovima su vođeni postupci, s ciljem da se obezbijedi potraživanje apelanta prema izvršeniku, na osnovu ugovora o zajmu, ugovora o dugoročnom kreditu, ugovora o vršenju garancijskih poslova i ugovora o zalogu, pa je Rješenjem Opštinskog suda u Ključu i Rješenjem Opštinskog suda u Sanskom Mostu zasnovano apelantovo založno pravo na pokretnim stvarima izvršenika označenim brojevima od 1 do 41, odnosno brojevima od 1 do 18. Naime, ta rješenja su postala pravosnažna danom donošenja. Stoga je izvršavanje predmetnih rješenja od ključne važnosti za ostvarivanje apelantovog prava na namirenje duga, proisteklog iz predmetnih ugovora, odnosno rješenja, što nesporno predstavlja građansko pravo. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenljiv. U skladu s tim, Ustavni sud će da ispita da li je donošenjem osporenog rješenja Kantonalnog suda u Bihaću, kojim je ukinuto rješenje o dosudi stvari na kojima je apelant imao konstituisano založno pravo i apelantu naložen povraćaj kupoprodajne cijene, povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje.

Suština apelacionih navoda o povredi ovog prava svodi se na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, što je dovelo do pogrešne primjene prava jer apelant ističe da predmetne stvari nisu ni prodavane kao industrijska cjelina, niti je na njima zasnovano založno pravo kao na industrijskoj cjelini, budući da predmetne stvari mogu zasebno da se proizvode i da su prodavane pojedinačno. Apelant smatra da nije ravnopravno tretiran u predmetnom žalbenom postupku, zato što sudsko vijeće apsolutno ne daje nikakvo objašnjenje zašto nisu uvaženi apelantovi žalbeni navodi.

Ukoliko se pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije posmatra u kontekstu važećeg pozitivnog prava u Bosni i Hercegovini, onda mora da se primijeti da bitan segment prava na pravično suđenje čini brižljiva i savjesna ocjena dokaza i činjenica utvrđenih u postupku pred redovnim sudovima (vidi, *mutatis mutandis*, već citiranu odluku Ustavnog suda broj AP 5/05). Ovo je jedna od osnovnih odredbi u vezi sa izvođenjem i ocjenjivanjem dokaza koja se nalazi u svim važećim procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini, pa i u Zakonu o parničnom postupku Federacije BiH koji se, shodno članu 21. Zakona o izvršnom postupku, na odgovarajući način primjenjuje i u izvršnom postupku.

Dakle, Ustavni sud može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao, kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. aprila 2005. godine, stav 26.), da se upusti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise. Budući da iz navoda apelacije proizilazi da apelant smatra da je Kantonalni sud iz izvedenih dokaza pogrešno zaključio da predmetne stvari predstavljaju industrijsku cjelinu, te da apsolutno nije obrazložio zašto su neosnovani apelantovi žalbeni navodi, Ustavni sud će u prvom redu da provjeri da li je Kantonalni sud, donoseći osporeno rješenje, dao jasne i razumljive razloge na kojima je zasnovao svoju odluku.

U kontekstu navedene prakse Evropskog suda i Ustavnog suda, te činjenica konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud u žalbenom postupku uvažio kupčevu žalbu, tako što je rješenje o dosudi u stavu 1. ukinuo i preinačio u stavu 2. jer je apelanta obavezao da vrati cjelokupan iznos novca ostvaren prodajom na javnoj dražbi pokretnih stvari u iznosu od 1.520.000,00 KM. U obrazloženju odluke Kantonalni sud se pozvao isključivo na odredbu člana 454. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima kojom je regulisan ugovor o kupoprodaji, te na odredbu člana 235. stav 1. tač. 1. i 3. Zakona o parničnom postupku, kojom je regulisano ovlašćenje drugostepenog suda da žalbu odbaci,

odnosno uvaži i rješenje preinači ili ukine, a prema potrebi predmet vrati na ponovni postupak. Naime, Kantonalni sud je naveo da je odlučna činjenica u ovoj pravnoj stvari to što «sve prodane stvari, tj. one koje su pronađene, kao i one koje nisu pronađene, predstavljaju jednu proizvodnu cjelinu i da bi nedostatak pojedinih stvari bitno uticao na organizovanje procesa proizvodnje», te je zaključio da ovaj svojevrsni ugovor nije ispunjen zato što prodavac kupcu nije predao stvari koje su predmet kupoprodaje.

Suprotno zaključku Kantonalnog suda, Opštinski sud je u Rješenju od 7. maja 2007. godine obavezao apelanta da kupcu vrati iznos od 405.739,00 KM koji, shodno zaključku suda, predstavlja razliku između iznosa stvari koje su bile predmet prodaje i stvari koje su zaista predate kupcu i u čiji posjed je uveden na dan prodaje. Ustavni sud konstatuje da je Opštinski sud svoju odluku donio u ponovnom postupku u kom je izveo i ocijenio sprovedene dokaze i shodno uputstvima drugostepenog suda datim u Rješenju od 20. decembra 2006. godine. Takođe, Ustavni sud konstatuje i da je, radi razjašnjenja o tome da li se radi o stvarima koje predstavljaju industrijsku cjelinu, Opštinski sud održao ročište na kom je o ovim okolnostima saslušao sudskog vještaka. Opštinski sud je zaključio, upravo imajući u vidu nalaz sudskog vještaka, kao i njegovo pojašnjenje dato na ročištu, da su, premda predmetne stvari predstavljaju jednu proizvodnu cjelinu, predmet prodaje bile individualno određene stvari. Naime, shodno mišljenju vještaka, radi se o zamjenljivim stvarima koje kao takve mogu da se kupe i da se tako uspostavi tehničko-tehnološki proces bez umanjenja vrijednosti stvari koje su već prodane. Opštinski sud je u obrazloženju dao jasne i precizne razloge na kojima je zasnovao svoju odluku te, primjenjujući odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu ugovor o prodaji i odredbe Zakona o izvršnom postupku, dosudio kupcu predmetne stvari koje su mu zaista i predate u posjed na dan obavljene javne prodaje, umanjujući kupoprodajnu cijenu razmjerno vrijednosti stvari koje po zapisniku sudskog izvršioca nisu predane kupcu.

U vezi sa osporenom odlukom, Ustavni sud zapaža da Kantonalni sud u obrazloženju svog rješenja nije naveo jasne i precizne razloge za zaključak da se u konkretnom slučaju radi o stvarima koje predstavljaju proizvodnu cjelinu. Naime, sud nije obrazložio razloge koji su ga opredijelili da iz dokaza izvedenih pred prvostepenim sudom dođe do dijametralno suprotnog zaključka od onog do kog je došao prvostepeni sud. Ovo naročito imajući u vidu da su se između istih stranaka pred prvostepenim sudom prvobitno vodila dva postupka za prodaju usmenim javnim nadmetanjem pokretnih stvari izvršenika proistekla iz dva nezavisna obligaciona odnosa i na kojim stvarima, za koje Kantonalni sud zaključuje da predstavljaju proizvodnu cjelinu, je založno pravo zasnovano na

osnovu dva zasebna rješenja koja su donijela dva suda, Opštinski sud u Ključu i Opštinski sud u Sanskom Mostu.

Ustavni sud podsjeća na to da su, shodno praksi Evropskog suda za ljudska prava, domaći sudovi dužni da obrazlože svoje presude pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je pravno pitanje suštinski važno za ishod predmeta, sud u tom slučaju mora posebno da obrazloži razloge na kojima zasniva svoju odluku. U suprotnom, postoji povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud, *Van der Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61.).

Međutim, iz stanja spisa proizilazi da Kantonalni sud u žalbenom postupku nije dovoljno jasno obrazložio svoju odluku, odnosno nije odgovorio na argumente prvostepenog suda da predmetne stvari ne predstavljaju proizvodnu cjelinu. Dalje, Kantonalni sud je, obrazlažući svoj zaključak da u konkretnom slučaju nije u smislu člana 454. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ispunjena osnovna obaveza prodavca da kupcu preda stvar koja je predmet prodaje, obavezao apelanta da kupcu vrati kupoprodajnu cijenu u cjelini, a kupca osporenim rješenjem nije obavezao da vrati stvari koje su bile predmet kupoprodaje i u čiji je posjed kupca uveo upravo sud, a što je primjenom relevantnih odredbi Zakona o obligacionim odnosima trebalo da učini, i na što apelant i ukazuje.

S obzirom na navedeno, a naročito imajući u vidu činjenice predmeta iz kojih proizilazi da je upravo apelant na ročištu za prodaju upozorio sud da određene stvari koje su bile predmet zaloge nisu pronađene, što je zapisnički konstatovao i sudski izvršilac, a koje propuste sud, premda ga je apelant i upozorio na to, nije otklonio, Ustavni sud zaključuje da je Kantonalni sud relevantne odredbe Zakona o izvršnom postupku i Zakona o obligacionim odnosima proizvoljno primijenio paušalno, navodeći da predmetne stvari predstavljaju proizvodnu cjelinu, a ne dajući obrazloženje na osnovu čega je zaključio da one nisu bile predmet prodaje kao individualno određene stvari. Konačno, Ustavni sud zaključuje da Kantonalni sud nije izvršio svoju obavezu da savjesno i brižljivo ocijeni sve dokaze i da pažljivo razmotri sve argumente strana u postupku. Suprotno tome, proizilazi da je sud svoju odluku bazirao isključivo na navodima jedne strane, a da nije dao jasne i razumljive razloge zašto apelantovi žalbeni navodi, odnosno njegovi navodi isticani u dotadašnjem toku postupka, ne mogu da dovedu do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari.

Dalje, shodno stanju spisa, svi propusti koji su se desili u predmetnom postupku mogu isključivo da se stave na teret redovnim sudovima (i Opštinskom i Kantonalnom) koji su propustili da predmetni postupak sprovedu u skladu sa



relevantnim odredbama Zakona o izvršnom postupku (čl. 45., 120. i 122.), te odredbama Zakona o parničnom postupku (koje regulišu postupak rješavanja o žalbi), a koje se shodno primjenjuju u izvršnom postupku. Naime, iz stanja spisa proizilazi da su ponuđači pa, dakle, i kupac, dan prije prodaje razgledali predmetne stvari, da je upravo apelant na drugom ročištu za prodaju upozorio sud da pojedine stvari koje su predmet zaloge nisu pronađene i da je tu okolnost konstatovao i sam sudski izvršilac. Međutim, proizilazi da je upravo sud, ne primjenjujući relevantne odredbe važećih propisa (Zakon o parničnom postupku i Zakona o obligacionim odnosima), svojim ponašanjem doprinio da predmet prodaje budu i stvari koje nisu pronađene. Dalje, Ustavni sud zapaža da je prodavac u konkretnom slučaju bio sud (što se i navodi u predmetnom rješenju) koji je i uveo kupca u posjed kupljenih stvari, a ne apelant, te da stoga apelant ne može da snosi posljedice eventualnih mana stvari koje su bile predmet prodaje, budući da te stvari nisu ni bile u apelantovom faktičkom posjedu, već su bile u posjedu izvršenika.

Stoga, Ustavni sud smatra da obrazloženje osporenog rješenja Kantonalnog suda ne zadovoljava zahtjev koji diktira standard ustavnog prava na pravično suđenje jer ne sadrži stav tog suda u pogledu ocjene svih sprovedenih dokaza.

S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da je u apelantovom slučaju povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Budući da je apelantovo potraživanje utvrđeno pravosnažnim rješenjima o zasnivanju založnog prava na pokretnim stvarima izvršenika, nesporno je da navedena potraživanja predstavljaju apelantovu imovinu. Dalje, nesporno je da je osporenim rješenjima apelantu naloženo da vrati iznos kupoprodajne cijene dobiven javnom prodajom, a da kupac, primjenom relevantnih odredbi pozitivnog prava, nije obavezan da vrati stvari koje su bile predmet prodaje. Iz navedenog proizilazi da je apelant nezakonito, proizvoljnom primjenom prava, lišen prava na imovinu.

S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da je u apelantovom slučaju povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,  
broj AP 2913/07 od 10. juna 2009. godine*



## SUDSKA PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremio **prof.dr Branko Morait\***

### Posebni prekluzivni rok za tužbu

I z o b r a z l o ž e n j a :

Rješenjem vijeća za upravne sporove ovog suda broj: U-289/08 od 14.10.2010. godine odbačena je tužiočeva tužba koju je podnio zbog „ćutanja administracije“ jer, po njegovom zahtjevu za vraćanje nekretnine koji je podnio tuženoj 23.4.1999. godine, nikada nije dobio odgovor; te predlaže da Sud donese odluku kojom bi udovoljio njegovom zahtjevu. Sud je tužbu odbacio kao neblagovremenu na osnovu odredbe člana 19. i člana 85. stav 4. Zakona o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 19/02 do 74/10).

Protiv navedene presude vijeća za upravne sporove ovog Suda, tužilac je blagovremeno podnio zahtjev za preispitivanje sudske odluke ( koji je naslovio kao „žalba“), s prijedlogom da Apelaciono odjeljenje Suda BiH na nejavnoj sjednici uvaži zahtjev za preispitivanje sudske odluke (žalbu) uloženi protiv presude Suda Bosne i Hercegovine broj: U-289/08 od 14.10.2010.godine, ukine navedenu presudu Suda Bosne i Hercegovine i usvoji zahtjev tužioca za povrat stana.

U zahtjevu za preispitivanje sudske odluke ( u daljem tekstu: zahtjev) tužitelj obrazlaže da živi u Srbiji, nema riješeno stambeno pitanje i često mijenja adresu stanovanja, te da ovom sudu ukazuje na odluku Suda u Strazburu u slučaju Đokić Branimira protiv Bosne i Hercegovine (broj 6518/04).

Apelaciono upravno vijeće Suda Bosne i Hercegovine, na osnovu stanja u spisu, nalazi da je pobijano rješenje vijeća za upravne sporove ovog suda pravilno i zakonito jer je sud potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalno pravo i donio pravilno i zakonito rješenje.

---

\* Sudija Suda Bosne i Hercegovine

Prema uvidu u spis predmeta, pobijano rješenje je donijeto iz razloga što je izmjenom odredbe člana 85. Zakona o upravnim sporovima BiH (Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima BiH, „Službeni glasnik BiH“, broj 88/07) propisano da se, izuzetno, tužbe protiv konačnih akata Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica BiH, koji su doneseni nakon potpisivanja Sporazuma između BiH, FBiH i RS o prenosu nadležnosti i finansiranju rada Komisije („Službeni glasnik BiH“, br. 32/04, 32/05 i 14/06), podnose u roku od 60 dana od stupanja na snagu ovog zakona. Citirani zakon stupio je na snagu 28.11.2007. godine, rok od 60 dana za podnošenje tužbi protiv akata Komisije je istekao 28.1.2008. godine, a tužitelj je tužbu mogao da podnese u okvirima datog zakonskog prekluzivnog roka, tj. do 28.1.2008. godine. Vijeće za upravne sporove je pravilno utvrdilo, a što proizilazi iz stanja u spisu, da je tužitelj podnio Sudu BiH tužbu dana 4.3.2008. godine, tj. po isteku zakonskog prekluzivnog roka, te je pravilno ocijenio da je tužba neblagovremena i da ju je, kao takvu, valjalo odbaciti.

S obzirom na izloženo, Apelaciono upravno vijeće Suda BiH ocijenilo je prvostepenu presudu vijeća za upravne sporove ovog suda pravilnom i zakonitom, a zahtjev za preispitivanje tog rješenja neosnovanim, te ga je odbilo primjenom odredbe člana 54. stav 1. Zakona o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10).

## SUDSKA PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremila: **Vesna Trifunović\***

### **Promjena uslova za carinjenje, od odobrenog privremenog uvoza, do podnošenja zahtjeva za konačno carinjenje**

Utvrđivanje uslova propisanih Zakonom o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, Zakona o spoljnotrgovinskoj politici Bosne i Hercegovine i Odlukom o ograničenju uvoza putničkih vozila, teretnih vozila i automobilskih guma, cijeni se u vrijeme podnošenja zahtjeva za konačno carinjenje, a ne u odnosu na uslove koji su ispunjeni u vrijeme kada je odobren privremeni uvoz predmetnog motornog vozila.

Iz obrazloženja:

Shodno odredbama člana 133. važećeg zakona o carinskoj politici BiH, roba koja se podvrgava postupku privremenog uvoza, ne podliježe mjerama trgovinske politike. Citirana odredba identična je sa odredbom člana 141. stav 1. Zakona o carinskoj politici BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 21/98, 10/02) koji je bio u primjeni, u vrijeme odobravanja postupka privremenog uvoza predmetnog vozila.

Iz predmeta spisa je vidljivo da je tužitelju po JCI 35/02, od 5.7.2002. godine, odobren privremeni uvoz koji je produžavan odobrenjem carinskog organa, do dana podnošenja deklaracije za konačno carinjenje. U vrijeme uvoza predmetnog vozila, u primjeni je bila Odluka o ograničenju uvoza putničkih automobila, teretnih vozila i auto guma ("Službeni glasnik BiH" br. 20/00, 36/00, 4/01), koja tačkom I. ograničava uvoz teretnih i priključnih teretnih vozila starijih od 10 godine (tarifni broj 87.04 i 87.16), pri čemu tačka II. određuje da se starost teretnog vozila određuje u odnosu na prvu registraciju vozila.

---

\* Sudija Suda Bosne i Hercegovine

Datum prve registracije predmetnog vozila je 1992. godina, iz čega proizilazi da je vozilo starije od 10 godina u vrijeme podnošenja prijave na carinjenje. Tumačenjem odredbe člana 72. stav 1. tačka a) alineja IV. Zakona o carinskoj politici, proizilazi da je tuženi pravilno odlučio kada je odbio žalbu tužitelja, utvrdivši da je prvostepeni organ osnovano utvrdio da nisu ispunjeni uslovi za uvoz navedenog vozila koje se svrstava u tarifni broj 87.02. i, kao takvo, podliježe ograničenom uvozu. Zakon predviđa obavezu podnošenja posebnih carinskih prijava za posebne carinske procedure pa se pravne posljedice, u smislu sticanja ili gubitka prava, vežu za pojedinačne carinske prijave i za carinski postupak za koji je roba prijavljena. Stoga i nema pretpostavke da se sticanje prava može vezati za prvu carinsku prijavu podnesenu za neku drugu carinsku proceduru, a ne za konačnu prijavu carinjenja.

*Presuda Suda Bosne i Hercegovine  
broj U-15/07 od 18.6.2010. godine*

# SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremio: **Sead Bahtijarević\***

## **Zahtjev dvadeset jednog izaslanika Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine za utvrđivanje ustavnosti Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine.**

Utvrđuje se da članak 50. Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 33/02, 28/04, 57/09 i 40/10) nije u suglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da članak 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 40/10) nije u suglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Suglasno članku IV.C.12.b) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine daje se kao prijelazno rješenje mogućnost Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja ove presude u "Službenim novinama Federacije BiH" usuglasi zakone iz točaka 1. i 2. izreke ove presude s Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, do kada se ovi zakoni mogu primjenjivati.

Iz obrazloženja:

Dvadeset jedan izaslanik, odnosno više od jedne trećine izaslanika Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, podnijeli su Ustavnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine zahtjev za ocjenjivanje ustavnosti članka 29. i članka 50. stavak 4. Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 33/02, 28/04 i 57/09) i članka 16. Zakona

---

\* sudac Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 40/10).

Podnositelji zahtjeva navode da se člankom 29. osporenog zakona i člankom 16. Zakona o izmjenama i dopunama izjednačava odgovornost pravnih i fizičkih osoba, te da se na taj način krši Ustav Federacije Bosne i Hercegovine kojim se garantira imovina svim građanima. Smatraju da se imovina fizičkih osoba, koje obavljaju funkciju kao pravne osobe, ne može koristiti kao zamjena za imovinu pravnih osoba koje su napravile obveze prema drugim osobama ili državi, odnosno smatraju da osnivač-fizička osoba ne bi ni na koji način trebala odgovarati za rad pravnih osoba, niti snositi financijske posljedice za njihov poslovni neuspjeh jer fizička osoba, kada je osnivala poduzeće, nije dala suglasnost da se postupak nezakonito, niti suglasnost za raspolaganje njenom privatnom imovinom.

U odnosu na članak 50. stavak 4. osporenog zakona, podnositelji zahtjeva smatraju da se ne može propisati da je zakonska hipoteka koju određuje Porezna uprava jednaka presudi suda jer je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine utvrđena neovisnost sudske od izvršne vlasti. Ističu da je člankom 50. osporenog zakona sva vlast dana izvršnom organu, tj. Poreznoj upravi, a da građani nemaju pravo utjecati na te odluke, pri čemu građanima uopće nije omogućen pristup sudu radi ostvarivanja svojih prava.

Podnositelji zahtjeva smatraju da su navedenim zakonima povrijeđene slijedeće odredbe Ustava Federacije Bosne i Hercegovine: članak II.A.2.(1) točke e), g) i k), članci IV.C.1. i 4., te odredbe članka 1. "Prvog protokola" uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i članka 6. navedene Europske konvencije.

Ustavni sud Federacije je, suglasno članku 16. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/95 i 37/03), dostavio zahtjev na odgovor drugoj strani u ovom ustavnosudskom postupku.

Zastupnički dom i Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine nisu dostavili svoj odgovor.

Ustavni sud Federacije je od Federalnog ministarstva finansija/Federalnog ministarstva financija zatražio da, kao obrađivač navedenih zakona, odredi stručnu osobu kao "*amicus curiae*", radi davanja sudu i strankama u postupku eventualno potrebnih obavještenja u svezi s primjenom navedenih zakona, a naročito o opravdanosti razloga propisivanja solidarne odgovornosti fizičkih osoba, o slučajevima naplate hipoteke u upravnom ili sudskom postupku, te o pravnim sredstvima zaštite poreznih dužnika.

Javnoj raspravi u ovom ustavnosudskom predmetu koja je održana 25. siječnja 2011. godine, ispred podnositeljâ zahtjeva prisustvovali prof. dr. Ivo Komšić i kao njegov stručni konzultant prof. dr. Nikola Grabovac, te Jasminka Mehović, stručna osoba kao "*amicus curiae*". Zastupnici Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine nisu prisustvovali javnoj raspravi iako su bili uredno pozvani.

Na javnoj raspravi, zastupnik podnositeljâ zahtjeva i njegov stručni konzultant ostali su u cijelosti kod navoda zahtjeva. Pored toga, istaknuli su da je neustavno i nezakonito tražiti naplatu poreznog duga od osnivača kao fizičke osobe jer se radi o dugu institucije. Naveli su da je imovina fizičkih osoba privatna imovina i da je protuustavan svaki pokušaj da se ta imovina učini upitnom mimo suda i sudskog postupka ili da se izuzme ili oduzme. Nadalje, naveli su da postoje zakoni koji reguliraju osnivanje firmi (npr. društvo s ograničenom odgovornošću), u kojima osnivači odgovaraju samo do visine unesenog kapitala. Poseban je problem kada je više osnivača pa je udio u firmu različitog procenta, te se postavlja pitanje kako će se zakon na njih primjenjivati. Po njihovom mišljenju, fizička osoba kao osnivač ne može svojom imovinom odgovarati za neuspjeh firme, već je direktor odgovoran za poslovanje firme. Smatraju da ovaj zakon onemogućava strana ulaganja u poduzeća. U odnosu na odredbe o hipoteci, problematizirali su hipoteku navodeći da se može realizirati i prije nego što dođe do verifikacije potraživanja Porezne uprave.

"*Amicus curiae*" je u svom izlaganju i odgovorima na upite sudija i prisutnih stranaka navela, između ostalog, da Porezna uprava prvenstveno vodi postupak prinudne naplate prema poreznom dužniku, a ne prema solidarno odgovornim fizičkim osobama, čija je odgovornost uvjetovana i ograničena člankom 30. Zakona; da Porezna uprava ne vodi računa o kapitalu osnivača; da osnivač-fizička osoba odgovara tek kada se utvrde propusti koji su činjenjem, nečinjenjem ili pogrešnim postupanjem doprinijeli nastanku duga itd. Na upit sudca na koji način Porezna uprava zasniva hipoteku, a da prethodno nije dana mogućnost dužniku da se utvrde činjenice u vezi toga, "*amicus curiae*" odgovara da je nalog za plaćanje akt koji sadrži strukturu duga i mogućnost da porezni dužnik ospori dug. Navodi da u praksi Porezna uprava zasniva hipoteku tek nakon izdavanja naloga za plaćanje. Također, na upit sudca kako se može druga strana zaštititi, "*amicus curiae*" odgovara da u Pravilniku prinudne naplate poreznih obveznika postoji odredba koja daje mogućnost Poreznoj upravi da informira i obavještava dužnika, te mu daje mogućnost za izmirenje duga i obavještava ga o posljedicama neizmirenja tog duga.

Razmatrajući navode zahtjeva, Ustavni sud Federacije utvrdio je da se pismenim zahtjevom u odnosu na članak 50. traži samo ocjena stavka 4. osporenog zakona, tj. zakona prije izvršenih izmjena i dopuna iz 2010. godine. Međutim, pošto su podnositelji zahtjeva na javnoj raspravi problematizirali hipoteku, navodeći da se može realizirati i prije nego što dođe do sudske verifikacije potraživanja Porezne uprave, Ustavni sud Federacije u cijelosti je ispitao članak 50. Zakona iz točke 1. ove presude, tj. tekst navedenog članka koji uključuje i izmjene i dopune u smislu članka 24. Zakona o izmjenama i dopunama, smatrajući da na taj način nije izašao izvan okvira članka 13. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Federacije konstatira da Zakon o poreznoj upravi spada u zakone pretežno organizacione prirode, koji definiraju formiranje, organizaciju i procesna pravila postupanja jednog upravnog organa u vršenju njegovih zakonom definiranih ovlaštenja. Ocjenjivanje osporenih odredbi ovog zakona stoga, ni u kojem slučaju, ne može dovesti u pitanje nesporno pravo zakonodavca da u skladu s javnim interesom, u najširem smislu riječi, regulira poreznu politiku, vrste, visinu i opseg poreznih obveza, porezne obveznike itd., te da u tom pravcu zakonodavac ima široku dispoziciju izbora mjera za postizanje porezne discipline.

No u pogledu principa zakonitosti, ovo pravo nije potpuno neograničeno, nego podrazumijeva opću obvezu da zakon, između ostalog, mora biti formuliran s odgovarajućom točnošću i preciznošću, te kompatibilan s vladavinom prava. To znači da sloboda odlučivanja državnog organa (u konkretnom slučaju Porezne uprave) nije i ne smije biti neograničena, odnosno zakon koji utvrđuje procedure postupanja mora osigurati građanima odgovarajuću zaštitu od proizvoljnog miješanja. U tom kontekstu, Ustavni sud je analizirao osporene odredbe zakona.

Analizirajući članak 50. Zakona Ustavni sud Federacije je utvrdio:

Članak 50. Zakona ne sadrži obvezu Porezne uprave da prije zasnivanja zakonske hipoteke odgovarajućim aktom obavijesti dužnika o osnovu i visini njegovog dugovanja za koje se zasniva hipoteka i naznaku imovine na kojoj će se zasnovati hipoteka.

Nasuprot tome, odredbom članka 43. stavak 2. Zakona propisano je: "Postupci prinudne naplate mogu se primjenjivati samo za onu poreznu obvezu za koje je uručen nalog za plaćanje od strane Porezne uprave sukladno članku 41. ovog Zakona, a ta porezna obveza nije izmirena na vrijeme. *Ovo pravilo se ne primjenjuje na postupak prisilne naplate koji je opisan u članku 50. ovog Zakona.*" To znači da Porezna uprava hipoteku može zasnovati i prisilno naplatiti i bez znanja dužnika, odnosno bez mogućnosti da dužnik prije prinudne naplate



hipoteke preispita u sudskom postupku odgovarajući akt Porezne uprave o osnovanosti i visini svog dugovanja za koje je zasnovana hipoteka.

Kada je riječ o izvršenju, odnosno naplati hipoteke člankom 50. stavak 5. Zakona je propisano: "Zakonska hipoteka smatrat će se jednakom presudi suda ili jednakom zalogu na imovinu i imovinska prava poreznog dužnika. Porezna uprava ima pravo da upravno ili sudski naplati hipoteku prema ovom zakonu ili drugim zakonima Federacije." Navedena odredba, po ocjeni Ustavnog suda Federacije, daje široku mogućnost da Porezna uprava proizvoljno odluči u kojim će se slučajevima hipoteka naplatiti sudski, a u kojima upravno i koji će se zakon Federacije u konkretnom slučaju primijeniti, te da stoga označeni porezni dužnik ni na koji način ne može prilagoditi svoje ponašanje sukladno s normom, jer ne može niti pretpostaviti kakve obveze i po kojem zakonu se odnose na njegov slučaj.

Ustavni sud Federacije smatra da zasnivanje hipoteke i njena prisilna naplata predstavljaju "miješanje" u imovinu, odnosno lišavanje dužnika njegove imovine i da stoga potpada pod primjenu članka 1. stavak 1. "Prvog protokola" uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, kojim je propisano: "Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima prava". To, po ocjeni Ustavnog suda Federacije, znači da dužnik prije zasnivanja hipoteke mora biti obaviješten odgovarajućim aktom Porezne uprave o visini i osnovi njegovog dugovanja za koje se zasniva hipoteka, uz naznaku imovine na kojoj će se zasnovati hipoteka.

Nadalje, polazeći od odredbe članka 6. stavak 1. navedene Europske konvencije, kojom je propisano da prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristrasnim zakonom ustanovljenim sudom. Ustavni sud Federacije smatra da člankom 50. Zakona treba utvrditi mogućnost sudske zaštite protiv odgovarajućeg akta Porezne uprave kojim se zasniva i prisilno naplaćuje hipoteka, odnosno da hipotekarnom dužniku mora biti omogućeno, ne samo da se izjasni o postojanju i visini duga, nego i da onemogućiti realizaciju hipoteke i posljedice njenog upisa u slučaju prigovora na utvrđeni porezni dug. Pri tome je Ustavni sud Federacije imao u vidu dosadašnju praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u sličnim predmetima. Ustavni sud Federacije smatra da je jedino odgovarajući sud nadležan da zauzme stav o prirodi nametnute obveze, odnosno da odluči da li se u konkretnom slučaju radi o građanskoj obvezi koja podliježe primjeni članka 6. stavak 1. navedene Europske konvencije ili o nespornom dugovanju na temelju javne obveze tj. poreza.

Kada je riječ o prisilnoj naplati hipoteke Zakon, po ocjeni Ustavnog suda Federacije, treba sadržavati precizne odredbe, u tom smislu, koje ne ostavljaju mogućnost proizvoljnog odlučivanja Porezne uprave.

Ustavni sud Federacije, polazeći od stavka 2. članka 1. "Prvog protokola" uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, smatra da zakonodavac ima pravo da uvođenjem zakonske hipoteke osigura poreznu disciplinu. Međutim, to pravo podliježe prethodnoj obvezi da se zakonom osigura princip pravne sigurnosti, što prvenstveno podrazumijeva precizno formuliranje uvjeta pod kojima se zakonska hipoteka može zasnovati i uvjeta pod kojima se hipoteka može prisilno naplatiti, kao i mogućnost zaštite prava dužnika u sudskom postupku.

Iz navedenih razloga, članak 50. Zakona, po ocjeni Ustavnog suda Federacije, nije u suglasnosti s člankom 1. stavak 1. "Prvog Protokola", ni sa člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Ustavni sud Federacije razmotrio je odredbe članka 16. Zakona o izmjenama i dopunama, pa je utvrdio slijedeće:

Člankom 16. Zakona o izmjenama i dopunama dopunjava se članak 29. na način da se kao fizička osoba koja solidarno odgovara za porezno dugovanje pravne osobe-glavnog dužnika uvodi i osnivač. Uvođenje fizičke osobe-osnivača u krug osoba koje odgovaraju solidarno svojom ličnom imovinom za obveze pravne osobe - glavnog poreznog dužnika je neusuglašeno sa temeljnim zakonom, tj. Zakonom o privrednim društvima ("Službene novine Federacije BiH", br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 63/10), koji uređuje osnivanje, prava i obveze privrednih društava, te obim i vrstu odgovornosti osnivača za obveze privrednog društva – u konkretnom slučaju glavnog poreznog dužnika.

Člankom 6. stavak 1. Zakona o privrednim društvima propisana je neograničena solidarna odgovornost cjelokupnom svojom imovinom, samo za članove društva s neograničenom solidarnom odgovornošću i za komplementare u komanditnim društvima. Dioničar u dioničkom društvu, vlasnik udjela društva s ograničenom odgovornošću i komanditor u komanditnom društvu ne odgovaraju za obveze društva, osim u slučajevima, odnosno pod uvjetima propisanim člankom 6. stavak 2. navedenog zakona. Upitno je stoga da li se Zakonom, koji je prvenstveno organizacione prirode i odnosi se na formiranje i rad upravnog organa, kao što je Porezna uprava, uopće može, bez jasnih kriterija, uvesti imovinska odgovornost osnivača u većem obimu, nego što je propisana Zakonom o privrednim društvima.

Ustavni sud Federacije smatra da je, radi ostvarivanja vladavine prava, opće pravilo da zakonska regulativa bude usklađena, jasna i nedvosmislena i da je Ustavni sud Federacije nadležan da u tom cilju ispita i kvalitetu zakona u mjeri u kojoj to utiče na prava pojedinaca i pravnih osoba. Isto stanovište zauzeo je i Ustavni sud Bosne i Hercegovine u odlukama br. AP-2271/05 od 21. prosinca 2006. godine, AP-2843/07 od 12. siječnja 2010. godine i AP-2587/07 od 11. veljače 2010. godine. U konkretnom slučaju to prvenstveno podrazumijeva da fizička osoba, koja se upusti u privredni život, već samim aktom o osnivanju privrednog društva mora biti upoznata sa svojim zakonskim pravima, obvezama i odgovornostima, što je uspostavljeno odredbama Zakona o privrednim društvima. S druge strane, mišljenje Ustavnog suda Federacije je da zakonodavno tijelo ima pravo i obvezu na najcjelishodniji način osigurati poštivanje poreznih zakona i da se u tom smislu dug naplati od poreznih obveznika, ali i taj segment odnosa između države i pojedinca pretpostavlja poštivanje principa preciznosti, usuglašenosti i jasnoće zakona, te je prilikom vršenja svoje zakonodavne nadležnosti država obvezna omogućiti da organi za provođenje zakona (Porezna uprava ili sud) mogu primijeniti zakon pravično, a ne proizvoljno i da tekst zakona bude u dovoljnoj mjeri jasan tako da pojedinci, fizičke osobe koje se upuštaju u privrednu aktivnost, budu svjesne mogućnosti miješanja države u njihovu osobnu imovinu. Konfuzija u tom pravcu, koja je nastala prvenstveno zbog oprečnih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama i Zakona o privrednim društvima, kao i nepropisivanje u Zakonu o izmjenama i dopunama uvjeta odgovornosti osnivača-fizičkih osoba, dovodi u pitanje test zakonitosti, odnosno ispunjavanje uvjeta zakonitosti pri miješanju države u imovinu pojedinca.

Prilikom ocjene ustavnosti članka 16. Zakona o izmjenama i dopunama, Ustavni sud Federacije pošao je od članka II.A.2.(1) k) kojom je propisano da sve osobe na teritoriju Federacije imaju pravo na imovinu i članka 1. stavak 1. "Prvog protokola" uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, kojim je uređena zaštita imovine i propisano da nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Zbog navedenih neusklađenosti i nedorečenosti Ustavni sud Federacije ocijenio je da se navedenom odredbom Zakona o izmjenama i dopunama povrjeđuje pravo fizičkih osoba na imovinu, u smislu navedenih ustavnih odredaba.

Imajući u vidu navedeno, mišljenje Ustavnog suda Federacije je da se Zakonom o izmjenama i dopunama ne može proširivati odgovornost osnivača - fizičkih osoba mimo odgovornosti utvrđene Zakonom o privrednim društvima.

Ustavni sud Federacije je na osnovu članka IV.C.12.(b). Ustava Federacije Bosne i Hercegovine odlučio da se zakoni iz točaka 1. i 2. izreke ove presude mogu primjenjivati do usuglašavanja tih zakona s Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, a najkasnije do isteka roka od šest mjeseci od dana objavljivanja ove presude u "Službenim novinama Federacije BiH".

Iz navedenih razloga Ustavni sud Federacije je odlučio kao u izreci ove presude.

*Presuda Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine  
u predmetu U-14/10, objavljena je u „Službenim  
novinama Federacije BiH“ broj 29/11.*

## SUDSKA PRAKSA VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremila: **mr. sc. Ljiljana Filipović\***

### **Korištenje dokaza pribavljenih međunarodnom pravnom pomoći**

**Da bi dokaz pribavljen postupkom međunarodne pravne pomoći mogao biti korišten u krivičnom postupku naše zemlje, neophodno je da je pribavljen na zakonit način i s obzirom na zakonodavstvo zamoljene države.**

Iz obrazloženja:

„...Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da je optuženi Š.F., na osnovu člana 299. tačka c) ZKP FBiH, oslobođen od optužbe zbog toga što je prvostepeni sud, našavši nezakonitim dokazom nalaz vještačenja DNA profila za tada osumnjičenog Š. F. Centra za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić" Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, zaključio da nema pouzdanih dokaza da je optuženi Š. F. učinitelj krivičnog djela za koje se tereti optužnicom.

Naime, iz spisa predmeta proizilazi da je, u vezi s predmetnim događajem, dana 12.04.2006. godine od strane Univerzitetskog kliničkog centra Sarajevo, Instituta za mikrobiologiju, parazitologiju i imunologiju, DNA laboratorije, a na osnovu naredbe kantonalnog tužitelja u Bihaću, izvršena DNA analiza u svrhu dobivanja STR profila iz spornih tragova koji su pronađeni na mjestu događaja – dijelova hirurške rukavice koji potiču s prsta, tada nepoznatog učinitelja predmetnog krivičnog djela.

Nadalje, iz spisa takođe proizilazi da se kantonalni tužitelj u Bihaću, shodno Protokolu o suglasnosti u ostvarivanju međusobne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, zaključenog dana 21.01.2005. godine između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužiteljstva Bosne i Hercegovine,

---

*\* sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine;*

obratio Županijskom državnom odvjetništvu u Karlovcu, Republika Hrvatska, aktom broj Ktn-84/06 od 06.07.2007. godine, radi pružanja pomoći u krivičnom postupku koji se vodio protiv tada nepoznatih učinitelja krivičnog djela razbojništva iz člana 289. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH na štetu Centra pošta Bihać. Tim aktom zamoljeno je Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu da, u skladu sa spomenutim Protokolom i njihovim zakonskim mogućnostima, direktno ili putem nadležnog suda, u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, uzme uzorak krvi, urina ili brisa nosa od Š.F., te da se isti uzorci dostave odgovarajućem centru za vještačenje radi utvrđivanja DNK profila za to lice i, nakon toga, da se dobiveni akt o vještačenju dostavi Kantonalnom tužiteljstvu u Bihaću. Uz navedeni akt, Županijskom državnom odvjetništvu u Karlovcu dostavljena je i naredba Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-Kpp-06-000010 od 21.11.2006. godine kojom je naređeno uzimanje uzoraka krvi, urina ili brisa nosa od, između ostalih osoba, i sada optuženog Š.F., te je navedeno da će se uzimanje navedenih uzoraka radi vještačenja obaviti u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, uz asistenciju ovlaštenih službenih lica Kantonalnog MUP-a Bihać.

Takođe, iz spisa predmeta proizilazi da je Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu, aktom broj KR-DO-222/07 od 04.09.2007. godine, Kantonalnom tužilaštvu Unsko-sanskog kantona, povodom njihove zamolnice od 06.07.2007. godine, dostavilo dva primjerka Interpolovog obrasca s DNA profilom, za sada optuženog Š.F., čiju analizu je izvršio Centar za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić" Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Imajući u vidu rezultate s Interpolovog transmissijskog dokumenta pod imenom Š.F., koji je dostavio Centar za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić" Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i koji je sadržavao nesporni STR profil sada optuženog Š.F., vještaci Univerzitetsko-kliničkog centra Sarajevo, Instituta za mikrobiologiju, parazitologiju i imunologiju, DNA laboratorije su izvršili usporedbu spornih profila sa isječaka sa rukavice iz nalaza te laboratorije od 12.04.2006. godine s nespornim STR profilom s Interpolovog transmissijskog dokumenta pod imenom Š. F. i zaključili da biološki materijal s isječaka hiruških rukavica pronađenih na mjestu učinjenja predmetnog krivičnog djela potiče od Š.F., odnosno osobe čiji je STR profil sadržan na primljenom Interpolovom transmissijskom dokumentu.

Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da se zaključak prvostepenog suda, da je Interpolov transmissijski dokumenat sa DNA profilom za Š.F. nezakonit dokaz zasniva, najprije, na tome da radnja uzimanja brisa usne šupljine sada optuženog Š. F., a potom i vještačenje tj. DNA analiza tog nespornog uzorka od strane Centra za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić" Ministarstva unu-

tarnjih poslova Republike Hrvatske, nisu obavljani na osnovu naredbe nadležnog organa.

Ovaj sud nalazi da se, neosnovano, žalbom kantonalnog tužitelja u Bihaću osporava pravilnost takvog zaključka prvostepenog suda.

Naime, iz spisa predmeta proizilazi da je, u konkretnom slučaju, i nesporni uzorak sada optuženog Š.F. (bris usne šupljine) uzet radi DNA analize, a potom i nalaz DNA analize tog uzorka pribavljen faktički u postupku pružanja međunarodne pravne pomoći od strane organa Republike Hrvatske. Za svaki dokaz pribavljen postupkom međunarodne pravne pomoći, da bi mogao biti korišten u krivičnom postupku naše zemlje, neophodno je da je pribavljen na zakonit način. Pri tome, u konkretnom slučaju, nije od osnovnog značaja da li je taj dokaz pribavljen direktnim komuniciranjem Kantonalnog tužiteljstva u Bihaću i Državnog županijskog odvjetništva u Karlovcu na osnovu Protokola o suglasnosti u ostvarivanju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, zaključenog dana 21.01.2005. godine između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužiteljstva – Tužilaštva Bosne i Hercegovine, što u žalbi posebno ističe kantonalni tužitelj ili je on trebao biti pribavljen u postupku međunarodne pravne pomoći saglasno Sporazumu između Vlade Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, što u svojoj presudi ističe prvostepeni sud, nego je bitno, a što takođe u svojoj presudi ističe prvostepeni sud, da li je dokaz koji je bio predmet međunarodne pravne pomoći pribavljen na zakonit način. Naime, pravna pomoć se pruža u skladu sa zakonodavstvom zamoljene države (član 7. stav 1. Sporazuma između Vlade Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i tačka 1. Protokola o suglasnosti u ostvarivanju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, zaključenog dana 21.01.2005. godine između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužiteljstva – Tužilaštva Bosne i Hercegovine), a u predmetnom spisu ne postoje dokazi na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da je nesporni uzorak brisa usne šupljine, sada optuženog Š.F., uzet, te DNA analiza tog nespornog uzorka izvršena u skladu sa zakonodavstvom Republike Hrvatske. Naime, iz pomenutih akata kojima je Kantonalnom tužiteljstvu u Bihaću dostavljen Interpolov transmisijski dokumenat s DNA profilom za Š. F., ne vidi se da li je nesporni uzorak brisa usne šupljine uzet po naredbi nadležnog organa Republike Hrvatske (član 282. Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske – Narodne novine Republike Hrvatske broj 62/03), niti gdje je i na koji način on uzet od sada optuženog Š. F., a niti da je samo vještačenje DNA profila nespornog uzorka, sada optuženog Š.F., obavljeno

na osnovu naredbe nadležnog organa (član 265. Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske). Štaviše, rubrika u Interpolovom transmisijskom dokumentu DNA profila Š.F., koja se odnosi na oznaku podnositelja zahtjeva za vršenje analize, neispunjena je.

Ovome treba dodati da iz spisa predmeta ne proizilazi postojanje naredbe ni domaćeg nadležnog organa za DNK vještačenje nespornog uzorka uzetog od sada optuženog Š.F., u skladu s članom 110. ZKP FBiH, nego samo naredbe Kantonalnog suda u Bihaću, u skladu sa članom 123. ZKP FBiH, za uzimanje, i to u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, uzorka krvi, urina ili brisa nosa (ali ne i brisa usne šupljine koji je uzet od sada optuženog Š.F. i koji je bio predmet vještačenja u Republici Hrvatskoj).

Iz navedenih razloga, ovaj sud nalazi da je pravilan zaključak prvostepenog suda da je nalaz DNA profila sada optuženog Šarić Fadila, koje vještačenje je obavio Centar za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić" Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske – nezakonit dokaz, te se stoga, neosnovano, žalbom kantonalnog tužitelja u Bihaću, osporava takav zaključak prvostepenog suda.“

*Rješenje Vrhovnog suda FBiH,  
broj 01 0 K 000046 09 Kž od 20.01.2010. godine*



## SUDSKA PRAKSA APELACIONOG SUDA BRČKO DISTRIKTA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremili: **Damjan Kaurinović\***  
**Admir Salihović\*\***

**Odgovornost zbog liječničke greške pretpostavlja uzročnu vezu između nje i štete koja se cijeni na osnovi mišljenja medicinskih vještaka i shvaćanja pravne nauke i prakse. To znači da za građansku odgovornost nije dovoljna svaka prirodna veza između liječničke greške i štete, jer pravno relevantnom smatra se jedino ona greška koje je adekvatna nastaloj posljedici, a ocjena da li je uzročna veza adekvatna spada u zadatak suda.**

### I z o b r a z l o ž e n j a :

Prema tome, odgovornost tuženog pretpostavlja skrivljenu liječničku grešku, štetu na pacijentovom zdravlju i uzročnu vezu između greške i štete. Sve navedene pretpostavke moraju se ispuniti kumulativno, ako i jedna od tih pretpostavki izostane nema odgovornosti za štetu (odredbe o uzrokovanju štete i osnove odgovornosti za štetu propisane u Odjeljku 2. preuzetog Zakona o obligacionim odnosima, u daljem tekstu ZOO-a). Da li su se stekli ti uslovi, o tome odlučuje sud prema općim pravilima o dokazivanju (članovi 7., 236. i 239. ZPP-a), a dokazivanje liječničke greške i njene uzročne veze sa štetom na pacijentovom zdravlju, u skladu sa pravilima o odgovornosti za štetu propisanim u odredbama ZOO-a (članovi 154. i 158.) mora da dokaže tužilačka strana, jer sama činjenica da je šteta uslijedila poslije liječničke intervencije nije sama za sebe dokaz postojanja liječničke greške i njene uzročne povezanosti sa štetom.

U konkretnom slučaju to znači da je tužiteljčinom zahtjevu za naknadu štete od tuženog bilo mjesta samo ako je bila u stanju dokazati prvo, da je nadležni liječnik tuženog prilikom gore navedene kirurške intervencije postupao protivno pravilima vlastite struke (nepažljivo, nestručno, nesavjesno) i zbog takvog postupanja povrijedio akcesorni živac, dakle, da je počinio skrivljenu liječničku grešku, a zatim uzročnu vezu između nje (liječničke greške) i štete. Dakle,

---

\* *Predsjednik Apelacionog suda Brčko distrikta BiH;*

\*\**Stručni saradnik Apelacionog suda Brčko distrikta BiH*

tužiteljica je morala pružiti odgovarajuće dokaze koji će sud uvjeriti u istinitost tih činjenica, a koji joj po materijalnom pravu idu u prilog (odredbe članova 154. i 158. ZOO-a), a u suprotnom snosi rizik nedokazanosti i gubi parnicu, ako sud na osnovu izvedenih dokaza ne može doći do uvjerenja da je nadležni liječnik tuženog počnio skrivljenu liječničku grešku, a u slučaju postojanja skrivljene liječničke greške nadležnog liječnika tuženog da sud ne može doći do uvjerenja da postoji uzročna veza između skrivljene liječničke greške i štete, budući da se sve navedene pretpostavke (skriviljena liječnička greška, šteta i uzročna veza između greške i štete) moraju ispuniti kumulativno.

*Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH  
broj 96 0 P 004316 11 Gž od 01.03.2011. godine*

**Odsustvo liječničke pogreške i uzročne veze postoji kad se štetna posljedica nije mogla svladati usprkos tome što se postupalo s potrebnom pažnjom u skladu s medicinskim standardom, a to je u konkretnom slučaju izostalo.**

Iz obrazloženja:

Kod iznesenog, da obzirom na činjenično stanje u obrazloženju prvostepene presude i obzirom na stanje u spisu predmeta, te obzirom na nalaz i mišljenje vještaka na kojeg se i žalba poziva, nadležni liječnik tuženog u obavljanju operativnog zahvata nad tužiteljicom nije postupao protivno pravilima vlastite struke (*contra legem artis*), nesavjesno i nepažljivo, a da i medicinska dokumentacija (nalazi o izvršenim pretragama nakon tog operativnog zahvata i otpusna pisma Klinike za ORL, CF i MF hirirgiju UKC Tuzla) isključuju postojanje oboljenja kod tužiteljice koja impliciraju oštećenje akcesornog živca prilikom operativnog zahvata od strane nadležnog liječnika tuženog, prema pravilnom zaključku prvostepenog suda, temeljem zahtjeva tužbe nije utvrđeno da su prekršena priznata pravila liječničke vještine i da između gore pomenutog operativnog zahvata i štete koju potražuje tužiteljica postoji uzročna veza, kao jedne od pretpostavki koja mora biti ostvarena da bi postojala odgovornost tuženog za naknadu štete u skladu sa odredbama članova 154. stav 1. i 158. ZOO-a, pa time ni pravo tužiteljice na naknadu štete od tuženog.

*Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH  
broj 96 0 P 004316 11 Gž od 01.03.2011. godine*

## UPUTE ZA AUTORE

---

Radovi se objavljuju na hrvatskom, bosanskom i srpskom jeziku (u latiničnom ili ćiriličnom pismu) ili engleskom jeziku.

Ukoliko rukopis zadovoljava kriterije časopisa, upućuje se na recenziju.

Svaki rukopis ocjenjuju najmanje dva nepristrana recenzenta, pri čemu identitet i afilijacija autora recenzentu nisu poznati. Nakon ocjene recenzenata i članova redakcije, rukopis se vraća autoru s obrazloženjem i zahtjevima za doradu i ispravak rada, ukoliko se to smatra potrebnim. Ispravljene rukopise autori trebaju vratiti redakciji u roku od 8 dana od primitka.

Pretpostavlja se da članci i ostali prilozi nisu i neće biti objavljeni u drugim publikacijama, osim uz posebno odobrenje redakcije kada se to jasno naznačuje u objavi.

Autori dopuštaju časopisu postavljanje njihovih radova na web stranicu časopisa.

Časopis zadržava i sva ostala prava, osim ukoliko nije drugačije dogovoreno s autorom.

Radovi koje časopis objavljuje su:

- Uvodna riječ glavnog urednika
- Izvorni znanstveni rad
- Prethodno saopćenje
- Pregledni znanstveni rad
- Stručni članak
- Sudska praksa
- Ostali radovi kao što su prikaz knjige, izvještaji o znanstvenim i stručnim skupovima i dr.
- Obavijesti o nadolazećim stručnim i znanstvenim skupovima
- Domaći autori u međunarodnim publikacijama
- Pismo uredniku

Radovi se predaju redakciji časopisa elektronskom poštom na adresu: [Pravna.Misao@fmp.gov.ba](mailto:Pravna.Misao@fmp.gov.ba)

Dokument treba biti načinjen u programu Microsoft Word. U njemu ne smiju postojati nikakve indikacije osobnoga identiteta autora ili institucije u kojoj bilo koji od autora radi, kako u samom radu, tako ni u karakteristikama (properties) elektroničkog dokumenta.

Radovi koji se dostavljaju redakciji moraju biti lektorirani. Lektori koje odredi redakcija vrše superviziju.

U časopisu se objavljuju znanstveni i stručni radovi koji ne prelaze dužinu od 10.000 riječi, uključujući izvore i fusnote. Svaki rad mora sadržavati sažetak od 150-200 riječi i izbor ključnih riječi na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini i na engleskom jeziku iste dužine. Ostali radovi ne mogu prelaziti dužinu od 2000 riječi.

Svaki rukopis mora biti priložen zajedno s popratnim pismom, u kojem je nužno navesti sljedeće:

- kratki opis sadržaja članka u dvije do tri rečenice, kao i sve dodatne informacije o rukopisu koje bi redakciji mogle biti od koristi;

- razloge zbog kojih autori drže da je njihov rad zanimljiv čitateljstvu časopisa (novost koju rad donosi);

- kratku biografiju autora (25-30 riječi),
- osobne podatke:
  - jedinstveni matični broj
  - adresa stanovanja i općina
  - kontakt telefon
  - naziv banke i transakcijski račun banke
  - broj žiro računa

Svaki autor će uz popratno pismo dostaviti i izjavu da rad nije prethodno objavljivan.

Prva stranica rukopisa treba sadržavati:

- Naslov
- Datum
- Broj riječi u članku
- Ime autora i profesija
- Nazivi ustanova u kojima rade
- E-mail adrese
- Kategorizaciju
- Sažetak i ključne riječi na izvornom jeziku rada
- Sažetak i ključne riječi i naslov na engleskom jeziku (summary, key words)

Sažetak rada treba sadržavati opći prikaz teme, metodologiju rada, rezultate i zaključak.

Ključne riječi sadrže pojmove koji se pojavljuju u tekstu, ali ne opće i preširoke pojmove niti preuske pojmove opisane sa puno riječi.

Tablice i grafikoni trebaju biti prezentirani u programima kao što su MS Word, sa jasno iskazanim naslovima. Sve tablice i grafikoni biti će u časopisu tiskani isključivo u crno-bijeloj boji.

Napomene u radu se navode u obliku fusnote (footnote). U pravilu su objašnjavajućeg karaktera.

U fusnoti treba navoditi samo objavljene podatke (ili staviti posebnu bilješku s objašnjenjem).

U fusnoti treba navoditi samo literaturu koja je navedena u popisu literature na kraju članka.

U fusnoti treba ujednačeno navoditi sve izvore. Poželjno je staviti broj stranice.

Molimo autore da se pridržavaju sljedećih naputaka za navođenje literature i fusnota:

Ukoliko je riječ o navođenoj knjizi:

Josipović, I. (2000) *Haaško implementacijsko kazneno pravo*. Zagreb: Informator i Hrvatski Pravni Centar.

Ukoliko je riječ o navođenom članku:

Tschudi, F. (2008) "Dealing with violent conflicts and mass victimisation: a human dignity approach", str. 46-69. U: I. Aertsen et al.: *Restoring Justice after Large-scale Violent Conflicts*. Portland. Willan Publishing.

Ukoliko je riječ o navođenom članku u časopisu:

Sijerčić-Čolić, H. (1999) "Reforma krivičnog zakonodavstva u Federaciji Bosne i Hercegovine: karakteristike federalnog procesnog krivičnog prava", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, Vol. 6 – br. 1/1999, str. 251-268.

Ukoliko je riječ o navođenom članku u elektroničkom časopisu:

Lendvai, N., 2005. "Central and Eastern European Social Policy and European Accession – Time for Reflections" (online). *Financial Theory and Practice*, 29 (1), str. 1-12. Dostupno na: (<http://www.ijf.hr/eng/FTP/2005/1/lendvai.pdf>).

Ukoliko je riječ o navođenoj *Web adresi*:

World Bank, 2004. Corruption: how the World Bank Fights Corruption (online). Washington: The World Bank. Dostupno na: (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0>).

Rad treba oblikovati prema sljedećim uputama:

- dokument pohraniti u programu MS Word (\*.doc format);
- stranica standardne veličine (A4);
- obični prored za cijeli rukopis
- font Arial, 12 pt;
- sve margine 2,5 cm;
- ne koristiti nikakve stilove (ne koristiti bold slova);
- ne uređivati zaglavlje (Header) niti podnožje (Footer) dokumenta;
- obavezno brojčano označiti stranice;
- slike ili fotografije prilažu se u jednom od formata: \*.jpg, \*.bmp, \*.tiff.

Rukopisi koji nisu u skladu s navedenim uputama biti će vraćeni autorima.

Pozivamo sve autore da na adresu redakcije šalju sažetke svojih stručnih i znanstvenih radova objavljenih u međunarodnim publikacijama indeksiranim u literaturnim bazama podataka. Redakcija će objaviti sve pristigle sažetke izvornih radova domaćih autora.

Radujemo se Vašim priložima!

**Redakcija**

